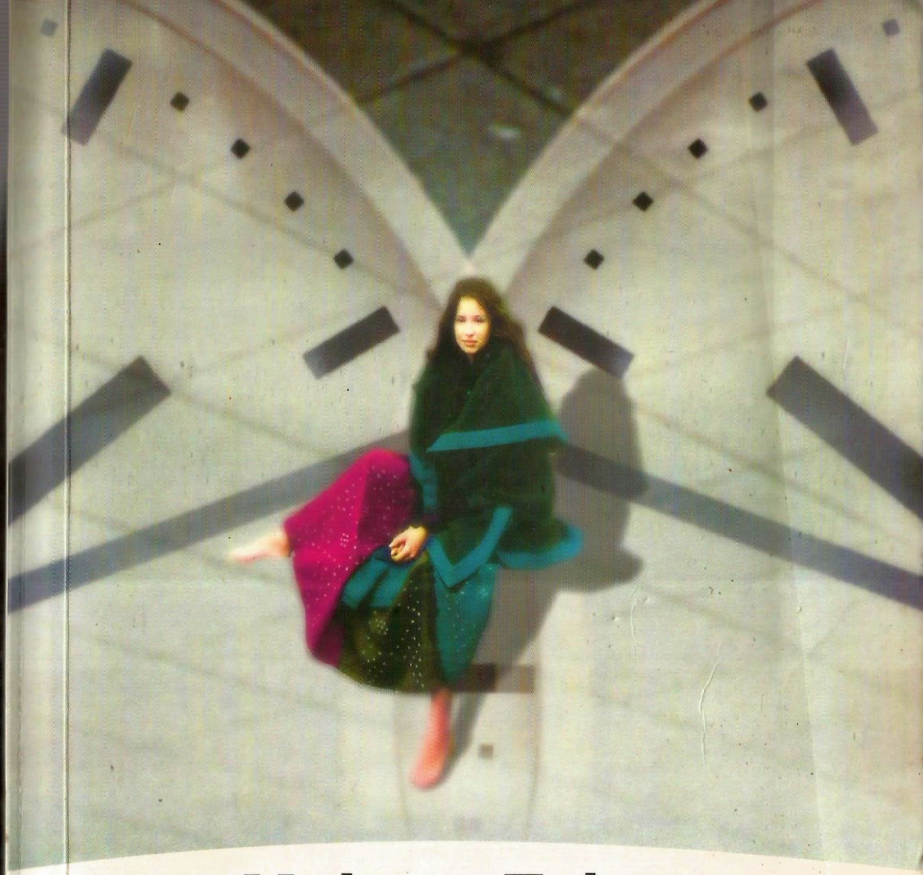

Mebuse Tekay

Annem gibi olmadım

ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI - öykü

Epsilon

ANNEM GİBİ OLMADIM

Çağdaş Türk Edebiyatı/Öykü

ANNEM GİBİ OLMADIM

Yazarı: Mebuse Tekay
Editör: Tanju Anapa
Düzelti: Nursel Calap
Düzenleme: Gülen Işık
Montaj: Kaya Güler

Kapak tasarımı: Pınar Kazma
Film-Grafik: Ebru Grafik
Baskı: Şahinkaya Matbaası
Cilt: Güven Mücellit

1. Baskı: Eylül 2002, İstanbul

ISBN: 975 331 392-6

© Mebuse Tekay/ Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti.

Yayımlayan:
Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti.
Osmanlı Sk. 24/4 80090 Taksim/İstanbul
Tel: 0212.252 38 21 pbx Faks: 252 47 29
Internet adresi: www.epsilonyayinevi.com
e-mail: epsilon@epsilonyayinevi.com

Genel Dağıtım:
Yeni Çizgi Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
Gürsel Mah. Alaybey Sk. No:7
Kâğıthane/İstanbul
Tel: 0212.220 57 70 pbx Faks: 222 61 55
İnternet adresi ve on-line alışveriş: www.yenisayfa.com

ANNEM GİBİ OLMADIM

Mebuse Tekay

epsilon®

İÇİNDEKİLER

ANNEM GİBİ OLMADIM 7

TİLKİLERİN DÜĞÜNÜ 21

KADIN TERZİSİ 25

KUMA 34

KADINLAR 45

AŞK ŞARKILARI 61

VİRAN (GÖNÜLLER) ŞEHİR 70

FIRTINA VADİSİ 81

YANLIŞ İNSAN 95

HACI YARALILARIN MELİHA 116

RAKKASE 122

KIRKINCI GÜN 127

MUZCU 137

KUŞ DEYİP GEÇMEYİN 140

BENİ DUYUYOR MUSUN BABA? 150

AURORA 154

ANNEM GİBİ OLMADIM

Güneşin tozlu pencerelerdeki ışığı çekilirken, koridordaki sesler de kesilmeye başlıyor. Annemle karşılıklı yatıyoruz. Yüzünü görebilmek için, başımı refakatçi yatağının ayak ucuna koyuyorum. Gözlerindeki nem içimi burkuyor. Dün gece hiç uyuyamadı. Bu gece de uykusuz kalmasından korkuyorum. Hiçbir şey sormuyorum.

On gündür buradayız. Geçmişe hüzünlü ve keyifli bir yolculuk yapıyoruz. Bildiğimi sandığımdan ne denli farklı. Bu farklılıktan hoşnut, gülümsüyorum. Gülümsediğimi görmüyor.

"İşte geldik, işte gidiyoruz. Sanki pencereden girdim, kapıdan çıkıyorum. Seksen altı yıl nasıl geçti? Ben ne zaman genç oldum, bu çocukları ben mi büyüttüm, doğanlardan doğanlar ne zaman büyüdü? Neler gördüm, neler geçirdim? Tombul götlü dünya ne başladığı yer belli, ne bittiği yer.

"Şimdi senin üniversitede okuduğun günleri düşünüyorum. Hep gece çalışırdın, ben de oyuna giderdim. Nafile Hanım her gece gelir *'Haydi asker arkadaşım, bu gece Muazzez'deyiz, hazırlan,'* derdi. Bir gece gelmedi. Nafile Hanım'ı bir daha da gören olmadı. Ardından neler söylediler neler... Yok gizli polismiş, yok boşandığı kocası tehdit ediyormuş da ondan kaçmış, falan filan. Bir muamma oldu kaldı. Yaşıyorsa Allah selamet versin, yaşamıyorsa Allah rahmet eylesin, iyi kadındı. Aklıma nereden geldi dersin? Komşularına hastanedeyiz diye haber vermedin. Neler düşünmüşlerdir kim bilir? Ana, kız, torun, hepsi birden kayboldu, demişlerdir."

"Bizi kimse tanımıyor, yokluğumuzu hissetmezler bile, merak etme."

"Olur mu hiç? İnsan kapı komşusuyla tanışmaz mı? Hastalansan bir tas çorba getirecek kimsen yok mu şimdi senin?"

"Anne, burası Samsun değil ki. Herkesin işi başından aşkın. Ölsen fark eden olmaz."

"Desene burada insanlık ölmüş."

"Ben bir neskafe içeceğim, sen de içer misin?"

"O bulaşık suyu için ağzımı bulaştırır mıyım ben? İçeceksem adam gibi kahve içerim."

Kahvemi alıp balkona çıkıyorum. Aklım, uyusun, dinlensin, iyileşsin diyor. Oysa için için konuşmasını istiyorum, belki bu fırsatı bir daha yakalayamayacağız. Yine de, belki uykuya dalar, diye düşünüp, biraz ağırdan alıyorum. Karşıdaki bol pencereli, asık yüzlü bina, okul olmalı; koca bahçesi beton döşeli. Neden bir iki ağaç dikmezler, çiçek yetiştirmezler, neden her yer taş sanki? Bu göz alabildiğine taş alanlarda yetişen çocuklar da, taş kalpli yetişkinler olup çıkıyor.

İçeri girip yerime uzanıyorum. Annem ara vermekten sıkılmış gibi hemen söze giriyor:

"Biliyor musun ne babanı, ne de beni anladın. Senin gözünde ben hep ezildim. Oysa baban beni çok hoş tuttu, ha dediğim yere han kurdu. (Ellerini uzatıyor) Bak bu ellere. Bu eller hiç bulaşık yıkamadı, hiç ortalık süpürmedi, hiç çamaşır yıkamadı, bu bel hiç eğilmedi."

"Gençliğinde de mi?"

"Evet, gençliğimde de."

"Peki nasıl oldu bu? Başlangıçta çok yoksulluk çektik dedin hep?"

"Evet, ama baban ne yapıp edip, hep bana bir yardımcı tuttu. Bir ara öyle oldu ki ben de çalıştım, yirmi beş kuruşa elbise diktim, ayda yüz kuruş kazandım, onu da kadına verdim. En iyisi baştan başlamak. Burada ölsem, seni bu yanlışlarla bırakıp gideceğim."

"Ölümden bahsetme, daha çok yaşayacaksın. Bir kaç güne kalmaz çıkarız buradan."

"Buradan kolay çıkamayız. Buldular benim gibi yaşlı birini, kolay bırakırlar mı sanıyorsun? Beni deneme tahtası yapacaklar ki, gençleri yaşatabilsinler. Neyse Allahın dediği olur, sen beni dinle:

"Baban bana âşık olduğunda ikimiz de sekiz yaşımızdaydık. Nasıl oldu, ne zaman başladı tam bilmiyorum, bir de baktım ki baban her gün beni okula götürüp getiriyor. O zaman kızlarla erkekler ayrı okullarda okurdu. Biz, mahalleden birkaç kız köşede buluşup, konuşa gülüşe okula giderdik. Baban da arkamızdan gelir, okul dönüşü yine kapıda beklerdi. Biraz gecikse ben kızları tutup oyalardım, yetişsin diye. Hiç konuşmazdık. Yıllarca bu böy-

le devam etti. Sonra bir türkü tutturdu, hem yürür hem söylerdi:

İstanbul'a varayım,
Ortasında durayım,
Gelip geçen yolcuya,
Ben yarimi sorayım.

"On iki yaşında var yoktuk ki, bir gün de bana Sipahi Ocağı sigarası verdi. *'İç bunu, bak ben böyle yanıyorum işte,'* dedi. Ben o küçücük sigarayı nereme saklayacağımı bilemedim. Eve gider gitmez *'Atlara bakacağım'* deyip ahıra gittim. Ahırın damında saman serili, üstünde çeşit çeşit elmalar. Mayıslar, kavaklar, cilavutlar, köçek elmaları, bir mevsimden bir mevsime çürümeden durur. Nerede o elmalar, ısırdın mı suları akar. Ortalarına oturdum, yaktım sigarayı. O günden bu yana sigara içerim ya, o tadı bir daha hiç bulamadım.

"Gel zaman git zaman büyüdük; çok güzel bir kız oldum, bir bakan bir daha bakmak isterdi. Baban pek yakışıklı değildi, ama insanı çeken bir şey vardı onda. Gece onu düşünerek uyurdum; sabah uyandığımda sanki biri kulağıma onun adını fısıldardı. Pencereme kuş konsa, ondan bir iz arardım. Geceleri yıldızlara bakar, o da bu yıldızlara bakıyor derdim. Yüzümü rüzgâr yalasa, bu ona da dokunuyor der, hoşlanırdım. Tabiatta ne varsa hepsini aracı gibi görürdüm. Şimdi böyle aşklar kalmadı herhalde. Aşk insana hem acı verir, hem keyif. Size bakıyorum da, ikisini ayrı ayrı yaşıyorsunuz, acı varsa hemen kaçıyorsunuz. Baban bir gölge gibi beni izlerdi. Beni çiftliğe gönderdiklerinde, onun beni gördüğünden emin olana kadar atla evin önünde oyalanır, sonra mezarlığın orada

bana yetişmesini beklerdim. Yan yana gelince ikimiz de rüzgâr gibi öne atılır, hiç konuşmadan yarışırdık. Çoğu zaman başa baş girerdik köye.

"Onunla evleneceğimi hep biliyordum. Çok isteyenim oldu, *'İstemem' der* başka şey demezdim. Ama bir gün, annem elişi yaparken birden bana döndü ve *'Baban belediye reisine verecek seni,'* dedi. Daha ağzımı açamadan *'Sana kalsa evde kalacaksın. Hamdi'den sana koca olmaz. Sen iyi yaşamaya alışkınsın, o sana bakamaz, böylesi daha iyi,'* dedi. Ağlayarak odadan çıktım. Söz kestiler. Adamı şöyle bir uzaktan görmüşüm. Benden on beş yaş büyüktü. Hastalanıp yataklara düştüm. Bir kaç ay sonra annem dayanamadı. *'Sen çilene âşık oldun, ne yapalım, bunun önünde durulmaz. Bile bile lades. Her şeyden kaçılır da aşktan kaçılamaz, gönül bu, aka da konar boka da. Hamdi'ye haber saldım, bu gece Nihade'nin kına gecesi var; oraya giderken gelip seni kaçıracak,'* dedi.

"Nasıl iyileştim, o soluk yanaklarımı nasıl al bastı görmeliydin. O zamanlar yatak odalarında hamam dolapları olurdu. Dışarıdan bakınca çift kapılı gömme dolap sanırsın. İçi taş, karanlık bir dolap işte. Alelacele soğuk sularla yıkanıverdim. Akşam olmak bilmedi. Karanlık basınca fenerlerimizi alıp çıktık. On, on beş kadın birlikte yürüyoruz. Tam Törtör Fuatlar'ın oraya geldik ki, Netice Ciciannen koluma girip şarkıya başladı. Babanla anlaşmışlar. O, *Adalardan Bir yar Gelir Bizlere*'yi söyleyecek, babanın arkadaşları da onun yanındaki kızı alıp kaçıracaklar. Tabii sokak lambası falan hak getire, ay desen gizlenmiş çıkmaya niyeti yok, iki soluk fener ışığında kim kimi görecek? Çocuklar beni bulmaya çalışırken bir kargaşa

çıktı sorma. Sonunda baban geldi, tuttu elimden, çekip götürdü beni.

"Atına bindik, beline sarıldım. Baktım ki içten içe titriyor, beni de bir titreme aldı. Başımı sırtına dayadım *'Artık ölsem de gam yemem,'* diye geçirdim içimden. Bu duygu var ya bunu duyduğun zaman adamını bulmuşsun demektir, insana bir güç gelir ki, dünya yıkılsa altında kalmam, dersin. Bu duyguyu hiç kaybetmedim, kan kussam, kızılcık şerbeti içtim dedim.

"Babaannen beni pek sevmedi. Sabah ezanıyla baban

evden çıkıp gidince, hemen kapıya gelip *'Kalk bakalım burası ceza reisinin evi değil,'* derdi. Hemen kalkar, elimden ne gelirse yapardım. O zaman hayat şimdiki gibi kolay değildi. Ocağı yakacaksın, suyu kuyudan çekeceksin, çamaşırı kille yıkayacaksın. Tahtaları sakız gibi ovacaksın. Uzun işler, ama bana vız gelirdi. Güneşin yükseleceği zamanı kollardım, tepeye çıkınca baban öğle yemeğine gelirdi. Pencerenin önündeki sedire rahleyi koyar, üstündeki siniye yemekleri dizer, beklerdim. O günlerde bile peçete eksik etmezdim. Babannen güler *'Sinide peçete ha!'* derdi, aldırış etmezdim. Babanı nasıl rahat ettireceğimi bilemez, çevresinde ateşböcekleri gibi dolanır dururdum. Baban ise çok sıkıntılıydı. Sanki iki çocukla beni değil, bütün dünyayı taşıyordu sırtında. *'Bu hayat sana göre değil,'* der dururdu."

Annem soluk soluğa kalmıştı. Telaşla bir bardak su getirdim.

"İlaç zamanın geldi."

"Ahım gitmiş vahım kalmış, ilaç bana ne yapsın."

"Bu doğru değil. Doktorlar bile nasıl olup da bu denli genç kaldığına şaşırıyor."

"Beni diri tutan, babanın tükenmeyen aşkı oldu."

"Hemen uyursan düşünde babamı görebilirsin."

"Her şeyin zamanı var, rüyaların bile. Artık rüya görmüyorum. Sen görüyor musun? "

"Evet."

"Neler görüyorsun?"

"Etkilendiğim şeyler giriyor rüyama. Bu gece seninle, babamı görürüm herhalde."

"Yarın bana anlatırsın."

"Anlatırım."

Gözümü açtığımda beni seyrediyordu.

"Kavga eder gibi uyuyordun."

"Gerçekten mi? Öyle derin uyumuşum ki, rüya bile görmedim."

Ah anne, bunları anlatmak için bu kadar beklemen gerekli miydi? Kendimi senin gibi bir kadın olmamaya koşullandırarak ördüğüm duvarları yıkmam kaç yılımı aldı. Modelsiz büyümek, yalnızca nasıl olmayacağımı bilmek ne kadar yorucu oldu bir bilsen!

Haydi oradan, sanki yirmi beş yıl önce anlatsa dinler miydim? Ya da dinlesem ne fark ederdi? Annem gibi olamazdım ya...

Elinde derecesiyle hemşire; kahvaltıyla hastabakıcı; yanında bir asistan ordusuyla doktor; çiçek, kolonya ve poğaçalarıyla ziyaretçiler gelip gidiyor. Bir robot kadar mekanik, büyük bir titizlikle gerekenleri yapıyorum. Annemin bakışları hep üzerimde.

"İşte yine biz bizeyiz. Dün nerede kalmıştım?"

"Babaannemle oturduğunuz dönemi anlatıyordun."

Alnı kırışıyor, sonra gülümseyerek başlıyor:

"Okumayı, ud çalmayı, şarkı söylemeyi çok severdim. Bir gün anneme gitmiştim; döndüğümde kitaplarımı bulamadım. Babaannen romanlardaki hayata özeneceğimi düşünerek hepsini ocakta yakmış."

Kitap yakma üzerine kim bilir kaç kez yaptığımız uzun, karmaşık analizleri anımsıyorum. *'Okursan, kitaplardaki hayatı istersin...'* İşte anahtar cümle bu. Yere, zamana, içeriğe göre değişmeyen temel gerekçe bu. Dinsel, cinsel ya da politik kılıflar lafügüzaf. Müthişsin babaanne!

"Depremden sonra da ud çalmayı bıraktım. Hâlâ ud çalan birini görsem, içime bir bıçak saplanır. Durumumuz düzelince baban çok kitap aldı, bana da çok ısrar etti *'Sen de oku,'* diye, ama ben bir daha tek kitap okumadım. Çocuklarımızın hepsi kitabı sevdi. Geç oldu deyip ışığını söndürdüğümde, senin yassı pile ampul takıp yorganın içinde okumaya devam ettiğini bilirdim, ama yüz göz olmayalım diye yatma saati gelince ışığı kapatırdım.

"Baban çok zeki, çok çalışkan bir adamdı. Babam noterliğe başlayınca, onu kâtipliğe aldı. Ayrı ev tutup taşındık. Ev dedimse şimdikiler gibi düşünme. Hepsi hepsi iki oda. Yüznumaraya oturunca delikten toprak görünüyor. Odaların birini hem mutfak gibi kullanıyoruz hem çocuklar yatıyor, diğerinde de biz yatıyoruz. İki yıl babaannenin evinde tek odaya sığıştıktan sonra, o ev bana cennet gibi gelmiş. Baban hemen Kömez yengeyle konuştu. Kömez'im her gün gelir, evi derler toplar, siler süpürür, bezleri yıkar, odunları keser, suyu çeker giderdi. Ben önce karşı çıktım *'Biz kendimize zor bakıyoruz, ona nasıl para buluşturuyuruz,'* diye. Baban *'Ahdim var, ellerin sıcak sudan soğuk suya girmeyecek, sen yemeği yap, ge-*

risini ona bırak,' dedi. Öyle de oldu, ölene kadar babanın boğazından başkasının yemeği geçmedi, ben de başka iş yapmadım desem yeridir. Onu yıkar, paklar, yemeğini verir, paltosunu tutar, terliğini getirirdim. Öyle ki, yıllar sonra ihtilâl olup da Yassıada'ya gidince, ona en zor gelen şey kendi kendine yıkanmak olmuş."

Altı yaşımın flulaşan karelerinden biri canlanıveriyor. Aylar sonra nihayet Kayseri cezaevinde babamı göreceğiz. Annem beni kucağına alıp, pencereye yaklaşıyor. Tel örgünün ardında demir parmaklık, onun arkasında yine tel örgü var. Sarı, solgun bir ışık yayan ampulün altından geçen babam, yüzünü tele yapıştırıyor. Annem ağlıyor. Babam *'Bana en zor gelen sensiz yıkanmak oldu, yalnız yıkanmayı unutmuşum,'* diyor. Şaşırıyorum, ben bile yalnız yıkanmak istiyorum. Koskoca babam neden yalnız yıkanamıyor?

"İşte bunları hiç anlamadın. Hep dedin ki *'Babam seni eziyor; neden çayını kendi karıştırmıyor, neden paltosunu sen tutuyorsun, onun eli yok mu? Bu, seni aşağılamaktır.'* Ben de hep dedim ki *'Sen karışma, ben isteyerek yapıyorum.'* Kızdın bana. Oysa kızılacak hiçbir şey yoktu. Benden hiç bir zaman, hiç bir şey istemedi. Hepsini ben başlattım. O sadece alıştı. Öyle ki çayına şeker koymazsam çayını içmezdi, ama ben hiç gocunmadım. O ki bana en zor zamanlarda bile kadın tuttu, onun şekerini karıştırmışım çok mu?

"Sen doğduğunda, kırk beş yaşımdaydım. Tekne kazıntısı dedik, hiç sıkmadık. Odana giren çarpılırdı, orada kitaplar, burada çoraplar. *'Bok içinde badem kadın,'* derdi babaannen senin için. Ben tertipli kadınım, sanki bana değmeden çıkmışsın, yine de seni zorlamadım. Her at aynı

kamçıyla kovulmaz, sen başkaydın, seni de öyle kabul ettik. Aklını fikrini kitaplara taktın. Her türlü hürriyetin varken, yok dedin, hiçbir hak, hiçbir hürriyet yetmedi sana. Ananın koyduğu sibekle dururken, kendini de bırak, herkesin hakkını aramaya kalktın. Yok baban ameleyi çok çalıştırıyormuş, yok az para veriyormuş, yok kötü yemek veriyormuş. Evdeki yemeği bırakır, gider ameleyle yemek yerdin.

"Sonra kalktın komünist oldun. Babanı, drank diye vurmaktı bu. Sana mı kalmıştı dünyayı değiştirmek?"

16 Hayallerimin mavi tulumlu prenslerini görüyorum. Beni terk ediyorlar. Ya arkalarından, ya önlerinden yürümeye kalktığım için göremediğim yüzleriyle ilk kez karşılaşıyorum. Kimi dönüş yolunu bir an önce tamamlamak istercesine telaşlı, kimi dönüp dönmemekte kararsız, isteksizce yürüyor. Hiçbiri beni fark etmiyor. Oysa elimden tutsunlar, en iyi bildiğimiz o en kısa tek yolda tekrar birlikte yürüyelim istiyorum. Bana çarpa çarpa dönüyorlar. Her vuruşlarında daha derinden örseleniyorum. Kâh geri düşüyor, kâh ileri atılıyorum.

"Bu gece erken uyuyalım, gelen giden çok oldu, yorulmuşsundur."

"Uyuyalım. Dün gece hiç uyuyamadın, belki bu gece uyursun. Allah rahatlık versin."

"Sana da anne."

Babamı görüyorum. Trenin penceresine kollarını dayamış, bana bakıyor. Perona çakılmış gibiyim, tren kalkıyor, giderek hızlanıyor. Neden sonra koşmaya başlıyorum. Babam bana bakarak uzaklaşıyor. Rüyada bile yaklaşamıyorum ona.

Anneme anlatıyorum. *'Rüyalar terstir, bırakıp giden*

sendin,' diyor. Uzun bir sessizlikten sonra bana dönüyor:

"En büyük yanlışın, hayatı, insanları değiştirmeye kalkmanda. Hayat insana ne getirir kim bilebilir? Bir bakarsın ata binmişsin, bir bakarsın inmişsin, hayat bu. Herkesin bir hayatı, bir dünyası, bir kaderi olur. Sen hepsine karşı çıktın. O sevgiliyi bıraktın, öbürünü aldın. O kocayı bıraktın, diğerini aldın. Hiçbir yere kök salamadın. Sen hiç anlamadın, ama ben çok mutlu oldum. Çünkü başka bir hayat olabilir mi? diye hiç düşünmedim. Benim hayatım bu, dedim, onu en güzel şekilde yaşamaya baktım. Benim hayatım babana, onunki bana dolandı.

"Diğer insanları da düşündüm. Beni yalnızca götü dara gelince arayanlardan bile yardımımı esirgemedim. Hepsinin ya mevlasını aldım ama kimseyi değiştirmeye kalkmadım. İnsanları değiştirmek, hayatı değiştirmekten daha zordur. Hayat zaten değişiyor. Bir insan ömründe neler gördüm neler... Gaz lambasından elektriğe, kuyudan musluğa, çamaşır teknesinden otomatik makinaya, attan arabaya... Hele televizyon! Babam radyo dinlerken *'Öyle gün gelecek ki, bu dinlediklerinizin yüzünü de göreceksiniz aynı anda,'* derdi de, biz bunu hayal bile edemezdik. Yakınlarından başka tanıdık, bildik olmazken, şimdi sorsan, herkes *Yalan Rüzgarı*'ndakileri komşusundan daha iyi tanır. Televizyon dünyayı odana getiriyor, daha ötesinde ne olacak? İstesen de istemesen de her şey değişiyor, ama zamanı gelince. İşte sen, o zamanı bekleyemeyenlerdensin.

"Sen çok okudun, bense çok dinledim. Büyük küçük demeden, zengin fakir demeden, bana bir şey anlatan herkesi dinledim. Akıl danışmaya gelen bile, anlatacağı bitince kalkar gider, ben sesimi çıkarmam, çıkarsam ne ola-

cak? O yine kendi bildiğini yapacak. Niye karışayım onun hayatına? Sana da hiç karışmadım, ama hep gözledim. Evet, kocalarının paltosunu tutmadın, terliğini getirmedin, ama sabah ezanı çıkıp çalışmaya gittin, akşam ezanı eve zor döndün. Tabanı yanmış it gibi koşturdun. Alınyazının içinden değil, karşısından, üstüne üstüne yürüdün. Talihine hiç yol vermedin. Sana baktıkça, bana dediklerini düşünürdüm. Ben yalnız babana hizmet ettim, o da bana hizmet ettirdi. Sen ne yaptın? Herkese koşmak istedin, kimseye yetişemedin. Sen mi ezildin ben mi?

18 "Bir de yüreğime kulak verdim. En doğru kılavuz odur, hiç yanıltmaz insanı. Başka nasıl olsun ki? Kim seni, senin yüreğinden daha iyi tanır, daha iyi anlar? Bu herkes için böyledir. Niye derler, karı koca arasına girilmez diye, bunun için. Dikkat et bak, insanlar en çok sıkıntılarını anlatır, mutluluğunu kendine saklar. Arkadaşın sıkıntılarını, kavgalarını anlatır, bunlar artık bir araya gelemez, diye düşünürsün; bakarsın iki gün sonra onlardan mutlusu yok. Çünkü sana anlattığı kötü şeylerin yanı sıra, anlatmadığı öyle güzel şeyler de yaşamıştır ki yüreği onu barıştırır. Dışarıdan bunu anlayamazsın. Başkası da seni anlayamaz, ama yüreğin hep anlar, çünkü bir tek o, olan bitenin hepsini eksiksiz bilir. İnsan ne zaman mutsuz olur bilir misin? Kendi yüreğine karşı geldiğinde, ya da onu küstürdüğünde. Herkesin aklı, yürcği farklı söyler, eh o zaman da herkesi olduğu gibi kabul edeceksin, hayatı da öyle. Hayat sana nasıl geliyorsa onu öyle yaşayacaksın, zorlamadan, değiştirmeye kalkmadan. Hoşgörü dediğin nedir ki, işte bu. İşte bu. Şimdi gel yanıma."

Pikesini açıyor, koynuna girip, başımı göğsüne yaslıyorum. Göğüslerinin arasındaki ılık kokuyu arıyorum.

"Boşuna koklama. Babandan sonra, kokulu pamuk koymadım."

Başımı, kollarımı, sırtımı okşuyor usul usul.

"Bakma sen hırçınlıklarına, bizi en çok o seviyor, derdi baban. Altı çocuğun içinde, en çok sen babana benzedin. Aslında bu, dünyanın kuralıdır. İnsan en çok benzemek istemediğine benzer. Onun gibi ateşli, heyecanlı, atak oldun. Sen halkını sevdin de, baban sevmedi mi? Baban Halk Partisi'nde çalışırken onlara güvenini yitirdi. *'Demokrasi yok, hürriyet yok,'* dedi. Demokrat Parti kurulurken yakın arkadaşlarıyla oraya geçti. *'İşte demokrasi bu, halkın partisi kuruluyor,'* diyordu. Var gücüyle parti için çalıştı. Ailelerimizden kalan ne varsa politikada eritti. Çarşamba'nın köylerine yol açtı, elektrik, su getirdi. Beğenmediğin baban köylüye hizmet etti, ama bunun için ağalığından da vazgeçmedi.

"Sen ise işçiler de işçiler diye tutturdun, onların avukatı oldun, belki iyi şeyler de yaptın ama ben elle tutulur bir şey görmedim. Sen onları savundun diye onlar evlerine buzdolabı mı aldı, halı mı aldı, karınlarına bir lokma fazla mı girdi? Ya da yirmi yıl onlara çalışman sana ne kazandırdı? Biliyor musun, bizim köylü seni çok severdi, ama azıcık da kaçık gözüyle bakarlardı sana. Öyle ya, onlar senin gibi olmak isterken, sen onlar gibi olmaya çalışıyordun. On beş, yirmi günlüğüne çiftliğe gitsen, sanki bütün hayatın orada geçiyormuş havasına girerdin. İşçiler de senin için, aklından noksanı var herhalde, diye düşünmüşlerdir. Seni anan olarak ben bile anlayamadım ki, onlar nasıl anlasın? Zaten öyle dik kafalıydın ki seninle konuşulmazdı, onlar da konuşamamışlardır. Hep mağrur oldun. Ama bilir misin, koyun da salhaneye, mağrur mağ-

rur gider. Aslına bakarsan sen, babanın öbür uçtaki kopyası oldun. Hiç kabul etmedin ama babanı da çok sevdin."

"Biliyorum, psikolog da öyle söyledi."

"Psikolog mu, kim o? Sen hasta mı oldun?"

"Hastalık değil. Çözemediğim sorunlarım vardı, o yüzden gitmiştim. O da, *'Kabul etmek istememişsin ama babanı çok sevmişsin,'* dedi."

"Bunun için ona gitmene ne gerek vardı, bana gelsen ben de söylerdim. Başka ne dedi sana?"

"Hiç..."

TİLKİLERİN DÜĞÜNÜ

"Çok saçma."

"Nesi saçma?"

"Tilkilerin düğünü olmaz ki? Hiçbir çocuk inanmaz buna."

Başını kucağımdan kaldırıp, bilgiç bilgiç bakıyor.

"Yuvadaki çocuklara söylesem, gülerler bile."

"Senin yaşındayken, çakalların düğün yaptığına inanmıştım. Krusova da inanmış, büyüyünce de filmini yapmış."

"Çok komiksin anne."

En iyi arkadaşımın Kuş Dede olduğunu düşünmeye başladığımda, beş altı yaşlarındaydım. Ona neden Soğuk Çorba dediklerini hâlâ bilmiyorum; benim Kuş Dedemdi o. Her yaz köye gittiğimizde, delikli kesekağıdı ya da

kapaklı bir sepetle kuş getirir, yolda korktukları için pıt pıt atan yürekleri sakinleştiğinde, bana verirdi. Öpüp okşadıktan sonra, hız vermek ister gibi iki avucumu birden ileri doğru savurarak bırakırdım onları. Doğrusunu isterseniz, bırakmak gelmezdi içimden ya, Kuş Dede, onların ancak uçarken mutlu olduklarını söylediğinden, alıkoyamazdım. O, her şeyi bilirdi; kimsenin bilmediklerini bile.

O gün, ne yapacağımı bilemez halde merdivende otururken, bahçe kapısından içeri girdiğini görünce içimin rahatlaması boşuna değildi. Her zamanki gibi koşarak ya-

nına gitmek, bir an önce sepeti açmak istiyordum ama annemin beni azarlayarak kapı dışarı etmesinin üstünden daha beş dakika bile geçmemişti. Onu gördüğüme için için sevindiğim halde, asık suratla oturmayı sürdürdüm. Sepeti ayaklarımın dibine koyarak yanıma oturdu.

"Kulakların düşmüş yine."

Ellerimle kulaklarımı yoklayıp rahatladım.

"Kulakların düşmüş, ne demek?"

"Keyfin yok, üzgün görünüyorsun demek."

"Evet, üzgünüm."

"Ne oldu?"

"Sabah tam oynamaya çıkacakken yağmur başladı. Annem *'Çıkamazsın, ıslanırsın; hem güneş varken yağmur yağarsa, bil ki çakalların düğünü vardır, çocukları istemezler ayak altında,' dedi.*"

"Sen ne yaptın?"

"İbo, beni bekliyordu, pencereden ona söyledim. O da *'Kızsın işte kızsın, hanım evladısın n'olacak,'* deyip kuş lastiğini bir çekti, taşı ta gökyüzüne kadar uçtu. Annem mutfağa girince, ben de çıkıp yanına gittim."

"Ne yaptınız?"

"Ona, *'Çakalları görelim,'* dedim. *'Ben her gün dolaşıyorum, çakallar düğün yapsa görürdüm,'* dedi. Ben de *'Annemden daha iyi mi bileceksin?'* dedim. Önce yoncalığa gittik, kimse yoktu. İbo *'Burası çok düzlük, açıkta düğün yapmazlar, fındıklığa gidelim,'* dedi. Bütün fındıklığı dolaştık, ağaçların arkalarına, hendeklere, her yere baktık, yoklardı. Bir ara kaval sesi duyduk ama nereden geldiğini bulamadık. Belki bizden kaçıyorlardır diye sayvana çıkıp, sessizce bekledik. Biz oradayken gökkuşağı çıktı. İbo *'Gökkuşağının altından geçersek sen de oğlan olabilirsin,'* dedi. Koştuk, koştuk, ama gökkuşağını yakalayamadık."

"Şu yeryüzünde gökkuşağını yakalayabilen olmamıştır."

"Hiç kimse mi?"

"Hiç kimse."

"Ben bir gün yakalayacağım."

"Kim bilir, belki bir gün."

"Sen hiç çakal gördün mü, Kuş Dede?"

"Gördüm."

"Neye benziyor?"

"Karabaş'ın daha küçüğünü düşün."

"Dört ayaklı mı yani?"

"Dört ayaklı."

"Peki, nasıl gelinlik giyiyor?"

"Bunu ben de bilmiyorum."

"Annem yalan söylemez değil mi?"

"Söylemez."

"O görmüş müdür çakalların düğününü?"

"Bunu annene sor."

"Sormak için gittim ama beni görünce bağırmaya baş-

ladı, 'Bu şekilde eve giremezsin, git temizlen,' dedi. İçeri giremezsem nerede temizlenebilirim ki?"

"Bu kolay, gel kuyu başında halledelim."

El ele tutuşup kuyu başına gittik. Kuş Dede su çekip, ellerime, ayaklarıma döktü. Dedim ya her şeyi bilirdi, tıpkı şimdiki çocuklar gibi...

KADIN TERZİSİ

Her tür kumaşı severim, her tür kadını sevdiğim gibi. Her kadının teni farklıdır. Kimi kadife gibi yumuşak, kimi kolalanmış gibi sert, kimi şifon gibi şeffaf, kimi gabardin gibi duygu geçirmezdir. Kumaşlar da kadınlar gibi farklı muamele ister. İpek için kullandığın makası, ipliği, makine ayarını, kaşmire kullanamazsın. En kalın kumaşın bile incelikleri vardır, bilmezsen dikemezsin.

Bu terzihane, babadan kalmadır. Gördüğünüz her şey, uzun uzun düşünülerek yerleştirilmiştir. Tek bir fazlalık ya da işe yaramayan bir eşya yoktur. Daha kapıdan girerken rüzgâr çanları mırıldanmaya başlar. Dairedeki her kapının açılışında, çeşit çeşit sesler çıkartan rüzgârlıklar asılıdır. Kadınlar birine değilse, diğerine ilgi duyarlar. Bambu çubukları beğenmişse mistik bir yanı vardır. Güçlü ses çıkaran küçük çanları seçmişse, hep canlı, diri, bi-

raz da korkutucu bir kadındır karşımdaki. Renk renk sedefli deniz kabuklarından olana bayılmışsa, hiç çare yok, ben de ona bayılacağım demektir. Yüzünün pembeleştiğini, gözlerinin buğulandığını görmek için, onun provasını en öne alırım.

Ayrım yapmam müşterilerim arasında. Kiminin parası, kiminin duası, derim karıma. Baştan çıkarıcı gençliğiyle iç gıcıklayan, obur dudaklı, saldırgan memeli kadınlar, daha çok basma giyenler arasından çıkar diyemem ki.

İlk kez gelen müşterilerim, çoğu zaman kumaşlarını da getirirler. Akıllarında bir model olsa da, yurt dışından getirttiğim son dergilere bakmalarını isterim. İtiraz eden pek çıkmaz. Zamanı kısıtlı, dediğim dedik kadınlar, isabet ki terziye gelmez. Müşteriyi yanındaki rafta modellerin durduğu iki kişilik kanepeye oturtur, bir süre rahat bırakır, aklı iyice karıştığında giderim yanına. Uzun uzun dergileri karıştırır, hangi kumaşa hangi modelin gideceğini konuşur, ona en çok hangisinin yakışacağını bulmaya çalışırız. Kadınların çoğu, elbisenin güzelliğinin, dikilecek kumaşa bağlı olduğuna, daha oracıkta inanıverirler. Ben de öyle.

Onlara, kendi kumaşlarımı gösteririm. Renk renk, çeşit çeşit kumaşı üstünden akıtır, göğsünü, belini, kalçasını ortaya çıkaracak şekilde bedenine sararım. İpekle romantikleşir, şifonla uçuşur, brokarla ciddileşirler. Kumaş hışırtıları arasında, tatlı bir fısıldaşma başlar aramızda. En titiz ev kadınları bile ev ödevlerini unutur, zaman, akıp gider.

Kumaş ve model belli olunca, ölçü almaya gelir sıra.

Boynumun iki yanına uzanan mezurayı çeker, omuzlarının, göğsünün, belinin, kalçasının genişliğini, kol ve bacağının uzunluğunu ölçerim. Mezuranın ucunu göğsünde ve kalçasında sıkıştırır, 'Bu darlık iyi mi?' derken, elimi memesinde ya da baseninde tutarım. Bütün terziler yapar bunu, ben biraz ölçüyü dar tutarım, hepsi bu. Hiçbir kadın, bunda bir ard niyet hissetmez, ama ben provanın nasıl geçeceğini, aşağı yukarı sezerim.

Kumaşlarla ustalıkla oynar, onları ustalıkla biçimlendirir, harikalar yaratırım. Kadınları giydirmekten, ipekler, kurdelcler, danteller, kopçalarla süslemekten hoşlanırım. En çirkin kadınları bile güzelleştirmek isterim. Hele güzelliği gizlenmiş, ortaya çıkmamış kadınlar, hazine değerindedir. Hangi terzi, kül kedisinden prenses yaratmak istemez ki. Diktiğim giysileri taşıyan kadınlar, kendilerini rahat hisseder. Büyük göğsü küçük, küçüğü büyük göstermeyi, fışkıran fazlalıkları gizlemeyi kimse benim kadar mükemmel başaramaz. Yaratmanın verdiği kaygılı zevke, bedensel zevkler de karıştığında, sonuç muhteşem olur.

Prova benim için bir şölendir. Hiçbir kadının can sıkıntısına kapılmasına izin vermem. İlk gelişlerinden başlayarak, gizli gizli not alırım. Çocukları, uğraşları, burçları, hoşlandıkları, hoşlanmadıkları, hepsini bilirim. Birbirine yakın saatlere randevu vermem. En hoşlanmadığım şey, içeride bekleyen birinin baskısıdır. Onları, yalnız kabul ederim.

Prova odası, ince, uzun gösteren aynalarla kaplıdır. Rahat bir atmosfer için, her ayrıntı titizlikle düşünülmüştür. Divana bakıyorsunuz değil mi? Tartışma yok ki, oda-

nın en albenili eşyası. Kabartılmış renk renk yastıkları, puf puf minderleri, saten örtüleriyle davetkâr bir hali var. Babamdan kalma tabii. Güzel bir dikiş çıkartmak kolay değildir. Provalar uzun sürer. Yorulan kadınların kendini divana bırakışı görülecek şeydir. Bazısı ucuna ilişir gibi otururken, bazısı hop diye atıverir kendini. Baş ucundaki sehpada, onları divanda tutacak her şey vardır. Kişilik çözümlemeleri üzerine kitaplar, aşk öyküleri, kadın dergileri, her gün tazelenen şekerlemeler, kurabiyeler, içecekler...

Soyunacakları zaman odadan çıkarım. Giyinince bana seslenirler. Odaya girdiğimde, aynanın önündeki yerlerini almışlardır. Favorim, göğüs altından pensli elbiselerle, pantolonlardır. Kadının en mahrem yerlerine ulaşmanın bin bir çeşit yolunu açar. Ama doğru yerde bırakılacak bir pot, her modelde dokunmaya olanak sunar.

Prova başlayınca, yarı dikilmiş giysinin bedenine oturuşunu birlikte izleriz aynadan. Bilerek yaptığım yanlışları buluruz. Onu yavaş yavaş çevirir, hem elbisenin hem onun kusurlarını kaydederim. Nerede ortaya çıkarılacak bir yuvarlaklık, nerede saklanacak taşkınlık var, incelerim. Kumaşın altındaki çıplak sıcaklığı doya doya hissederim.

Sonra onu aynanın karşısına mıhlarım. Kadınlar, terzilerine karşı, kocalarına karşı olmadıkları kadar yumuşak başlıdır. İnandığı bir terziyi bırakmak, kocasından vazgeçmek kadar zor gelir bir kadına. Terzi, onun güzelliğinin otoritesidir. Terzisinin bütün uyarılarına boyun eğer; bedenini biçime sokacak büyüleyici bir deney uğruna, her zora katlanır.

Beni en çok meraklandıran, tenlerinin kokusudur. Her

kadının teni farklı kokar. Fildişi renginde teni olanlara çiçek kokuları, buğday tenlilere baharatlı kokular, toprak rengi olanlara taze kokular yaraşır. Bense hepsi vanilya koksun isterim.

Omuzları daraltır ya da genişletirken kollarına dokunurum. Yakayı biraz daha açar ya da kaparım. Basene iyi oturmuyor, deyip, başımı hoşnutsuzca iki yana sallar, kumaşı kalçasına doğru gerdiririm. Aynadan bakınca vücutlarımız üst üste gibi görünür, elim hâlâ kalçasındadır. Bazen de kumaşı içe almak için toplu iğne takarken, ucunu, hafifçe etine batırırım.

Pervasızlık, küstahlık yoktur davranışlarımda. Bunları öyle ağır başlı bir havayla yaparım ki, itirazları olsa da kelimelere dökemezler. Ama ben bu kritik anın mesajını doğru alırım. Bakışları sertleşir, dudağı seyirir, yüzüne öfke yerleşirse, ya da bedenini bana bırakacağına, kurtulmak istercesine aynaya doğru bir hamle yaparsa tehlikeyi sezerim. Dayanabileceklerinden daha ileri gitmem. Olumsuz tepki alacağımı hissettiğimde, elim şimşek hızıyla yer değiştirir, öyle ki, kadınlar çoğu kez yanıldıklarını sanıp mahcup mahcup gülümserler.

Sahte bir kayıtsızlıkla ilerlememi bekliyorsa, herkesin tanıdığı, çok güzel kadınlara diktiğim giysilerden söz eder, modelinin yakasını, yırtmacını anlatırken, kumaşı aralar, rastgeleymiş gibi tenine dokunur, kendimden geçercesine sokulurum.

Gövdesi arkaya doğru kaykılır, ağzı aralanır, yüzü ateşlenir, teni nemlenirse, ya da buna benzer yüreklendirici bir tepki alırsam, sesim olağanüstü etkileyici ve canlı çıkmaya başlar: *'İpekten başka hiçbir kumaş, altındaki bedeni bu kadar bire bir yansıtmaz. Ancak sizinki gibi*

kusursuz bedeni olanlar cesaret edebilir ipek giymeye.' Ya da *'Ne kadar yumuşak ve gözenekli bir dokusu var; hissediyor musunuz?'* derken, elimi onun gövdesinde gezdiririm. *'Üstünüzden akışına, rengin teninizle uyumuna dikkat ediyor musunuz?'* Elimi omzundan beline, oradan yine kalçasına indirir ve net cevabı alırım.

Kesik kesik soluk almaya başlamışsa, avuçlarımla kalçalarını kavrayıp yukarı doğru çekerken *'Bir korse giyerseniz, muhteşem olur,'* derim. Parmaklarımın uyandırdığı etkiyi yalnızca yüzünde değil, bedeninde de görürüm. Kanının harekete geçtiğini, etinin oynadığını, elimin altında kasıldığını, gevşediğini, ürperdiğini, isteğin dalgalar halinde yayıldığını hisseder, ama bu gizli alışverişin farkında değilmişim gibi sürdürürüm konuşmayı. Bir elimle memesinin altını tutar, diğer elimle kumaşın üstünden sütyen askısını yukarı çeker, ona şöyle fısıldarım: *'Bunu biraz kısaltırsanız, daha güzel duracaklar.'* Yoo, güzel yanlarını öyle överim ki, bu dikleştirme işleminden rahatsızlık duymazlar. Hatta düşük kalçalarına, sarkık göğüslerine rağmen onu beğeniyor olduğum için, gizli bir şükran duyarlar.

Flörtün mayalanışında sihirli bir yan vardır, havadaki elektriğin titreştiğini görürüm adeta. Hevesli bir kadının verdiği coşkuyu, hiçbir şey veremez. Uysal oyun arkadaşları için, bıkıp usanmadan yeni heyecanlar bulurum. Elbiseye ve ona düzdüğüm övgüler, esrime halinde dudaklarımdan dökülür, dökülür, odayı doldurur. Tatlı sözler, hafif okşamalarla, baştan çıkarız ikimiz de.

Tadına doyum olmayan anlar, ilginç olaylarla doludur prova.

Çıkarken, hareketlerine alışılmadık bir canlılık, gözlerine parlaklık, ruhlarına neşe siner, sevinç içinde giderler evlerine. Bilirim ki, kocalarıyla, çoktandır duymadıkları bir istekle sevişirler. Tıpkı, benim her provadan sonra, tazelenmiş bir heyacanla dönmem gibi karıma.

Yeni müşterilerim, eskilerin arkadaşlarıdır çoğu kez. Provaları ballandıra ballandıra da anlatsalar, kuşkuyla da söz etseler, arkadaşlarından bir ikisi merak edip, gelir bana.

Ne güzel günlerdi onlar...

Hepsi geçmişte kaldı. Sizin yüzünüzden, sizin yüzünüzden...

Nereden bilebilirdim elimin altında kalçalarını kıvıran kadının, karımın gittiği bir komşu gezmesinde, yemeyip içmeyip beni anlatacağını. Karım ikiletmedi bile. Ertesi gün getirdi sizleri buraya. *'Provaları bu cansız mankenlerle yapacaksın artık, yoksa beni yok bil,'* dedi.

Haa işler mi? İşler de kesat. Neden derseniz, benim bütün hünerim provalardaydı. Elimin altında canlı bir beden hissetmeden çalışmak, bütün heyecanımı söndürdü. İri mavi gözleriniz, uzun kirpikleriniz, uzun bacaklarınız, kusursuz vücutlarınız var. Ama ruhsuz, cansız, kokusuzsunuz. Parmak uçlarımın ilettiği en küçük mesaja duyarlı olan bedenler yerine, hiçbir alışkanlığı, hiçbir tepkisi olmayan gövdelerle çalışmak kolay mı? Yine iyi dikiyorum, ama parmaklarımın hassaslığı kayboldu, harikalar yaratamıyorum artık.

Müşterilere gelince, her dem tazelenen heyecanları

soldu gitti. Kumaşı getiriyorlar, bedenlerini söylüyorlar, modeli verip gidiyorlar, sonra belirlenen tarihte gelip, dikilmiş giysiyi alıyorlar. Ancak bittiğinde üstlerine geçirip görebildikleri elbiselerden sıkıldılar. Kimi, giysinin kendi üzerinde sizin o kusursuz gövdenizde durduğu gibi durmamasına hırslanıyor, kimi özel olmaktan çıktığına kızıyor. Artık dikişimin konfeksiyondan ne farkı kaldı ki, neden terziye gelsinler? Provaların unutulduğu odada, kumaşlarım, siz ve ben kalakaldık.

Karım mı? Beni yalnızca cüzdan gibi görmesinden, hor-

lamasından bıkmıştım. Önce kıskanması hoşuma gitti. Bir süre provaları eve taşıdım. Her gece bana değişik bir sahne oynatıyor, her gece başka bir kadın oluyordu gözlerimin önünde. Sonra bir gece, *'En çok ne isterdin?'* diye sordu. Öyle içten, öyle munis, öyle sevecen bir hali vardı ki, bastırdığım tüm hayallerimi açtım ona. *'Boylu poslu, geniş omuzlu, pençe gibi elleri olan, adaleli vücutlu, çıkık çeneli, çenesinin altında ceviz büyüklüğünde bir adem elması olan, kadınsı özellikler taşımayan bir erkek olmak isterdim. Elimin altında kalçalarını kıvıran kadınları, tıpkı babam gibi o divana atmak isterdim,'* dedim. Birden, göğsüme dayadığı başını kaldırıp *'Yani hiçbiriyle yatmadın mı?'* dedi.

Onu hiç aldatmadığımı anlayınca, migreni tekrar tuttu. Ay başı, ay sonu, migreni, midesi, derken, bir türlü yatamaz olduk. İşler de kötüye gidince, *'O divan tam sana göre,'* deyip valizimi tutuşturdu elime.

İşte bütün hikâye bu. Sizden neden kurtulmam gerektiğini anladınız umarım. Birazdan zil çalacak ve sizi almaya gelecekler. Üzülmeyin, gittiğiniz yerde en güzel

giysileri giydirip, en görünür yerlere koyacaklar sizi. Kadınlar durup durup bakacak, iç geçirecek, sizin gibi olmak isteyecekler.

KUMA

Araca binerken merdivende kapaklanıvermiştim. Sol dizimdeki sızı geçmek bilmiyordu. Sırtımı sıranın arkasına dayayıp, ayağımı ileri doğru uzattım.

Peş peşe giren dört jandarma da yığılırcasına oturdular karşı sıraya. Kapı dışarıdan kapanıp sürgünün tok sesi duyulduktan sonra, yakalarını gevşetip, iyice yayıldılar. Üniformalarının dışında kalanlar, tornadan çıkmışlar duygusu uyandırıyordu insanda. Esmer tenli, koca kafalı, koca elli, ablak yüzlü, gür kaşlı, güleç yüzlü delikanlılardı.

Çok geçmeden, ortadakiler gözlerini kapamış, köyde bıraktıkları yavuklularını düşünmeye dalmışlardı. Mahmur, neredeyse mutlu bir gülümseme yayıldı yüzlerine. En baştaki hatır hatır kaşınıyor, ansızın parmağını pantolonunun bir yerine bastırıp, altında böcek varmışcasına eziyordu. Bütün dikkatini bedenine vermişti, utanmasa,

giysilerini ters yüz edip, pire arayacaktı. Sondaki, sıranın altına uzanıp çıkardığı suyu uzatıp, 'İster misiniz?' diye sordu. Yanımdaki kadın, ılık falan demeden kafasına dikip kana kana içtikten sonra 'Susuzluktan dilim damağıma yapışmıştı, Allah ne muradın varsa versin,' deyip çocuğa uzattı. Muradı mı yüz kızartıcıydı yoksa kadınla aynı şişeye ağzını dayadığından mı bilinmez, yanakları kızarıverdi askerin.

Kalın giysilerinin, postallarının, suya hasret tenlerinin kokusu, sıcağı daha da dayanılmaz kılıyordu. Gözlerimi kapatıp, dışarı kulak kesildim. Akşamüstü iş çıkışı saatinin sesleri geliyordu. Önce, klakson seslerini duydum. Bunun öndeki aracı kımıldattığı hiçbir zaman görülmemiştir ya, yine de hırsla basılır işte. Belki de, en öndeki duysun istenir. Öyle ya en öndeki aracın önü boş değil mi? O neden gitmiyor? Simitçilerin, çocuklarına seslenen annelerin, müşteri kaptırma yüzünden ağız dalaşı yapan sürücülerin, taksiye binenlerin çarparak kapadığı kapıların seslerini ayırt ettim yavaş yavaş. Uzaktan, çok uzaktan tramvayın geçtiğini duydum. Son duyduğum ses, ona bakarken tökezlediğim boyacı çocuğa aitti: 'Boyayalım mı abi?' Ağabeyin yanıtını duyamadan, motorun homurtusu geldi. Bir iki sallanıp yola koyulduk.

Tutuklanmam şaka gibiydi. Hiç beklemediğimiz için, yanıma bir iki eşya bile almamıştım. Hülya nasılsa halleder, eve gidip benim düşünemeyeceğim ayrıntıları da dikkate alarak, bir valiz hazırlamaya başlamıştır bile. Kardeşim de homurdana homurdana ona yardımcı oluyordur.

Koluma dokunduğunu geç fark ettim. Yanımdaki kadın, başını uzatıp, tekrarladığını gösteren bir ses tonuyla soruyordu:

"Suçun ne dedim?"

"Düşünmek."

"Düşünmek mi? Ne düşündün ki?"

"Özgürlüğü, eşitliği savunmak, haksızlıklar için devlete, hükümete kızmak gibi şeyler."

Bakışları acımakla sevecenlik arasında gidip geldi. Anlayışlı ama öğretici bir ses tonuyla konuştu:

"Eşitlik olmaz bu dünyada, beş parmağın beşi bir mi?"

"Olsun istemez miydin?"

Gülümsedi, "Olmayacak duaya amin demem ben. Hem kadın başına, koskoca hükümete kafa tutmak neyine gerek?"

Ses tonu mu önemli, kimin söylediği mi? diye düşünüyorum. Aynı sözleri söyleyen iki kişiden biri, canımızı fena halde sıktığı halde, diğeri bizde hoşgörü uyandırabiliyor. Kardeşimin ağzında üstenci, alaycı bir anlama bürünen bu sözler, sıra komşumun ağzından 'Ben yapmam ama sen devam et,' dercesine çıkabiliyor. Dönüp ona bakıyorum. Akça pakça, güzelce bir kadın. Yaklaşmak ister gibi kıpırdıyor yerinde, sır verircesine kısık bir sesle;

"Kumamı öldürdüm ben," diyor.

Geriliyorum. O akça pakça, gülümseyen, güzel kadın siliniyor sanki. Bir katille konuşuyorum. Jandarmalara dönüyorum. Neden susturmuyorlar bizi? Üçü uyukluyor. Su içen çocuk ona baktığımı görünce "Su mu istiyorsun?" diye soruyor. Sesim çıkmıyor, başımı 'hayır' anlamında iki yana sallıyorum. Bir süre bakmaya devam edip sonra kapatıyor gözlerini.

Kadın pişmanlık dolu bir sesle, "Çok çaresizdim," diyor.

Dinlemek istemiyorum. Ama o konuşmakta kararlı,

bağışlanmayı dileyen bir çocuk edasıyla fısıldıyor: "Sana diyorum, çok çaresizdim."

"Öldürmenin çaresizliği olmaz," diyorum.

"Bilemezsin ki..."

"Neyi bilemem?"

"Üstüne kuma gelmesi nasıl bir şey bilmezsin ki?"

"Bunu bilmem, ama ne olursa olsun birini öldürmeyeceğimi bilirim. Çekip gitseydin."

"Nereye?"

"Nereye olursa. Anan, baban, kardeşin, kimin kimsen yok mu?"

"Anam babam yok. Olsa da fark etmezdi. Babam da anamın üstüne kuma getirmişti."

"Çalışsaydın."

"Nerde çalışacağım ki? Okumam yazmam bile yok, bana kim iş verir?"

Sesim giderek daha sert çıkıyor:

"Ev hizmetlerine gidebilirdin, ev temizlemeyi, cam silmeyi de mi bilmezsin?"

"Bilirim, ama bu işin nereden bulunacağını, kime gideceğimi bilmem."

Ellerini kucağında birbirine kenetleyip, başını eğiyor.

Susarsan sus, diyorum içimden, uğraşamam seninle. Hikâyeni de hiç merak etmiyorum. Kumaymış...

Bir katille karşılaştığında neler hissedeceğini bilemez insan, hayatta bir kere başa gelir ya da gelmez. Evet, o da sık sık bir düşünce suçlusuyla karşılaşmıyordur, yine de hoşgörülü davrandı, kabul, ama bir katille kendimi aynı kefeye koyacak halim de yok değil mi? İyi de, doğuştan cani tiplemesine inanmıyorsam, kadına neredeyse düşmanca davranmamda da bir tuhaflık olduğu açık. Ne diye-

ccğimi bilemeden bakıyorum ona, yanaklarından süzülen yaşlar çenesinde bir iki sallanıp kucağına düşüyor.

"Anlat istersen."

"Boş ver, nc yoracaksın ki kafanı..."

"Kaç yıllık evliydin?"

"Sekiz. Geçen yıl getirdi."

"Haber maber vermeden, pat diye mi getirdi?"

"Yok, önce konuştu benimle. *'Senden çok memnunum, bir eksiğin çocuk, yoksa onun senden fazlası var sanma,'* dedi. Ama çocuk falan işin süslemesi. Ben daha önceden anlamıştım birinin olduğunu."

"Nerden anlamıştın?"

"Her sabah tıraş olmaya başlayınca, içime kurt düştü. Onu kaç yıl zorlamışım, fabrikaya temiz git, tıraşlı git diye, aldırmamış, sonra birden her gün traş olmaya başladı, hem de ıslık çala çala. Bir neşe, bir neşe evin içinde. Gelip giderken benimle oynaşır, yanağımdan makas alır. Hemen bir falcıya gittim ama ipe sapa gelmez şeyler söyledi. Yavaş yavaş benden elini eteğini çekti, yatakta yanıma uğramaz oldu. İştahı kesildi, sigara üstüne sigara yakmaya başladı. O futbol delisi adam, maç varken bile boş boş bakmaya başladı televizyona. Bir hal var dedim, ona da sordum, *'Yok bir şey, işler çok ağır,'* dedi, geçiştirdi. Ama artık ben kalıbımı basardım, bir kadın çeliyordu aklını."

"Görmeden suçu kadına attın hemen, belki de kocan kadının aklını çeldi, ne biliyorsun ki?"

"Ben kocamı bilmem mi? Herkes yapar benimki yapmazdı, o kadın karşısına çıkmasaydı."

"Nerde çıkmış karşısına?"

"Fabrikada.

"Fabrikada karşısına çıkıp da ne yapmış yani aklını çelecek?"

"Neler yapmamış ki... İyice şüphelenmeye başlayınca, kalkıp Zehra'ya gittim. Bizim köylümüz; Mustafa'yı da fabrikaya o sokmuştu. Bizim adama bir hal oldu, yemekten içmekten kesildi, fabrikada bir iş olmasın sakın, deyip ağzını yoklayınca hemen döküldü. *'Handan diye bir kız başladı yeni, bir kaç kez Mustafa'ya bakarken yakalayınca, gözümü üstünden ayırmadım. Bir ay geçti geçmedi, gidip yemekte masasına oturmasın mı? Yalnız ben değil, herkes şaştı kaldı, sen iki yüz kişinin gözü önünde kalk git erkek masasına otur, olacak iş değil. Bir iki hafta sonra servise binmeyip beraber durağa gittiler. Mustafa benim baktığımı görünce ertesi gün yanıma geldi, neymiş efendim, kız evine gardırop almış da, kurar mısın demiş, falan filan hepsi hikâye.'* Eminc'ye, söyleme, ben onun üstüne gül koklamam, demiş. Eh o da ne desin? Gözümle görmedim ya, ne diyeyim, demiş. Bana *'Sen de bilmezden gel, ama kocanı elinde tutmaya bak,'* dedi. Benden güzel mi, diye sordum. Kızıl saçlı, çakır gözlü, etli butlu bir kadın, dedi."

"Ne yaptın peki?"

"Önce hocaya gittim, atletini okuttum, okunmuş sular içirdim, ne yapsam fayda etmedi. Ateş bacayı sarmış bir kere. Hoca da en sonunda *'Bu kadın ona papaz büyüsü yapmış, ölene kadar bozulmaz bu büyü,'* deyip, kestirip attı. Gidip, kendime naylon gecelikler, çamaşırlar aldım, saçıma kına yaktım, iştahımı açsın diye pekmez içtim, fındık fıstık yedim, kilo aldım, ııhh, ne yaparsam yapayım, bana mısın demedi. Sonunda bir gece, kadını eve getireceğini söyledi. Ağladım, yalvardım, kulun kölen olayım yapma, dedim. Ne desem hükmü olmadı. *'Seni hiç bir zaman bırakmam, sen benim ilk göz ağrımsın, gi-*

decek yerin de yok bilirim, ama ben baba olmak istiyorum. Sofrada oğlanlar ekmek kavgası yapsın, sokakta çelik çomak oynasın, okuyup büyük adam olsunlar, yüzümü ağartsınlar istiyorum. Korkma, Handan'la konuştum, sana saygıda kusur etmeyecek,' dedi.

"Anam babam öldü. Ağabeyimlere gittim, yengemle dertleşecek oldum. *'Otur oturduğun yerde. O gecekonduyu yaparken çimento çuvallarını o orospu mu taşıdı, sen mi? Tam rahat edecekken evi ona mı bırakacaksın? Halimizi görüyorsun. İki göz odadayız. Kız bu sene üniversiteye başlayacak, oğlanı bile salonda yatırıyoruz. Ağbine desen, gel der ya, bakma sen ona, sıçan geçemediği deliğe kuyruğuna kabak bağlar gelirmiş, o hesap onunki,'* dedi. Çarnaçar kaldım evde."

"Ağabeyinlerde kalabilsen, gider miydin evden?"

"Giderdim elbet, kolay mı sanıyorsun üstüne kadın gelmesini."

"Haklısın, zor olmalı."

"Evc gelmeden bile zor. Ne zaman geç kalsa, yine onunla diye düşünüyorsun. Ne oldu, neden ona gitti, o kadında bende bulamadığı ne var, kurup duruyorsun."

"Bak, senin durumun farklı, işin yok, gidecek yerin yok, yok oğlu yok. Ama benim anlamadığım, meslek sahibi kadınların buna nasıl katlandığı. Kocası başka bir kadına âşık oluyor, onun da işi var gücü var ama yine de kocasını bırakmıyor, bunu anlamıyorum."

"Anlamayacak ne var, o da kocasını seviyordur, ya da çoluk çocuk vardır, babasız büyüsün istemiyordur, üzülse de katlanıyordur çocuk hatırına. Ben de evli adama âşık olan kadını anlamam, bula bula gidip elâlemin kocasını neden bulur?"

"O da evli olmasın ister tabii, ama aşk bu, sipariş üzerine olmaz ki..."

"Kadın istemeyince adam boşanamıyor değil mi?"

"Koşulları varsa, zor da olsa boşanabilir ama mesele o değil."

"Mesele ne?"

"Mesele şu: Bir kadın kocasının başka bir kadını sevdiğini, onunla olmak istediğini, onunla yattığını bile bile nasıl hâlâ onunla olmayı sürdürebilir? Aldatılmak gururunu zedelemez mi? Sevgisi azalmaz mı?"

"Öteki kadın, adamın evli olduğunu, her gece dönüp karısının koynuna girdiğini bilmiyor mu?"

"Bilir elbet."

"Eee? O da aldatılmış olmuyor mu? Onun gururu niye kırılmıyor?"

"Kırılmaz mı kırılır tabii. Düşünsene, bir gece bile birlikte uyuyamayacağını biliyorsun, belli saat gelirken ayrılacaksın. Gece saat on ikiyi vurduğunda balkabağına dönüşmek gibi bir şey. Hangi kadın bu duruma düşmek ister?"

"İstemezse yapmasın?"

"Sonra ne oldu?"

"Aldı kadını eve getirdi. İmam nikâhı bile evde kıyıldı. İlk geceler gözümü yumamadım. Bütün sesleri duyuyordum. Sabah oldu mu kahvaltılarını yapıp birlikte çıkıyor, akşam birlikte dönüyorlardı. Her işi ben yapıyordum. *'O çalışıyor, para kazanmak kolay mı, yoruluyor. İki kişi için yapıyordun şimdi üç kişi için, değişen ne var,'* diyordu Mustafa. Ama sen gel de bana anlat. Ne var ha? Ne yok ki? Sanki o evin hanımı, ben hizmetçisi oldum. Para

kazandı da eve bir faydası mı oldu? Aldığı parayı üstüne başına harcadı, kalanını da dolara yatırdı. Çocuğa çok para lazımmış. İyi yedirip, giydirecek, iyi okullarda okutacakmış. Benimle kaldığı gecelerde, az sesimi yükseltsem, *'Sen karışma, karı parası yiyor, dedirtmem ben,'* diyordu bizimki."

"Handan seni kabullendi mi?"

"Kabullenmeyip ne yapacak? Evim yok barkım yok, gidecek yerim yok. Ama bir gün olsun konuşmadı benimle."

"Sen konuştun mu onunla?"

"Neden konuşayım? Ben onun üstüne gelmedim ki alttan alayım, o benim üstüme geldi, ona düşerdi konuşmak."

"Kocana hiç kızmadın mı? Bütün bu yaşadıklarının asıl sorumlusu o, diye hiç düşünmedin mi?"

"Ara sıra gücendiğim oldu, ama çocuğum olsaydı yapmazdı diye düşündüm."

"Çocuk olunca daha mı zorlaştı her şey?"

"Çocuk olmadı ki. Aradan aylar geçip de çocuk olmayınca, kocam daha sık benimle yatmaya başladı *'Bu da kısır'* diyordu. Ama kadın cingözün teki, *'Karından da olmamış, belki de kısır olan sensin,'* diye tutturdu, adamı zorla doktorlara sürükledi. Anlaşıldı ki Mustafa'nın çocuğu olmuyor."

"İyi de, siz hiç doktora gitmemiş miydiniz?"

"Ne bilirim ben, güçlü kuvvetli, balık olsa akvaryumu itecek bir adamdı, olmuyorsa bendendir, dediydim. Mustafa da şoka girdi zaten, bir kere olsun gelmemiş aklına kısır olabileceği."

"Gördün mü bak, hiç yoktan ikinize de neler yaşatmış?"

"Öyle deme, burnundan geldi zavallının. Onun kısır olduğu anlaşılınca, kadın bir değişti bir değişti. Mustafa'ya laf çarpmalar, naz yapmalar, neler, neler. Koca adam, yemeden içmeden kesiliverdi, gözümün önünde eriyip gidecek. Kadının bir dediğini iki etmiyor... Gözünün içine bakıyor... Elinden kaçıracak diye aklı çıktı, odama da uğramaz oldu. Haftasına kalmadı kaynanamın ağırlaştığı haberi geldi. Kocamın köye gittiği gece, yemeğine uyku ilacı katıp, uykusunda yastıkla boğdum onu."

Yutkunamıyorum sandım, elimi boğazıma götürdüğümü görünce başını çevirdi.

"İyi de çocuğu olsa senin için daha zor olmayacak mıydı?"

"Kocamın çocuğu değil mi, kendiminki gibi büyütürdüm, ama hem çocuk verme, hem kocamı elimden al, fazla geldi işte. Kocam her duruşmaya geldi, pazar günleri ziyaretime de gelir, çayımı, sigaramı eksik etmez. Çıkana kadar bekler diyordum, ama bugün karar çıktı. Hâkim, ağır tahrik var diye kabul ettiği halde, on sekiz yıl verdi. On sekiz yıl... Kim kimi bekler ki? Sen kaç yıl yatacaksın belli mi?"

"Savcı dört yıl istiyor ama..."

"Yatarsan, seninki bekler mi?"

"Benimki mi? Benimki yok ki..."

"Evli değil misin?"

"Değilim."

"Sevgilin de mi yok?"

"Var."

"Onu diyorum işte, o da senin sayılır, bekler mi seni?"

"Duruşmaya, görüşmeye bile gelemez, çünkü benim de sayılmaz."

"Mustafa gibi mi?"

"Mustafa gibi."

KADINLAR!

Ilık bir yaz gecesi, boğaza bakan bir balkonda, minderlere oturup, sırtlarını duvara dayamış iki kadın, ayın, karşı tepenin ardından salına salına yükselişini seyrettiler. Ay, öyle güvenli, öyle nazlıydı ki, binlerce yıldır izlendiğini bildiğini, oracıkta anladılar. Tepeye ulaşıp, boğazın iki yakasını birleştiren ışıktan bir yol çizene kadar konuşmadılar.

Kırk beş yaşlarında alımlı bir kadın olan Berrin, solmuş bir gömlekle, altına yine solmuş bir şort giymişti, ayakları çıplaktı. Bakışları huzur verici bir duruluktaydı. Aynı yaşlardaki Leyla, sinirli sinirli kırpıştırdığı iri mavi gözleri, ufak biçimli burnu, yumuşak dudaklarıyla, akılda kalıcı güzellikteydi. Gökkuşağını andıran bluzunun altına kot pantolan giymiş, ayaklarına zarif sandaletler geçir-

mişti. Boynu, kolları, parmakları gümüş takılarla süslenmişti. Uzun süren sessizliği Berrin bozdu:

"Burada oturup denize bakmak öyle rahatlatıyor ki beni, ruhum arınıyor sanki."

"Bir de denizcilere sor bakalım. Hiç denizi öven bir destan hatırlıyor musun?"

"Denizi, vefasız, çileli, acımasız anlatan destanların hepsine kulak tıkarım. Onu ele geçirememenin öcünü alıyorlar. Şu gemiye bak, insan bunun içinde nasıl mutsuz olur ki?"

Arkasında bıraktığı suları ikiye bölerek ay ışığına doğru süzülen, güvertesinin kenarlarıyla yelken direkleri ışıl ışıl yanan gemiye bir süre baktıktan sonra, Berrin devam etti, "Sanki yüzüşünde bir çekingenlik var. Ya çok toy, ya da geçmişi günahlarla dolu bir gemi bu."

Leyla bilgiç bir edayla, "İçindekileri görseydin, çekingenliğinin nedenini anlardın. Yolcularından utanıyordur o. Göz alıcı takılarıyla kadınlı erkekli bir grup, güvertede saçlarını rüzgâra ellerini sevdiklerinin beline dolayarak dolunayı seyretmek yerine, dımçıs dımçıs öten org eşliğinde gerdan kırıp nara atıyorlardır içeride. Mutlu değildirler ama öyle göründükleri kesin," dedi.

Leyla'nın karamsarlığıyla baş edemeyeceğini bilen Berrin, sular dünyasında dolaşmaktan vazgeçip, başıyla salonu göstererek, "Dinle," dedi kardeşine.

"Deniz ya, Ulaş nerdeyse bir aydır her sabah vapurda gelip karşıma oturuyor. Sence bunun bir anlamı var mı?"

"Koskoca vapurda yer mi yok, hoşlanmasa neden karşına otursun?"

"İyi de, insan bir merhaba der."

"Sen de demiyorsun.

"Ne dinliyorsun diye başlayayım mı?"

"Kötü bir başlangıç."

"Yedi yıldır müzikle uğraşıyorum, insanların ne dinlediği çok fikir verir bana."

"İyi de şimdi gereken fikir değil ki, daha tanışmaya çalışıyorsun."

"Vıdı vıdı herkesle konuşacak tonla şey bulurum, Ulaş'ı görünce dut yemiş bülbüle dönüyorum, hiçbir şey gelmiyor aklıma. Kendim gibi davranamıyorum, sanki başkası oluyorum."

"Neden böyleyiz Ada ya? Annemlerden bir farkımız yok. Ayşegül'le Yasemin'e bak, beğenince götürüyorlar."

"Farkımız olmaz tabii. Annemi düşünsene, anlattığı erkek korku hikâyeleri serisiyle, tüm zamanların medeni cesaret kırma rekortmeni seçilebilir."

"Biliyor musun? Yasemin işi iyice ilerletmiş, artık sanal âleme de el atmış."

"Nasıl yani?"

"Geçen gün yanında bir çocuk vardı. Chat yaparken tanışmışlar, sonra buluşmuşlar, şimdi onunla çıkıyor."

"Kontrolden çıkmış trafik canavarı bu kız."

"Baksana, dün gece Fabien dans ederken gelip birasını bizim masaya koydu. Bana gülümsedi ve *'Göz kulak olursun değil mi?'* dedi. Sonra dans ederken pogo yapan bir salak üstüme düştü. Fabien hemen kolumdan tutup kenara çekti beni, *'İyi misin? Canın acımadı ya?'* diye sordu. Öyle kaygılanmış bir hali vardı, üüf öyle tatlıydı ki... Benden hoşlanmasa bardağını bizim masaya koymaz, kolumu tutmazdı di mi?"

"Deniz be, sence de bu halimizde bir gariplik yok mu?

Yani sürekli hareketlerden bir anlam çıkarmaya çalışıyoruz, hoşlansalar söylerler, diye düşünmek daha doğru değil mi?"

"İyi de, biz de doğru düzgün bir şey söylemiyoruz ki, onlar da, hoşlansa söyler, diye düşünebilir. İyisi mi git Ulaş'la konuş."

"Bu arada, sabah Fabien'i gördüm, yanında hiç görmediğim bir kız vardı."

"Nasıldı kız? Çok mu güzeldi?"

"Seksî şempanzenin teki, sen ona bin basarsın."

"İyi o zaman."

"Fabien, kızla ilgilenmiyordu bile. Kızın saçını söyleyecektim, sağ yanına iki parmak mor attırmış, çok güzel olmuş, ben de mi boyasam acaba diyordum. Ne zaman gidiyor Fransa'ya?"

"İki hafta sonra."

"Gitmesi iyi oldu. Unutmanı kolaylaştırır."

"Unutmak istemiyorum ki. Bir gün unutursam, yüzü nasıldı, adı neydi, hatırlamazsam diye öyle korkuyorum ki. Aşk harika bir duygu. Severken, onu tanımayı da öğreniyorsun. Nelere ilgi duyuyor, nelerden hoşlanıyor, ne dinliyor... Hiç görmediğin bir ülkeyi keşfetmek gibi. Bütün bunlar sana da bir şey katıyor. Düşünsene, Punk'tan nefret ederdim, şimdi halime bak. Punk sevmeyi bile öğrenebiliyor insan.

"Geçen gün Cem'in telefonunu sormak için aradı, neredeyse dilim tutuldu, üç dili birden unuttum. Çocuk Fransızca konuşamıyorum sanıp çat pat Türkçe konuşmaya çalıştı, Türkçeyi bile beceremedim. Üstelik de inanmayacaksın ama televizyon açıktı ve bangır bangır 'Bu akşam ölürüm, beni kimse tutamaz' çalıyordu. Artık hep

Deftones takılı CD'de, her telefon çalışında ya o arıyorsa diye Deftones'u açıyorum."

"Gittiği iyi olacak diyorum da inanmıyorsun. Şu haline bak, neredeyse kendi kişiliğini bırakıp onunkine gireceksin. Köle ruhlu musun sen?"

"Ne ilgisi var abi ya. Hem ben sevmediğim insanların bile gitmesini istemem. Bir gün hiç beklemediğim bir köşeden karşıma çıksınlar isterim. Sınırlardan nefret ediyorum, hep istemediğimiz şeyleri dayatıyor bize; ayrılıklar, kavuşamamalar, savaşlar, ölümler, neler, neler! Düşünsene, Fabien'i artık hiç görmeyeceğim. Bu nasıl olabilir? Hayatına giren, senin için çok önemli olan biri, yalnızca başka bir ülkede doğmuş diye nasıl hayatından çıkıp gider? Zamanla azalır herhalde ama şimdi kalbim sıkışıyor, sıkışıyor, ağrıyor, acıyor."

"Geçecek tabii. Geçmese hangi âşık dayanabilir ki bu şiddete?"

"Bugün üç saat Tünel'le Taksim arasında volta attım, ona rastlarım diye. Hep turuncu gömlek giyiyor ya çöpçüler gibi, yolda bir çöpçü gördüm, o olmadığını göre göre yine de yüreğim ağzıma geldi. Uğrayabileceği her yere girdim çıktım. Öyle çok anım birikmiş ki şaşırdım. Peyote, onu ilk gördüğüm yer. Laylaylom ilk konserini verdiği yer, Barcelona her gün okul çıkışını beklediğim, yokuştan başı görününce merdivenlerini üçer üçer yok ettiğim yer. Barcelona'nın oradan üçüncü geçişimde bizim şarapçı *'Fabien'i mi arıyorsun Deniz?'* demesin mi? Sonra birlikte turladık. Sonunda umudu kesip tramvaya bindim, İnci Pastanesi'nin orada görmeyeyim mi, yalvar yakar atladım tramvaydan."

"Ne oldu peki?"

"Hiç, selamlaşıp geçtik. Nasıl yakışıklıydı anlatamam. Bana bir baktı dokuz voltluk pil çarpmış gibi oldum. Bakışları öyle hoş, öyle derindi ki, içine düşüp kaybolacağım sandım. Ama göreceğimi biliyordum, çünkü Number One'da müzik dinlerken dilek tuttum, *'Every you every me'* çalarsa göreceğim dedim ve ikinci parça o çıktı. Hemen fırladım evden. Biliyor musun evini de öğrendim."

"Senden korkulur abi, nasıl buldun?"

"Alex'le aynı otobüse biniyorlar. İndiği durağı öğrendim. Sonra o mahallenin muhtarına gidip, not verecceğimi, çok önemli olduğunu söyleyip, adresini buldurttum bilgisayardan."

"İyi de adresi alıp ne yaptın?"

"Ay Ada! Ne yapacağım, gidip pencerelerine bakıp döndüm."

"Brezilya dizisine döndürdün yani. Öyle dediğime bakma, benim başıma da çok komik bir şey geldi. Cuma gecesi Barış'lara partiye gittim ya."

"Hakkaten niye gittin ki o şapşalın partisine?"

"Barış'la Ulaş'ı birkaç kez birlikte görmüştüm, belki gelir, diye gittim. O gelene kadarki halimi anlatamam sana. Suratsız bir şekilde kapının karşısına oturdum, ne kimseyle konuştum, ne dinledim, sürekli içimden *'Lütfen gelsin, lütfen gelsin'* deyip durdum. Neyse sonunda geldi. Kızım, banyonun oradaki koltuğa oturdu, ne konuştu ne güldü, saatlerce kalkmak bilmedi, iyi mi? Benim de o arada tuvaletim gelmesin mi? Tuttum tuttum, sonunda dayanamayıp gittim. Tuvalette ses çıkmasın diye önce banyonun musluğunu açtım, sonra sifonu çektim. Sonra da işim bitince sifon dolsun diye bekledim, meğer çok geç doluyormuş. Tam çıkacakken nasıl görünüyorum diye

aynaya bakayım dedim, korkunç bir şey, terden rimelim akmış mı sana? Sinirimden ağlayacaktım, hatta öleyim daha iyi falan oldum. Düşünsene, saatlerce uğraşıp didinmişim ona güzel görüneyim diye, sonuca bak. Haydi tuvalet kâğıdıyla sil, temizle, on dakika tuvaletten çıkamadım, çocuk da içeride ne yapıyorum diye merak etmiştir herhalde."

"Neden o gece konuşmadın?"

"Kimse tanıştırmadı ki. Ne yapacaktım yani, durup dururken laf atıp karizmayı bozacak halim yoktu ya. Zaten bir ara göz göze geldik, ona baktığımı gördü, hoşlandığımı anlayacak diye ödüm patladı. Ben de bütün gece o yokmuş gibi davrandım, sürekli dans ettim, sürekli güldüm falan."

"İşte abi, fark bu, anlıyor musun? Onu görmek için gidiyorsun, saatlerce gelsin diye bekliyorsun, sonra da umursamaz görünüyorsun. Tabii o, senin gibi davranmamış, normal olarak ne yapacaksa onu yapmıştır. Ya neden biz böyleyiz, hep onlara mı endeksli yaşayacağız?"

"Yönetmen olursan, Kadınlık Sendromu diye bir film çek olur mu, müziğini de ben yaparım. Kadın olmak feci bir şey. Düşünsene, bütün ölçüler kadınlar için. Sen hiç ideal erkek ölçüsü ya da kremi duydun mu? Anneme bak, bildim bileli rejim yapıyor, jimnastiğe gidiyor, her gün en az üç çeşit krem kullanıyor, maşallah babamın kilosu onun üç katı, yüzü gözü kırış kırış ama umurunda değil, Nilgün o haliyle de bayılıyor babama."

"Yalnız vücut ölçüsüyle, kırışıklıklarla kalsa iyi. Bugün dergi aldım, *'Erkeğin Kalbine Giden Yollar'* diye bir yazı vardı, aklın şaşar. İdeal yemekler, ideal davranışlar, ideal sözler, ideal kokular, ideal makyaj, ideal çama-

şırlar, aklına ne gelirse... Şöyle giyin, böyle kok, şu kremi kullan, bu yemeği yap, ona şunu de, bunu yap, o senin olsun, diyor. Dalga geçmek için mi o sayfaya koymuşlar anlamadım, ama altta da ideal deterjan reklamı vardı ki, beni benden aldı yani."

"İşin matrak yanı, bütün bunları kadın istiyormuş gibi sunuyorlar. Kadın, erkeğin istediğini istiyor kardeşim, demiyor kimse."

"Feminist mi olsak ne?"

"Bu halle mi? Dinlediğin müziği bile değiştirdin be."

"Evet, ama ben bunu isteyerek yapıyorum. Bana şunu yap, bunu yapma falan densin istemem."

"İste isteme, kadın âşıksa kendini teslim ediyor, olay bundan ibaret. Kumaş pantolon giyen bir erkekten hoşlanacağım aklıma gelmezdi, Ulaş'a nasıl yakıştırıyorum o İspanyol paçalı kumaş pantolonları bilemezsin.

"Bak ne diyorum, internetin bağlandı di mi?"

"Bağlandı."

"Bu gece nasılsa burdayız, gel ICQ'sunu bulup girelim, ne hissediyorsan yaz, nasılsa gidiyor."

"Bulabilir miyiz adresini?"

"Ayıp ediyorsun, kaçar mı?"

Tabağındaki şeftali kabuklarını ince ince doğrayan Leyla, "Ah, şu kadınlar, konu aşk ya da erkeklerse, on altısında da kırk altısında da hiç değişmiyorlar. Görürsün yarım saate kalmaz internet adresini bulurlar oğlanın. Her âşık kadın biraz senarist, biraz dedektiftir. İz sürer, her ayrıntıyı değerlendirir, görünürden daha fazlasını öngörür. Emniyette âşık kadınlardan niye yararlanmazlar anlamam," dedi.

"Bakma sen bizim kızlara. Şimdiki kuşak farklı gibi geliyor bana. Her yerde bakıyorum, kızlar, oğlanların üstünde başında. Yolda dikkat et, oğlanlar hep ileri bakıyor, yanındaki kızlar ona bakıyor."

"Fark gibi gördüğün şey, bizimkilerin duygularını gizlemesinden ibaret. Özünde bir fark yok. Hepsi, uzmanlıklarını erkekler ve aşk üzerine yapmak istiyor."

"Keyfin yok gibi."

"Ömer'le kötüyüz Berrin. Eee ne de olsa beş yıl bitti, genel zaman aşımı süresi doldu. Göz kamaşması geçti, o içinde kaybolduğumuz derin bakışları yorumlayabilir hale geldik. Deniz'in bilmediği ilk siluetle sonuncu arasındaki fark. Şu anda yalnızca iyi yanlarını görüyor, ona kötü gelebilecek her şeyi farklı yorumlamaya hazır, çünkü Fabien, henüz kafasında canlandırdığı sevgili durumunda."

"Göz kamaşmasını romanlardan öğreniyoruz, gerçek yaşamda yok öyle şey."

"Romanlar, uzaydaki aşkı anlatmıyor ya. Aşk insanı körleştiriyor, onu olmak istediği gibi, ya da görmek istediğin gibi görüyorsun. Aşkın etkisi azalınca da, gerçek hali çıkıyor ortaya, bu defa da hoşlandığını sandığın yanları bile batabiliyor. Düşünsene Leyla, Aydın beni çok neşeli, çok espritüel bulurken, son zamanlarda, ciddi konuşulamayan, çok sorumsuz biri olduğumu söylemeye başlamıştı ki, doğruluk payı vardı.

"Tuğrul'u tanıdığın ilk günlerde o kadar etkilenmenin nedeni de, hiç konuşmamasıydı bence. Kimsenin ulaşamadığı, yalnız senin anlayabildiğin müthiş bir derinlik bulduğunu sandın. Derinlik sandığının boşluk olduğunu anlayana kadar da yıllar geçti."

"İnanmıyorsun Leyla, ama Tuğrul gerçekten ulaşılması güç bir insandı, söyleyecek sözü de çoktu."

"Biz hiç duymadık da."

"Aşkın geçici körlük yarattığına inanmıyorum. Evet, kadını, erkeği, genci, yaşlısı, akıllısı, aptalı, hepimiz aynı şekilde âşık oluruyoruz, Deniz söylemese de onun âşık olduğunu fark ederim. Ama ona değil de buna kapılmamızın bir anlamı vardır, onu tanıdığımız anda sezgisel olarak hissederiz bunu. İşte o anlam, artık ondan ayrıldığımda bile küllenmiş olarak yerinde kalıyor bende."

"Yani onu sevmeyi sürdürüyor musun?"

"Bir bakıma evet. Onların da yeniden sevmelerini, mutlu olmalarını istiyorum. İyi olduklarını görmek beni rahatlatıyor."

"Niye ayrılıyorsun o zaman?"

"Birlikte değiştiğimizi düşünüyorum, yani kör olduğumuz için birbirimizi yanlış tanımıyoruz, süreç içinde değişiyoruz. Bu değişim birbirine uygun değilse artık onunla olmak istemiyorsun. Ama bütün bunlar, onu yok saymamı gerektirmiyor.

"Biliyor musun, geçen gün Tuğrul'u gördüm. Üç yıldır görmemiştim. Yalnızca sevecen bir duygu uyandı içimde. Onca yıl hayatımın en önemli insanı olan bir erkeği görüyorum ve ne kalbim çarpıyor, ne pişmanlık duyuyorum, ne özlem... Onun için duyduğum bütün güzel duyguları sonra bir başkası için de duyabiliyorum. Bu nasıl olabilir? Sana da tuhaf gelmiyor mu?"

"Hepsine duyduğumuz aşk mıdır bilmiyorum. Ömer'i de çok sevdim, yürek atışımı hızlandırdı ama deniz anası gibi yapışmadım yerlere. Belki bu yüzden, hırgürümüz de daha erken başladı."

"Neden anlaşamıyorsunuz ki?"

"Klasik erkek halleri. Aslında bütün erkek çocuk annelerini özel eğitimden geçireceksin ki, kocaları gibi yetiştirmesinler oğullarını. Sanki hepsi bir elden çıkıyor. Eve alışır alışmaz, hemen başladı; çoraplarını salonda çıkarıyor, içkiliyken klozet kapağını kaldırmıyor, bulaşıkların kendi kendine makineye girmesini bekliyor, gazeteyi hemen okuduğu yerde bırakıyor, kumandayı elinin uzantısı sanıyor falan filan."

"Sen de değişiyorsun demek ki Leyla, değil kumandayı ele geçirmeyi istemek, onunla maç seyretmek bile hoşuna gidiyordu."

"Doğru. Evine gidip kirlilerini yıkıyor, yemeğini pişirip, dolabını doldurup öyle dönüyordum. O cadı Minnoş'unu bile unutmuyor, her seferinde ciğer götürüyordum. Başka bir kadın var sanıyorum. Aldatıldığını sanmak korkunç bir duygu. Tuttuğu notları, ajandasını, telefon defterini, her şeyini karıştırıyorum. Telefon faturalarının dökümünü didik didik ediyorum. Tanımadığım numara varsa hemen açıp kontrol ediyorum, kadın mı erkek mi diye. Ha bu arada hâlâ cep telefonunda adım kayıtlı değil."

"Kayıtlı olsa, bu kez de, hâlâ ezberlememiş diye kızardın."

"Eskiden döküm listesinin yarısı bana ait olurdu, şimdi baktım tek tük benim numaram geçiyor, çünkü hep ben arıyorum. Davranışı da tuhaf. Kısa saçtan nefret eder. Gidip saçımı kısacık kestirip, üstelik de sarıya boyattım. *'Çok hoş olmuş'* demesin mi?"

"İyi ya işte, sen yapınca, beğenmediği şeyleri bile beğeniyor demek ki, ne var bunda?"

"Ne olacak, beni aldattığı için suçluluk duyuyor, hiç olmadığı kadar iyi davranıyor. Bu akşam yemeğe gele-

cekken yine vazgeçti, niye diye sormadım ama yarım saat dayanabildim. Sonra bir bahane bulup en yakın üç arkadaşını aradım, hepsi evlerindeydi. Evini aradım, bulamayınca telesekreterini dinledim, boştu. Kim bilir kiminle ne haltlar karıştırıyordur."

"Canım seninle olmak zorunda değil ki, istemiyorsa söyler bitirir."

"Sen hiç karşına geçip de ayrılmak istediğini söyleyebilecek bir erkek tanıdın mı?"

"Ben ayrılmaya karar verince her zaman açıkça söylemişimdir."

"Bu, kadınlara özgü bir davranış. Bir erkek ayrılmak istiyorsa bunu hiç bir zaman söze dökmez. Önce aramayı keser, sen aradığında hep işi, toplantısı, randevusu, boku püsürü olur. Oflar puflar, surat asar, yorgun görünür. *'Ne oldu?'* dersin, dalgın dalgın *'Bir şey yok,'* der. Telefonu açmaz, numaranı görür aramaz, güzel kadınlar bakış alanına girmeye başlar, geç gelir, doğum gününü, evlilik yıldönümünü unutur... Daha sayayım mı? Yeter artık bırak, mesajı verir ama gidiyorum diyemez."

"Bu aptalca bir kurgu, neden böyle yapsın?"

"Birden çok nedeni olabilir. En iyi ihtimalle incitmeden bitirmek istiyordur, öyle ki ayrılık gerçekleştiğinde, sen onu terk ettiğini sanırsın ve çok yaralanmamış olursun. Ne de olsa esirgeyen ve bağışlayandır o. Hem böylelikle terk edilen kadın tepkisinden de kurtulmuş olur. Düşünsene, Aydın'ın gideceğini söylediği gün, bütün kazaklarını çamaşır makinasına atıp doksan derecede yıkadım. İçinde neler olduğunu bilmenin keyfiyle makinanın karşısına geçip, dakika dakika küçülüşlerini seyrettim üstelik.

"Keyif dediğime bakma, nasıl geçti o günler ben bilirim. Gardıroba, çekmecelere torba torba naftalin koyardım. Yine de tek giysisi kalmadığı halde, buram buram Aydın kokardı dolaplar, çekmeceler. Yolda sarılmış yürüyen iki genç görsem, öfkem kabarırdı. Yorganı başıma çekerim, dön o tarafa dön bu tarafa, ne kırkı ne ellisi, yüzlerce koyun sayarım, uyku uğramaz göz kapaklarıma. Ömrümden kaç yıl yemiştir.

"Neyse hesabımıza geri dönersek, başka kadına âşık oldu diye tası tarağı toplayıp, karısını terk eden kaç erkek gördün? Bunu kadınlar yapar. Erkek, tiryakisi olduğu düzenini bozamaz, karısını, evini, sevgilisini, işini terk edemez."

"Aydın bozmuştu."

"Bozabildi çünkü benden boşandı, Nilgün'le evlendi. Ayrılmadan önce Nilgün'den evlenme vaadi aldığını ne çabuk unuttun. Bu düzenden hoop o düzene yatay geçiş yaptı, yoksa ayrılamazdı. Yalnız kalmaya hiç gelemezler."

"Bence erkeklik halleriyle, kadınlık halleri çok da farklı değil. Ulaş neden her sabah Ada'nın karşısına oturduğu halde konuşamıyor? Onlar da, biz de, reddedilmek, terk edilmek, yalnız kalmak istemiyoruz. Hatırlıyor musun, aslında Aydın'dan boşanmaya karar veren sendin, bunu nasıl söyleyeceğim, diye düşünürken Nilgün'ü öğrendin ve Aydın'ı yeniden ister oldun. Şimdi de hem Ömer'den sıkılmış gibi konuşuyorsun, hem onu çok kıskandığını söylüyorsun. Kadınları kim çözebilir Allah aşkına? Hem çevrene bakıp bütün kadınların bizim gibi olduğunu düşünmüyorsun herhalde. Düzen bekçiliğine soyunan kadın sayısı az mı sanıyorsun?"

"Ben klasik kadınlardan söz etmiyorum. Mesleği, en-

telektüel bir düzeyi olan kadınla aynı konumdaki erkek arasındaki farktan söz ediyorum."

"Ben de öyle. İnsanların evlilikleri uzun sürünce, hatırladıkları bir dolu güzel anı, kopamayacakları bir sürü alışkanlık, bırakmak istemedikleri bir düzenleri olması doğal. Zaten kolay bırakılabilir bir şey olmamalı birliktelikler. Haa biterse de biter, o ayrı, ama hemen arkasını dönüp gidememeli insan."

İçeriden gülüşme sesleri geliyor. Kızlar, Fabien'in infosunda *'cool'* yazılı oluşuna şaşırıyorlar.

"Cool mool anlamam," diyordu Leyla. "Bütün erkekler aynı şeyi ister. Eleştirmeyeceksin, eşsiz olduğunu hissettireceksin, anlattığı ipe sapa gelmez şeyleri bile can kulağıyla, sabırla, gülümseyerek dinleyeceksin. Dünyanın en büyüleyici kelimesi adları olduğu için, sık sık duymalarını sağlayacaksın. Her zaman, götürdüğü lokantayı çok hoş, önerdiği yemeği harika, araba kullanışını mükemmel, esprilerini yaratıcı, varsa fikirlerini ilk kez duyuyor olacaksın. Kısaca, erkeklikle malul olma hali, diyebiliriz buna."

"Genç kızlara erkek tanıtımı yapan dergiler gibisin. Senaryo yazacağına oturup konuşsana."

"Deli miyim ben? Hiçbir şey yokmuş gibi davranıyorum, hatta daha neşeli, canlı, mutlu görünüyorum. Bana acımasını istemem."

"Aman be Leyla abarttın artık. Canın çok sıkkın anlaşılan. Bak kızları dinle, keyiflenirsin."

"Üniversiteyi Fransa'da okuyacağım, Fabien de o sırada psikolog olmuş olur, hastası olurum. En azından beni

dinlemek zorunda kalır. Sorunlarımın çözümü de kendinde olduğu için, görev aşkına benimle çıkar. Nasıl ama?"

"Çok uzun vadeli. Onun yerine, iki haftada Ulaş ve Fabien'i elde etme planı uygulayalım. Bizi istemeleri için ne gerekiyor: Bakımlı ve güzel ol, ona hayran ol, ona anne ol, gülümse, dokun, davetkâr bak, biraz kıskandır. Bu reçete kesin sonuç vermese, uygulayan kızlar amip gibi çoğalmazdı."

"Çok doğru. Fabien'den hoşlandığımı, Yasemin ona asılırken fark etmiştim."

Leyla, onaylar bir tavırla Berrin'e dönüp: "Bu kıskandırma meselesi iyi fikir aslında," dedi.

"Hayatım onların yaşı on altı; birini beğenmek için, önce başkalarının da onu beğendiğini görmeleri gerekiyor. Bizim yaşımızda sevildiğini hissetmek, kıskanmaktan daha önemli. Çok sevildiğini hissetsen yumuşayacaksın, bu, onun için de geçerli. Çok mutlu, neşeli numarası yapacağına, ona sevgini göster."

"Aklımı peynir ekmekle yemedim ben. Böyle kuşku içinde yaşamaktansa ayrılmak daha iyi ya, dur bakalım. On günlüğüne Güney'e gidip, kafamı dinleyeyim diyorum."

Berrin tam cevap verecekti ki Leyla'nın cep telefonu çaldı:

"Merhaba... Sen gelmiyorum deyince Berrin'e geldik... Hayatım, gelmese diye niye yola bakayım, toplantım var, kısa sürer falan deseydin çıkmazdım... Yok yok bize gel, kalkmak üzereydik, sen gidene kadar geliriz... İyi o zaman evine git, ne yapalım... Bu hafta için mi?... Bir programım yok... Off Ömer bir kurtulsan şu işten, senden başka gidecek kimse yok mu?... Bakarım tabii... Yok canım,

Minnoş'u özlemiştim zaten... Tamam canım, sen merak etme, yarın uğrar alırım... Ben de canım, çabuk dön..."

Leyla Berrin'e döndüğünde, gözlerinin içi gülüyordu.

"Toplantıdaymış. Buraya yakın kasap var mı? Yarın Minnoş'a ciğer almam gerek."

AŞK ŞARKILARI

Besteyi dinle kâfî, sorma kim bestekârdır,
Her şarkının kalplerde bir hatırası vardır.

Yirmi yılda her şey değişti, her şey. Müşteriler, mezeler, zevkler... Artık fasıl dinlemek için değil, eğlenmek için geliyorlar. Avaz avaz bağırıp, en içli şarkılarda göbek atıyorlar. Bazen kızıp kapatayım, diye düşündüğüm oluyor, ama o gece yaşanan bir öyküyle, yeniden bağlanıyorum buraya. Bütün hengâmeye karşın, şarkılar, duyguları hallaç pamuğu gibi atmayı sürdürüyor ne de olsa. En güzel aşk şarkılarının söylendiği bu yerlerde, özlem, pişmanlık, kıskançlık, hayal kırıklığı, çaresizlik, umut ve ille de aşk, ille de tutku yüklüdür geceler. Bu akşam neler yaşanacak kim bilebilir?

Bakın, darbukacı Kemal, eliyle Nur Hanım'ı işaret edi-

yor. Fasıl heyeti, bir notalık ara verdikten sonra, daha güçlü çalarak selamlıyor gelişini. Ve daha o istemeden, şarkısına başlayarak, duygularını paylaşıyorlar. Son gelişinin üzerinden neredeyse bir yıl geçti. Atıf Beyle geldiği ilk günü hatırlıyorum. Ne canlı, ne tutkulu, ne ışıklı bir kadındı. *'Stajyerim'*, derken ona bakışını görünce, tamam, demiştim, Atıf Bey abayı yakmış. O gece salon yarı yarıya boşaldığında, kanuncu, yanındaki tabureye aldı Nur Hanım'ı. Birkaç şarkıdan sonra, Atıf Bey ucunu yaktığı mendiline, şimdi çaldıkları bu şarkıyı istek olarak yazıp gönderdi:

Acaba şen misin, kederin var mı?
Ne kadar üzgünüm haberin var mı?
Bana da kalbinde bir yerin var mı?

O günden sonra, Atıf Bey ara sıra getirdiği eşini hiç getirmez oldu. Her ayın ilk cuma gecesi Nur Hanım'la gelir, gece boyu konuşur, şarkılara eşlik eder, birer şişe şarap içip giderlerdi.

Geçen yıl bu vakitlerdi, onlara ayırdığım masa boş kaldı. Atıf Bey'in yorgun yüreği, ilk tıklamada duruvermiş. Ölümünden sonra, Nur Hanım'ın ilk gelişi. Belli ki, kalbinde ona açtığı yer hâlâ duruyor.

Bu eski şarkıları müşterilerin çoğu bilmez. Şimdi söyledikleri de onlardan biri:

Gülşenim hüsnüne kimler varıyor,
Kim ayağın öperek yalvarıyor,
Bağrını şale gibi kimler yarıyor,
Sevdiğim zülfünü kimler tarıyor.

Fasıl heyetinin coşkuyla çaldığı bu parçalara tek tük katılan olur. Onlar da bakışlarıyla birbirlerini arar, kim olduklarını, ne yaşadıklarını merak ederler. Mırıldanan kadın Nâlân Hanım. Yan masaya bakışındaki özlemi yakalayamadınız mı hâlâ? Ama Asım Bey çoktandır farkında onun. Kadehini ona doğru kaldırıp içmesi boşuna değil. Karısının yerinde Nâlân Hanım'ın oturmasını nasıl da isterdi. Yoo, dırdırcı bir kadın değildir karısı, ama kavgadan daha dayanılmaz bir hiçlik vardır aralarında. Ne tatil yerinde anlaşabilmişler, ne çocuk eğitiminde; ne gitmek istedikleri filmler birbirini tutmuş, ne okumak istedikleri kitaplar. Sonunda çareyi teslim olmakta bulmuş Asım Bey. İpleri ele alan karısı da, inzivaya karşı kalkan olmuş ona. Aynı şarkıları seven, söyleyen bir karısı olsun istemez miydi? Şimdi, kendi yaşamını gözden geçiriyor, neden onunla değil de bununlayım diye düşünüyor. Kalkıp gitsem yanına, 'gel benimle' desem, gelir mi'nin hesabını yapıyor. Sanki kendisi gidebilirmiş gibi...

Nâlân Hanımın hikâyesi de pek farklı değildir aslında. Hem kocasının sunduğu nimetlerden vazgeçemez, hem de bunlara onun sayesinde ulaşabiliyor olmanın can sıkıntısını duyar. Yoksa, kocasından ayrılmanın getireceği yokluk, yalnızca yatakta, berjer koltukta, lavabodaki küllerde hissedilecek olsa, bir gün beklemezdi.

Mutsuz çiftler, hiç yalnız gelmezler, eşin dostun arasına saklanırlar adeta. Tek kelime konuşmadan gittikleri olur. Erkekler, kendileriyle mutlu olmadığını gördükleri kadınların yaşamında, elbet mutlu olduğu bir dönem vardı, diye düşünürler. Sevda gibi olma hatırına, huysuzluğu kabullenen kadınlar da, bir zamanlar güzel günleri oldu-

ğuna inanma isteğiyle, var güçleriyle bağırırlar, şimdi olduğu gibi:

En güzel günlerini demek bensiz yaşadın,
Aşk gibi, sevda gibi, huysuz ve tatlı kadın.

Hep bir ağızdan söylenen şarkıların hepsi aşka dairdir. Bir yandan aşka güvensizlik duyar, *'nasıl olsa sonu gelecek'* duygusu taşırlar, bir yandan da ölesiye sevilmek isterler. Töreler, gelenekler, genler -lanet olsun genlere- hep karşıdır aşka. *'Artık sevmeyeceğim'* diye koro halinde haykıranların, hemen ardından *'Beni yak kendini yak, her şeyi yak, aşk için ölmeli aşk o zaman aşk'* diye bağırmakta bir beis görmemesinde, çorak geçen çocukluklarının izlerini görürüm. Sevgisiz, şefkatsiz yetişenler, aşkı, ancak filmlerde, sahnede kabullenirler. Hele içlerinden biri âşık olmaya görsün, hemen gizli bir çember oluşur âşığın dışarıda kaldığı. Bakışlarındaki parıltı, sesindeki coşku, teninin tazelenişi adeta öfkelendirir diğerlerini.

İnsan bir şarkıyı neden sever? Yüzlerce kez aynı şarkıyı dinleyebilmemizin sırrı nedir? Şarkı nerede biter, hayat nerede başlar? Hangi şarkı, hangi duyguya denk düşer, hep gözlerim. Terk edilmişlik kokmayan eski aşklarını hatırlamak, yaralamaz insanları. *'O ağacın altı'*nı, *'Kalbe dolan o ilk bakış'*ı gülümseyerek söylerler. Terk edilenlerin çoğu ise, yaşadığı aşktan pişmanlık duyar, *'acır heder olan o güzel yıllara...'* Pişmanlık neyse, ama gözünü intikam bürüyenden korkarım. *'Yazık geçmez akçe pula dönmüşsün,'* derken, gözünün içi gülen birini görürsem, uzak dururum ondan.

Fasıl ara verdiğinde, hep böyle olur. Önce bir sessizlik yaşanır. Bir şaşkınlık, ne yapacağını bilememe hali gelir el çırpanlara. Sigaralarına, kadehlerine uzanır, ilk kez fark etmiş gibi çevrelerine bakınırlar bir süre. Sonra sesler yükselir yeniden. Çoktandır görüşemedikleri dostlarıyla hoş beş eder, ya da tuttukları sıraya göre kime hangi şarkı çıktığını soruşturup, en çok sevileni bulmaya çalışırlar.

Onları geçelim, en arka masada oturan Apo'nun yanına gidelim. Bu üçüncü aşkı. Üçüne de aynı aşk dolu sözleri söyledi. Üçüne de gözlerini bir silah gibi dikip: *'Sana benim gözümle bakan gözler kör olsun'* dedi. Üç aşkının da sonsuza dek süreceğine inandı:

Ömrüm, seni sevmekle nihayet bulacaktır;
Ruhum, senin aşkınla sararıp solacaktır

derken içtendi. Her seferinde deniz anası gibi yapışması yerlere, yüreğini çalan kadındandır sandı. O, sevdaya sevdalandığını hiç anlamadı. Bakın, kadın sigarayı yakmak için uzattığı eline dokununca, nasıl da sarsaklaşıp deviriverdi bardakları. Seni seviyorum, seni seviyorum, seni seviyorum... diye çınlarken beyni, kalkıp Urfa Divanı'ndan okuduğu şu dörtlüğe ne dersiniz:

Tenha gecelerde,
Beni eyler mi teselli,
Baykuş sesini,
Bülbülü şeydaya değişmem.

*'Seni seviyorum'*u şıp diye anlayacak olan kadına, baykuş sesli demek istemediğini anlatana kadar, tutkunun kaygısıyla daha ne çamlar devirecek kim bilir?

'Etrafa neşeler saçtı, beyhude geçti bu ömrüm' şarkısında dalıp giden Ümit Bey, iki arada bir derede sevdalanan Apo'nun tam tersidir. Babasız büyüdüğünden midir, yokluk içinde geçen çocukluğunun dayatması mıdır bilinmez, yaşamı kariyer gibi algılamış bugüne değin. Parlak bir öğrencilik yaşamış, okul birincisi, basketbol takımı kaptanı, satranç ustası, tören günlerinin değişmez konuşmacısı, daha neler neler... Askerlikten sonra iş hayatı. İş hayatında yükselmek, yükselmek, daha yükselmek, derken bugün otuz beş yaşında büyük bir holdingin genel müdürü. Eeee, şimdi de yerini koruma derdi var tabii. Ama ufaktan ufaktan bir telaş esintisi, onu da kuşatmıyor değil. Genç de sayılmaz, yaşlı da. Hani çocukken, annesinin işine gelince küçük, işine gelince koca adam olduğunu söylediğinde duyduğu şaşkınlığa benzer bir durum şimdiki de. Yaşıtlarının çoluk çocuğu, iyi kötü kurulu bir ev düzeni var. Ümit Bey hâlâ annesiyle oturuyor. Hep *'Aşka zaman var daha'* diye düşünürken, bir de bakmış ki, zaman gelip geçivermiş. Âşık olmakta, gezip tozmakta, sevdiklerime zaman ayırmakta geciktim mi? diye düşünmeye başladı. Ama armudun sapı, üzümün çöpü yaşında artık. Ah Ümit Bey, hiç mi Behçet Necatigil okumadınız?

Siz geniş zamanlar umuyordunuz,
Çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek,
Yılların telaşlarda bu kadar çabuk
Geçeceği aklınıza gelmezdi.

dediği mısralara, bir dergi köşesinde olsun rastlamadınız mı?

Bu masaya gelmişken, karşılıklı oturan şu gençlere de bir göz atın. Yeni bir aşkın kokusunu siz de aldınız değil mi? Onları daha önce hiç görmedim. Ama burada başlayan aşkları hiç ıskalamam. Kaçamak bakışlarından, birbirleriyle konuşmaya can atarken, çekinip ortaya konuşmalarından tanırım onları. Normal görünmek istedikçe, tuhaflaşırlar. Yakınlaşma isteğiyle, birbirlerinin önündeki meze tabaklarına, tuzluğa, çakmağa uzanır, karşısındaki istediğini uzatınca, aniden çekiliverirler. Ortak tanıdıkları, zevkleri var mı diye araştırırlar laf arasında. Birlikte el çırpar, birlikte kollarını masaya dayar, birlikte kadehlerine uzanırlar. Nedenini yalnızca kendilerinin bildiği bir neşe kuşatır onları. Mezelerdeki sarmısak bile çapkın kokar burunlarına. Kız, tuttuğu şarkıyı, gelecekleri-nin işareti sayar. Buna öyle inanır ki, mutlu bir aşk şarkısı çıkarsa, çocuğa gülümser, karamsar bir şarkıysa ona kırgın bakar. Fasıl durumu fark etseydi *'Başımızda kavak yeli, eser durur deli deli'*yi patlatıverirdi. Gözlerinden kaçmış olmalı ki, gerdaniye makamıyla girdiler son yarıya.

Oynak bir hava başlar başlamaz, yerli yersiz kadeh tokuşturmalar artar. Kadınlar, tempo tutar, tef çalar, yumruklarının içiyle omuzlarına vurarak gerdan kırarlar. İçlerinden en cesaretlileri ayağa kalkar, hem oynar, hem işledikleri suça ortak arar gibi, masadaki diğer kadınlara ısrar ederler. Bütün eğilip bükülmeleri, o kadın içinmiş gibi, gözlerini ondan ayırmadan tamamlarlar oyunu. Karşılarına bir erkek denk düşüverse, hemen yardım isteyen bakışlar yollarlar masalarına. Fettan bir Meryem Ana olmak isterler.

Ortadaki kadın farklı, kimsenin eşlik etmesine ihtiyacı yok. Başına buyruk, hayata meydan okur bir tavrı var. Baştan çıkarılan, terk edilen, tarifsiz kederler içindeki kadınlardan değil o. Kıskanç ve suratsız ihtiyarların lanetleyeceği cinsten. Omuz titretir gibi titretiyor tüm bedenini. Göğüslerini, kalçalarını sakınmadan sallıyor. Bir elini göbeğinin altına koyup, öbür koluyla belini aynı anda döndürürken, yüzünde yaptığına uygun bir ifade var. Diğer kadınlara hoş görünmek, ben tehlikesizim mesajı vermek için, masumiyet maskesi takınmıyor. Uyandırdığı ilginin farkında ama bundan gocunmuyor. Cesur ve dürüst. Fasıl, onun hükmetme duygusunu ödüllendiriyor.

Kadınların çoğu, kendilerini tehdit edilmiş hissediyor. Bazıları yüzüne zar zor bir gülümseme oturtup, aldırmaz bir tavırla tempo tutmayı sürdürüyor. Bir kısmı kocalarının omzuna düşen bir tel saçı almak, kravatında bir leke bulup tuz dökme ya da *'çocuk uyumuş mudur'* diye tasalanma ihtiyacı duyuyor. O senin bulaşığını yıkamaz, pantolonunu ütülemez, ondan iyi anne de olmaz, diyorlar sessizce. Birlikte geldiği erkeği merak edip, onun adına utanıp sıkılan da oluyor. Kesime gidecek dana gibi baktığını düşünüyorlar. Oysa Erdem Bey, gururu okşanan birinin mutluluğuyla gülümsüyor karısına.

Yanındaki Can Bey'in asık suratından, bir *arkadaşımın aşkısın* klasiği yaşandığını düşünmeyin. Onun derdi, Erdem Bey'in azalan ilgisinde saklı. Birlikte oynamış, birlikte okumuş, birlikte büyümüşler. Biri sevgilisinden, karısından ayrılırken diğeri de ayrılmış. Öyle denk gelmiş. Şimdi ilk kez biri sevdalıyken, diğeri yalnız. Can Bey

kendini aldatılmış, terk edilmiş hissediyor. Arkadaşı etraftaki arsız bakışları görsün, canı yansın istiyor. Erdem Bey hiç oralı değil. O, artık en sevdiği şarkıyı biliyor:

Ne günah etse açılmaz iki gönlün arası,
Ne günah etse kanar dildeki firkat yarası,
Dilerim bin beter olsun kim ayıplarsa beni,
Arıyor ruhum onu olsa da bir yüz karası.

Gecenin sonuna geldik. Benim şarkımı merak ettiniz değil mi? Fasıl, kapanışı onunla yapar. Bakın çalıyor:

Çoktan unuturdum ben seni çoktan,
Ah bu şarkıların gözü kör olsun.

VİRAN (GÖNÜLLER) ŞEHİR

Tavandaki küçük ışıltının oynaşmasından, odunların hala alev alev yandığını anlıyorum. Sobadan yükselen fındık kabuğu çıtırtıları, kor hale gelen odunların kırılma sesine karışıyor. Ayaklarımı uzatıp, yatağın dokunmadığım yerlerindeki serinliğini arıyorum. Çarşaflardan sabun kokusu yükseliyor. Aralarına kalıp kalıp Hacı Şakir sabunlarının konulduğu çekmecelerden yeni çıkarılmışlar. İlk horozun uzaklardan gelen uzun uzun ötüşüyle, sıcaklık içime yayılıyor. Bir iki bahçe kapısı açılıp kapanıyor gıcırtıyla. Horozlar son uyarılarını yapıyor.

"Tülin?"

"Hıı..."

"Duyuyor musun?"

"Neyi?"

"Horoz seslerini."

İçini çekerek duvara dönüyor. Geç kalan çocukları çağıran okul servislerinin klakson seslerine alışkın kulakları, horozları duymuyor. Çıtırtılar, ötüşler, sabun kokuları kendilerinden ibaret değil artık. Kokunun ve seslerin dilini dinliyorum. Geçmişte kalmış yaz sabahlarının içinden kareler, kişiler, anılar sel gibi akıyor, onları yavaşlatamıyorum. İşte annem, otların, hayvanların adını, kokusunu, anlamını öğretiyor. Uçuç böceği ile dört yapraklı yonca uğurlu; kara kedi, baykuş uğursuz; leylek habercidir. Çakan bir şimşeğin ışığında babaannemi görüyorum. Dur durak bilmeyen yağmur sularına karışan harmandaki fındıklara bakarak ellerini açmış, Tanrı'nın gazabını dindirmeye çalışıyor dualarıyla. Kuş Dede, yaş bir ağaç dalından oymalı bir baston yapıyor. Yonca tarlasının dinginliği, bir horoz sesiyle bozuluyor. Her Horoz, bir öncekinin ötüşünün bitmesini sabırla bekliyor. Horozlar, aynı anda meleyen koyunlar gibi değiller, belki de sürü gibi yaşamadıklarından. Toprağı eşeleyişlerini, boyunları dik, başları geride, kırmızı ibiklerini titreterek ötüşe hazırlanışlarını görmek için karşı konulmaz bir istekle kalkıyorum yataktan. Perdeyi aralayıp bakıyorum. Kaldığım odadan sokak görünüyor, bahçe arkada olmalı. Sessizce giyinip süzülüyorum kapıdan. Mutfak, yattığım odanın tam karşısında, oradan bahçeyi görebilirim.

Sedirin köşesindeki karaltıyı geç fark ediyorum.

"Affedersiniz, uyuyamadım da."

"Yataklar yeni atıldı, rahat olmalı ama?"

"Evet çok rahat. Horoz seslerine uyandım." Yanlış anlayacağını düşünüp hemen ekliyorum: "Ötüşlerini özlemişim."

"Kırlık yerde mi büyümüştün?"

"Öyle sayılır."

Sedirin diğer köşesine ilişip bahçeye bakıyorum.

"Bütün gün koşuşturup durdular. Yataklar hazırlandı, yemek takımları yıkandı, dolmalar sarıldı. Gelinle kardeşinin kıçı yer görmedi. İstanbul'dan akrabaları gelecek sandım. Pansiyonculuğa başlayacaklarını, oğlan akşam yemekte söyledi. Kimler gelecek, in midir, cin midir, bir tasadır aldı beni. Benim zamanımda da bu ev dolar taşardı, kimseyi parayla ağırlamadık, lokmalar dizildi boğazıma, sonra da uyku tutmadı."

Alacakarınlıkta apak duran namaz bezinin ucuyla gözlerini siliyor. Ne diyeceğimi bilemeden bakıyorum. Neden sonra bunun kötü bir şey olmadığını söylemeyi akıl ediyorum.

"Kim bilir, zaman değişti. Yattığın odaya gelin geldiğimde bu evde olanların hepsi toprak oldu. Altı odada altı aile yaşardı, bir ben kaldım. Âdetleri de onlarla gömdük birer birer." Bir süre beni süzüyor. "İyi birine benziyorsun, diğerleri de senin gibi mi?"

"Bu katta yatanlar arkadaşım, diğerlerini tanımıyorum."

"Dört kadın, tanımadığınız insanlarla mı geldiniz? Sizin erkekleriniz yok mu?"

"Safranbolu'yu merak ediyorduk, Gezi Evi'nin ilanı hoşumuza gitti, katıldık."

"Kahvaltıyı beklersen açlıktan ölürsün. Sana bir cızlama yapayım, sonra istersen dolaşırız."

Kapıda bir süre duruyor. Serin bir rüzgâr, sabah çisesini yemiş toprağın kokusunu taşıyor bize. Meydana açılan, arnavut kaldırımlı, taş kaplı dar sokaklardan geçiyoruz. Bir süre sonra, bastonuna dayanıp soluklanıyor.

"Burası Arasta. Yemeniciler, dericiler, bakırcılar, se-

merciler, saraçlar, kuşaktan kuşağa, sokak değiştirmeden zanaatlerini sürdürür bu sokaklarda. Giderek sayıları azalıyor, saraç, semerci kalmadı gibi bir şey. Bak, şuradan tabakhaneye gidilirdi. Yakın zamana kadar, sabah ezanı çıraklar buraya gelir, hayvan pisliklerini toplar, sıcağı sıcağına tabakhaneye yetiştirmek için koştururlardı. *'Tabakhaneye bok mu yetiştiriyorsun'* lafı, buradan türemedir. Ortada da kahve vardır. Orada buluşur, hem günün yorgunluğunu atar, hem sorunlarını konuşurlar... Şuradaki Boncuk' a kadınlar da giriyormuş."

"Hoş bir yere benziyor, girelim mi?"

"Sen bilirsin. Kadınlar önce erkeklerin işine el attı, şimdi kahvelerine de giriyorlar, ne olacak bunun sonu?"

"Daha iyi değil mi? Her yerde beraber olabiliriz. Bizim onlardan ne eksiğimiz var ki?"

"Onlara da sormak gerek, bakalım memmunlar mı kadınların istilasından?" Etrafına bakıyor. "Aslında burası kahveden çok pastaneye benziyor, böyle yerlerde ciddi işler konuşulmaz. Şuraya bak, ortalık yerde sütunlar, direkler, müzik de cabası, masadan masaya laf atılmaz ki burada. Rahmetlinin babası amcamdan beni istediğinde, bütün kahve sus pus olmuş, herkesin zarı, pulu elinde kalmış, ta ki amcam, *'Satılık kızımız yok,'* diyene kadar. Sonra herkes, hiçbir şey duymamış gibi işine dönmüş,"

"Sonra nasıl evlendiniz?"

"Davut'a gönlüm olduğunu yengem hamamda anlamış, araya girdi de evlendik."

"Hamamda mı anladı?"

"Hamamda ya. Şimdiki gibi yarı çıplak dolaşma modası olmayınca, kıza nerede bakacaksın, hamamda tabii... Yengemle hamama varışımızdan az sonra Davut' un ailesi börtü böcek sökün edince, o dakika anladım niyetlerini,

hücceten ölecektim. Natır çimdiği başınca, hiç sesimi çıkarmadım. Davut'un ablası evde, *'Saçında bit, topuğunda tonrak, ağzında koku yoktur. Gavi mi gavi, güzel mi güzel bir kızdır; çimdiği yiyince acıdan yelep yelep kızardı da hiç ses etmedi,'* deyince, Haminne, *'Natıra meymenetsizler gönerir, kadının sessizi iyidir, kızı isteyin,'* demiş. Yengem de anneme, *'Kızın Davut'ta gönlü var, natırın çimdiği az buz canını yakmadı ya, seninkinin gıkı bile çıkmadı,'* demişse de annem cevap vermemiş. O gece, ahretliğimin kına gecesi vardı. Sağ eliyle ayağına yeni gelinlerin en mutlusu olan Alime'nin, sol eline ayağına da sıra bana da gelsin diye benim kına yakmamı istedi. Şükran'ın kınasını yakarken hem ağladım hem söyledim."

Sigaradan çatallaşmış sesiyle bir makam tutturuyor hafiften:

"İki bülbül bir derede su içer,
Dertsiz bülbül dertlilere dert açar,
Buna yanık sevda derler zor geçer,
Konman kuşlar konman, daldan ayrıldım,
Alnı top kâküllü yardan ayrıldım.

Haftasına Davut'un ailesine işlediğim çevreyi gönderdiler. O çevre lime lime oldu da, Davut onu cebinden eksik etmedi. Ben de onun basmadığı pöstekiyi yatağın ayak ucuna koydum, her gece bassın diye. Hiç basmadı."

İki kahve için ödediğimiz paraya şaşırıp, "Bununla bir kız alınırdı bizim zamanımızda," diye söyleniyor.

Dönerken karşı yamaçtaki yeni binaları gösteriyorum: "Yüzyıllarca güzel evlerde oturanlar nasıl oldu da bu çirkin evleri yaptı?"

"Yeni nesiller böyle istedi. Evlenecek kızlar, asri pencereli, düdüklü tencereli ev, dumansız baca, kaynanasız koca istediler. Gönüller daraldıkça pencereler genişledi, ocakların yerini tüpgaz aldı, kaynanaların odaları evlerden çıkarıldı. Eski evler, benim gibi eli böğründe kalakaldı."

Bahçeler sokaktan taş duvarlarla ayrılıyor. Çift kanatlı kapılar üzerinde halkalar, demir şakşaklar, mandal düzenekleri var. Demir şakşakın erkekler, halkaların kadınlar tarafından kullanıldığını, halkaya ip dolanmışsa *'evde yokuz'* anlamına geldiğini anlatırken eve varıyoruz. Merdivenden çıkarken, giriş kapısının üstündeki bölmeye konan odunları gösteriyor:

"Beni beklemekten içleri geçti."

Her evde bu bölmelere odun yığıldığını, evden çıkan cenazenin yıkama suyunun, o odunlarla yakılan ateşte ısıtıldığını öğrenince ürperiyorum.

"Her gün bu odunları görmek rahatsız edici olmalı."

"Neden? Bir gün doğduk bir gün öleceğiz, bilinmedik bir şey değil ki bu."

Takunya yerine naylon terlik vermeleri canımı sıkıyor. Mikrop yuvası diye mi, yoksa Cinci Hoca' nın yaptırdığı tarihî hamama, naylon terlikleri yakıştıramıyor muyum? İnci kapıyı tıklatıp kızına çabuk olmasını söylüyor. Fulya'nın bikinisine bakıp gülüşüyoruz. İç kapıyı açınca, ekşimsi kokulu bir buhar tabakası bizi aşıp, alelacele dışarı çıkıyor. Yüzleri birbirine dönük, göbek taşına yan uzanmış kadınlara bakakalıyoruz. Ne bekliyorduk? Göbektaşına elbiseleriyle uzanmalarını mı? Birden konuşmalar da, su dökünmeler de kesiliyor. Biz, çıplak kadınları, on-

lar da peştamallarına sımsıkı sarılmış bizi ve bikinili kızımızı yadırgıyor. Sonra her şey normale dönüyor.

Üç kurnalı bir bölmeye yöneliyoruz. İnci, *'AIDS olursak milleti hamamda kaptığımıza da inandıramayız,'* diye söylenerek, uzun uzun temizliyor her yeri. Peştamalları sıyırıyoruz. Daha önce birbirimize bakmayı ihmal etmişçesine merakla, süngüsü düşmüş göğüslerimize, yer çekimine meydan okumayı çoktan bırakmış karınlarımıza bakıyoruz gizli gizli. Ruhumuzu bütün çıplaklığıyla ötekine açan biz değil miydik? Bedenimizin çıplaklığından utanıyor muyuz? Bir iki şampuandan sonra, gevşeyip uyum sağlıyoruz hamama. Nedensiz bir neşe kuşatıyor hepimizi. Şarkılar söylüyoruz bağıra çağıra. Başıma su dökmeme izin vermeyen iki el konuyor kapalı gözlerimin üstüne. Parmaklarının piyanonun tuşlarında dolaşırcasına inip kalkmasından anlıyorum kim olduğunu. Tas tas su fırlatıyoruz birbirimize. Tülin'in sırtını liflerken bir çimdik atıyorum, elime vurup söyleniyor. Hiçbirini tamamlamadan, konudan konuya atlayarak konuşuyoruz. Belki tekrarlandığında ya da başkasına anlattığımızda, neden güldüğümüzün anlaşılamayacağı ayrıntılara, gözümüzden yaş gelene dek gülüyoruz. O anı yaşıyor olmanın dışında, her şey önemini yitiriyor. Fulya'ya dokunmuyoruz hiç. Çocuksu oyunlara katılmayacak kadar çocuk daha. Gözlerini sımsıkı yummuş, şampuanlayıp duruyor saçlarını. Gözlerini açarsa, canını acıtacak olan şampuan değil, bizim uçarılığımız belli ki. Dünyanın bütün gizlerinin bilindiği, en matrak anların büyük ciddiyetle yaşandığı şu on beş yaş, hiç değişmez mi?

Yüzüme, gövdeme soğuk su çarparken, diğerlerinin de durulduğunu görüyorum. Fulya, bizi tanımaz bir edayla çıkıyor. İnci'ye bakıyorum, bütün yükünü sırtını dayadı-

ğı duvara bırakmış. Kurnanın içinde suyu dalgalandıran elini tutuyorum, bana dönmeden gözlerini açıyor. "Burada kaç kadın oturdu dersin? Kaçı mutlu, kaçı mutsuzdu? Ben hangi gruptayım? Bu duvara yaslanıp neler düşlediler? Sulara karışan gözyaşları oldu mu? Ya zırhını burada bile çıkarmayanlar? Kaç genç kız beğenildi, kaçının dünyası karardı? Bizi hamamda beğenmeye kalksalar, natırdan sınıfta kalırdık bir kere. Neyse ne... Duygular da, yaşam da su gibi akıp gidiyor ve bunu on sekizine basmak için yanıp tutuşan Fulya bilmiyor," diyor.

"Neyi biliyor ki? Rehber çocuktan hoşlandığının bile farkında değil bence."

Yüzünde neşeli bir ifadeyle bana dönüyor:

"Demek sen de hissettin?"

"İnsaf et. Bizim minik külçe onu görünce nasıl canlanıyor, gözümden kaçar mı?"

"Fulya çekingen, bana benzemiyor. Bülent, tanıştığımız gece bana geldi, yirmi yıl kaldı. Çekingenliği şimdi duyuyoruz. Bittiğini nasıl söylesek diye."

"Hâlâ konuşmadınız mı?"

"Konuşamıyoruz ki... O, televizyonun karşısına geçip ne olduğunun farkına bile varmadığı filmlere bakıyor, ben elime aldığım kitabın sayfalarını okumadan çevirip duruyorum. Bazen konuşayım, havayı değiştireyim diyorum, söyleyecek söz bulamıyorum."

"Belki aşkı da koruma altına alıp yaşatmaya çalışmak gerek."

"Yaşatmaya çalışma çabasından nefret ederim, aşk ya vardır ya yoktur."

"Neden buraya geldik öyleyse? Neyin peşindeyiz? Evler kadar önemi yok mu aşkın?"

"Evler farklı, onlar hepimizin ortak mirası, korumaya almak doğal. Ama aşk bir duygu, iki kişilik. Başkalarına karşı sorumluluğun yok, yaşatmaya çalışıyorsan zaten bitmiştir."

Karısı koyun gibi itaatkâr olsun diye, gelin alma sırasında ayağına serilen posta basmayan Davut'u, postu yatak önüne koyan Akgül'ü düşünüyorum. Bugün evlenseler, ilk basan olmak için, nikâh töreni boyunca tek ayakları havada bekler ya da *'ayağa basmak yok'* diye karar alırlar mıydı? Ya ömür boyu süren aşklarına ne olurdu?

Akgül Nine, sevgilisine kavuşmak isteyenlerin dilek yeri olduğunu söyleyince gölü görmek istiyor Fulya. Eski adı Viranşehir olan Yörük Köyü yakınındaki göl yolunda bata çıka yürürken söyleniyoruz. Fulya çamurlara aldırmıyor, yüzünde ışıltılı bir gülümseme var. Başını rehber çocuğa eğerek yürüyor. Ara sıra elleri dokunuyor birbirine, rastgele dokunsun diye can atan o değilmişçesine, aldırmaz bir tavırla sürdürüyor konuşmasını. Ne söylenirse söylensin onaylamaya hazır bakışları ele veriyor onu.

"Gölün üstündeki buğu tabakasını görüyor musunuz?" diyor, Akgül Nine. "İşte bu gözyaşı buharıdır. Bundan ben diyeyim elli, sen de yüz sene önce, göçerlerden birinin oğlu, ağanın kızına aşık olur. Kız da ona gönül verir. Bütün köy bilir bu âşkı. Lakin, olmazlığını bildiklerinden, anası babası görmezden gelir oğlanın. Baba bir sabah lastiklerini giydiğinde, bir ayağı gitmez onunla. Oğlan lastiği merdivene çivilemiştir. Oğlunun sabrının kalmadığını anlar. Araya elçi koyarlarsa da ağa yumuşamaz, sürer onları köyden, kızını da Konarlı'dan bir ağaya verir. Görülmemiş bir düğün hazırlanır. Köy meydanındaki dibek ta-

şında ak buğdayları dövmeye yetişemez delikanlılar. Bakır kazanlarla keşkekler, hoşaflar, sinilerle baklavalar yapılır. Ağanın en büyük harmanı güreş meydanı olarak hazırlanır, deste, orta, baş gruplarına girecek pehlivanlar belirlenir. Gelin almaya gidecek seymenlere çuha şalvarlar, Trablus kuşakları, cepkenler, poşular diktirilir. Piştovlar temizlenir. Kına gecesi, altın simle işlenmiş ateş kırmızısı kutnusuyla bir huri kadar güzel olan gelini ortaya oturturlar. Başına kına yakılırken oğlan evinden gelenler:

Gelinim gelin olursa allar bağlarım,
Gelinim gelin olmazsa durmaz ağlarım,
Evlat saydığım gelinimi almaya geldim,
Ak kırmızı güllerini dermeye geldim.

diyerek kıza seslenirler. O da bir yandan elindeki siyah mendile gözlerini siler, bir yandan da söyler:

Ana benim gelinliğim ak mıydı?
Bu gençlikte ölüm bana hak mıydı?
Çerçende benden başka kız yok muydu?

Bir keder alır herkesi, köçekler bile eğlendiremez kimseyi. Sabahleyin kızın odasına giren annesi, yatağı boş, pencereyi açık görünce deliye döner. Aramadık yer bırakmazlar, sonunda gölün kenarına vurmuş Acem şalını bulurlar. Onun ardından ağıtlar yakılırken, sevdiğinin evlendirileceğini duyup yola koyulan göçer oğlan köye gelir. Olup biteni öğrenince, onu kimse tutamaz, gelip kendini göle atar. Ardından gelenler, gölden iki turnanın yükseldiğini görünce, âşıkların kavuştuğunu anlarlar."

Fulya'ya bakıyorum. Hülyalı bir çekingenlikle dokunma isteğinin iç içe geçtiği bakışlarında, Akgül Nine ile İnci' yi görüyorum. Tuğrul'u özlüyorum. Cep telefonuna sarılıyorum, mekanik bir kadın sesi duyuyorum:

"Aradığınız numaraya şu an ulaşılamıyor..."

Bir horoz sesi yükseliyor. Vakitsiz mi ötüyor? Ne önemi var, öttü ya!

FIRTINA VADİSİ

Karşılaşma

Uzak ve ilgisiz oturuşlarından birbirlerine yakınlık duymadıkları anlaşılan üç kişi, birkaç gün sonra ayrılmakta zorlanacaklarını o anda hayal bile edemezlerdi. Yaşamlarındaki tuhaf kesişme noktasını şimdi bilebilseler buna pek şaşar, birbirleriyle hemen konuşma isteği duyarlardı, ama şimdi, odadaki ürkütücü sessizlikle inatlaşan, yalnızca gürül gürül akan Fırtına Deresi'nin sesiydi.

Kadın, kucağında okunmak için açık bekleyen kitabını unutmuş, sanki biraz sonra kalkıp örneğini çıkaracakmışçasına dikkatle, sehpa örtüsüne dikmişti gözlerini. Arada bir omuz silkip dudak bükmesi, kendi içindeki bir örtüyü ucundan kaldırdığını düşündürüyordu insana.

Erkeklerden daha genç olanı, -ki elli yaşlarında vardı-

pencereden dışarı bakıyordu amaçsızca. Amaçsızca diyorum, çünkü bu ışıksız ve yıldızsız gecede, bir şey görmesi imkânsızdı ne de olsa.

Yorgunluktan ağırlaşmış göz kapaklarını onardığı el fenerinden güçlükle kaldıran yaşlı adam, onlara bakarken bir sızı duydu içinde. Dağlardaki karlar bile çözülmüş, çoktan Fırtına Deresi'nin sularına karışmıştı. Onları, baharın coşkusunu duyamayacak kadar sağırlaştıran nedenleri çok merak etti. Kendini ilgilendirmeyen konulara sardıran, huzursuz edici bir merak değildi onunki. Onları ısıtmak, canlandırmak istiyordu yalnızca.

"Soğuk değil mi? Şömineyi yakayım mı?"

Kadınla erkek anlamaz gözlerle baktılar. Yaşlı adamın aynı anda kaldırdığı kaşlarıyla omzuna baktı kadın. Elini de savurup, *'canınız cehenneme'* demeliydi, diye düşünüp gülümsedi. *'İnsan sesinin sıcaklığı'* diye yorumladı bu gülüşü adam. Ve sonra, bütün gece bu cümleyi beklemişlercesine bir hareket başladı odada. Şöminenin kenarına üç gün yetecek kadar odun yığdılar. Gazı getirmek, çıra bulmak, odunları tutuşturmak için yarıştılar. On dakika sonra, üçü de, şömineye mi, birbirlerine mi yakın olmak istediler bilinmez ama, oturacakları yerleri öyle seçtiler ki, yanan odunların alevi, üçünün yüzüne de aynı anda vuruyordu.

Sessizliği yine yaşlı adam bozdu:

"Size iyi bir şarap ikram edebilirim ama önce tanışalım. Adım Zakar Duman, motelin sahibiyim."

"Ben Hande Soysal, eğitimciyim."

"Ben de Tuğrul Aslan, iletişimciyim."

Zakar, kadınla erkeğin bakışlarındaki yumuşamayı fark ettiği halde biliyordu ki, ikisini bırakıp gitse, onlar ancak

sessizliği paylaşacaklardı. İnsanları yakınlaştırmanın en kolay yolunu açtı onlara. O, şarabı açarken, Hande ile Tuğrul peynir tabağı ve meyve hazırladılar özenle.

Birbirlerinin sağlığına kadeh kaldırdıktan sonra, Hande, Zakar'a döndü:

"Buraya bir motel yapmak nereden geldi aklınıza?"

"Bunu ilk kez ne zaman düşündüm bilmiyorum. Amacım *rafting* ya da *trekking* için çantasını sırtlayıp buralarda dolaşanlara duş alabilecekleri, temiz bir çarşafta uyuyabilecekleri, istediklerini pişirip yiyebilecekleri bir yer sunmaktı. Çok basit bir yer düşünerek başladım, ama bizim insanımız rahatına fazla düşkün, bu yüzden biraz amacından saptı, ne olduğu pek de anlaşılamayan bir yer oldu."

Hande, "Bizim için pek alışılmış bir tarz değil, önce ben de biraz yadırgadım, ama kısa sürede alışılan bir sıcaklığı var, insan kendini evinde hissediyor," dedi.

"Benim yakalamak istediğim de buydu. İnsanın yabancı bir yerde kendini evinde hissetmesi kadar güzel ne olabilir?"

"Çok yabancılık çekmiş olmalısınız?"

"Kırk yıl yurt dışında kaldım. Kendi topraklarında değilsen yabancısındır.

"Sana yönelik hiçbir olumsuz duygu taşımasalar da, onlar için yabancı olduğunu hep hissedersin. Ait olduğun yere dönme isteğiyle yaşarsın hep."

Hande buna pek katılmıyordu. "Bunun için ille de yabancı bir ülkede yaşamak gerekmez ki. Otuz yıl önce kaçarak ayrıldığım köyümle, yeniden bağ kurmak istiyorum ben de," dedi.

"İnsan köklerinden kaçamıyor, hele toprak insanların-

da daha da güçlüdür kök duygusu. Karşı yamaçta kurulu Pişuva köyündenim. Tekniker okulunu bitirince, işçi olarak Fransa'ya gittim. Büyük bir şirkette işe başladım. Çok çalıştım, çok okudum, işimi çok iyi yaptım. Şirketin çalıştığı tüm ülkelere gittim, ama Fırtına Vadisi'ni, bu uçurumları hep içimde taşıdım.

"Bu tepelerde yaşayanlar, gençliklerinde bir an önce gitmek ister buralardan, ama dönüp dolaşıp yine gelirler. Gökyüzünün binalarla, direklerle, uydularla bölünmeyen sınırsızlığı, yaşlandıkça daha güçlü hatırlanır. Tepelerdeki sis, artık zihnine çökmeye başlayınca, göklerin çağrısını duyarsın, dönme vaktinin geldiğini anlarsın."

"Kendimi ne zaman kötü hissetsem, başak tarlalarını özledim ben de," dedi Hande. "İşin tuhafı şu ki, başak tarlalarının ortasında yatarken düşlediğim de, oralardan kaçıp uzaklaşmaktı. Geçen otobüslere bakıp, onların içinde olmayı isterdim.

"Ortaokulu teyzemin yanında, liseyi parasız yatılıda okudum. Kendimi aşmak, köylü yanlarımı silmek, hayatın içinde kendime bir yer açmak için çok uğraştım. Şimdi ise, yaz tatillerinde bile gitmediğim köyümde bir kafe açıyorum. Bazen yaptığımı çok anlaşılmaz buluyorum. Başladığım yere dönmek için çok mu çaba harcadım diye düşünüyorum."

Zakar gülümsedi, "Belki, gençken önem verdiğimiz şeylerle, yaşlandıkça önem kazananlar farklı oluyor. Ancak yaş ilerledikçe, el değmemiş doğanın vahşiliğinin, ya da başak tarlalarının dinginliğinin tadına varabiliyor insan. Belki de zamanla, kent yaşamına ayak uydurmak için gösterdiğimiz çabadan yoruluyoruz. Gençken yalnızca tutucu olarak algıladığımız insanların, anılarını, duygula-

rını da yaşattıklarını fark ediyor ve bunu özlüyoruz. Köye kırk yıl sonra döndüğünde, seni unutmamış oluyorlar, çocukluğuna ilişkin anılarını tazeliyorlar. Anıları her zaman canlı, çünkü kayıt az. Kentte zihin o kadar dolu, ihtiyaçlar o kadar çok, vakit o kadar dar ki, çoğu zaman ilk silinenler, insanlar oluyor. Hatırlanmıyorsan her şey önemsizleşir," dedi.

Hande hafifçe kaşlarını kaldırdı. "Doğrusu bana hemen kucak açtıklarını söyleyemem. Eski köye yeni âdet getiriyor, kızlar garsonluk yapıyor, köyün yüzü değişecek diye kızdılar önce. Onlara uymaya çalışmadım. Ara sıra köyden birkaç kişi toplanıp geliyorlar, ne müziği, ne hizmeti değiştirmeye kalkmıyorum. Müzikten hoşlanmasalar da, farklı bir yerde olma duygusundan hoşnut kalıyorlar."

"Köyünü değiştirmek ister gibisin."

"Belki de. Sizi nasıl karşıladılar burada?"

"Çamlıhemşin farklı bir yer, Rize'ye bağlı olduğu için, Laz olduğumuz sanılır, değiliz. Hemşince denen deforme olmuş bir Türkçe'miz var, ama Laz şivesi değildir. Buralarda köklü bir Ermeni ve Gürcü kültürü var. Hemşin'in, Hamameşen'den geldiği söylenir. Ermeni tarihçiler, Moğol istilası sırasında Ermenistan'dan göçle geldiğimizi, Türk tarihçiler, Orta Asya'dan gelen Oğuz boyundan olduğumuzu söyler.

"Buraya göçenler Kafkaslar ve Rusya ile ticareti sürdürmüşler. 1917 devrimiyle birlikte Rusya para birimini değiştirince, kazandığını Rus parası olarak saklayanlar perişan olmuş. Dedemin babası, bir sabah kalktığında, bir sandık dolusu paranın kâğıt parçasına dönüştüğünü öğrenince şok geçirip, sandığı tepeden aşağı yuvarlar. Maratlar karlara karışıp, kelebekler gibi uçuşarak Fırtına Deresi'ne konar. Üç gün sonra eve döndüğünde, başında

ağarmamış tek saç kalmamıştır. Her evde benzer hikâyeler yaşanmıştır. Bu yüzden biz okumaya çok önem veririz. Kız, erkek demez bütün çocuklarımızı okuturuz. Buranın insanı çalışkan ve dayanışmacıdır. Yapmak istediklerimi anlamaya, yardımcı olmaya çalıştılar."

Tuğrul *'sıra bende'* diye düşündü.

"Ne yazık ki benim dönebileceğim bir yer yok. Babam yargıçtı. Hiçbir yerde iki yıldan fazla kalmadık desem yeridir. Ait olduğumu hissedebileceğim ne bir yer, ne bir çocukluk arkadaşım, ne de bir anım var.

"13-14 yaşlarında Artvin'de okudum. Düşünüyorum da hiçbir iz kalmamış. Sizi ait olduğunuz yere döndüren soruyla, beni yaşamdan hiçbir şey beklememe noktasına getiren soru aynı belki de: Yaşamın anlamı ne? Mutluluk ne, mutsuzluk ne? Bu sorular binlerce kez sorulmuş, binlerce farklı yanıt verilmiştir. Herkes için geçerli bir yanıt olamaz ki... Belki bütün yanıtlar doğru, belki hepsi yanlış. Önemli olan bu sorunun sorulması ve herkesin kendi yanıtını araması.

"Yaşamın anlamı üzerine çok düşündüm. Akla, mantığa sığmayan, absürd bir şey yaşam, ancak hayallere sığabilir. Çok karmaşık mı, yoksa çok basit mi olduğunu bile anlayabilmiş değilim. Belki de kendisinden başka anlamı yok."

"İnandığınız hiçbir şey kalmadı mı?" diye sordu, incinmiş bir sesle Hande.

"Tanrıya bir kez ihtiyacım oldu, sekiz yaşımda. Babamın beni cezalandırmak için kömürlüğe kapattığı gece; sabaha dek ona seslendim, hiç duymadı. Sonra dikkat ettim, kimseyi görmüyor, duymuyor. Hem kör hem sağır değilse, herhalde yok diye düşündüm."

"Kutsalı da, aklı da reddetmemek en doğrusu belki de." dedi, Zakar.

"Hayır," dedi Tuğrul, "bakın yatırların çevresine. En çok inananlar, en yoksul olanlardır. Akla gelince, o da sınırlar, ölçüler getiriyor yaşama, kendin gibi olmanı engelliyor. İhtiyaçlar arttıkça, daha rasyonel olmak zorunda kalıyorsun. Sonunda, en rasyonel olanı ararken, sahicilik duygusunu kaçırıyorsun. Olduğun gibi değil, olması gerektiği gibi yaşamaya başlıyorsun. Kırsal kökenli değilim, ama benim aradığım da, duygunun, içtenliğin hâkim olduğu bir yer.

"Geleceği parlak, denen bir delikanlıydım. Bütün gençliğim, bu parlak geleceğin ardında koşmakla geçti. Siz yaşamı başka ülkelerde, kentlerde ararken, ben hep ön saflarda aradım. Yaşam yanımdan akıp geçiverdi. Aldığınız şeyi beğenmediyseniz iade edebilirsiniz, ama yaşananın iadesi yok. Her an, tek ve benzersiz. Bir gün durdum ve düşündüm: Altı aylık ömrümün kaldığını söyleseler, yine böyle mi yaşarım? Neleri yapmadığıma pişman olurum? Asıl istediğim ne? Yapmak istediklerimin, yaptıklarımla ilgisi olmadığını anladım. Yaşadıklarımın çoğu, benim seçimim değildi. Sevdiğim kadının elini daha çok tutmak, daha çok içmek, daha çok gezmek istiyordum. Neysen o ol, dedim kendime. Şimdi sırılsıklam bir âşık, alkol düşkünü bir gezginci var karşınızda."

Hande kadınca bir merakla sordu: "Sevdiğiniz kadın nerede şimdi?"

"Zeynep, herkes için parlak bir gelecek peşinde. Ben, santral kurulmadan buraları bir kez daha görmeyi, çocukluğumdan bir iki kırıntı yakalamayı seçerken, o, hiç görmediği Çamlıhemşin'in doğası bozulmasın diye bin kilometre uzakta imza toplamayı seçti."

Zakar, "Her şey anlamını yitirseydi siz haklı olurdunuz, ama hâlâ anlamını koruyan şeyler var, bence Zeynep bunları biliyor ve siz, onu bunun için çok seviyorsunuz," dedi.

"Bana umut aşıladığı doğru, ama bu ne işe yarar bilmiyorum," diye karşılık verdi Tuğrul.

Konuşmasının gerginlik yaratacağını düşünerek, sıkıntıyla baktı onlara. İkisinin bakışlarındaki sıcaklık şaşırttı onu.

"Elevit'e çıkmayı erteleyin, yarın hep birlikte Artvin'e gidelim," dedi Zakar.

Düşler

Üçünü de uyku tutmadı. Üçü de birbirlerine anlatamadıklarını düşündüler uzun uzun.

On bir yaşında küçük bir kız çocuğu, bir iki parçadan oluşan çamaşırlarını bohçalayıp, teyzesinin eteğine yapışıverdi Hande'nin gözlerinde. *"Beni de götür, çocuklara bakarım, bulaşığını yıkar, ortalığı temizlerim, her işini yaparım, buradan götür beni,"* diyordu küçük kız umarsızca.

Sözünü tutmuş, hiç sorun çıkarmamıştı teyzesine. Derslerini can kulağıyla dinlemiş, işlerden arta kalan zamanında kitaplarını yutar gibi okumuştu. Yıllar ne çabuk geçmiş, Hande ne güzel bir kız olmuştu. Sarı sarı çıkan tüylerini, çiçek açan göğüslerini, belinin incelip, kalçalarının dolduğunu bir o fark etmemişti... Bunları düşünmek istemiyordu, hepsi geçmişte kalmıştı. Gözlerinin önünde beliren anıları kovmak istercesine salladı elini. Ne mümkün?

Şimdi de hırkasının kollarını çekiştirerek, ayağındaki lastiklere bakıyor. Lastikler giderek bulanıklaşıyor, o, başını hiç kaldırmıyor. Teyzesinin kızı, kırmızı mantosu, bilekten bağlı siyah rugan ayakkabılarıyla aynanın önünde.

Anılar anılara karışıyor. Elindeki kırmızı mantoyla siyah rugan ayakkabıları hırsla koltuğa fırlatan başka bir kız çocuğu beliriyor bu kez: *'Anne!'* diyor ona giderek kırıklaşan sesiyle 'Anne! Daha kaç kez söylemem gerekiyor? *Kırmızı manto ve siyah rugan ayakkabı giymek istemiyorum artık.'*

Zifiri karanlık bir gecede, çılgınca koşan bir kız gördü düşünde. Yumrukladığı kapı açılıp, içeri girdiğinde, herkes ayağa fırlamıştı merakla. Korkudan mı, ne diyeceğini bilemediğinden mi bayılmıştı? İşte ayılıyor, hemen bir şeyler bulup söylemeli: *'Yatırın oradan geçerken sesler duydum, sanki bana seslendiler.'* Neyse ki herkes inanıyor yatırdan korktuğuna. Dayısı ona bir bardak su verip, teyzesine dönüyor: *'Daha küçük, yalnız bırakma diyorum sana.'* Teyzesi 'nankör' der gibi bakıyor ona, *'Evde enişte de vardı. Hem, sen de gel, demedim mi? İnat işte, kendi bildiğini okuyor.'* Doğru, gel demesine demişti ama sesinin tınısından, evde kalıp ütüyü bitirmesi gerektiğini anlamıştı. Ne diyebilirdi Hande? Sessizce pencerenin önüne oturup, sokağa bakmıştı, tıpkı şimdi Fırtına Deresi'ne baktığı gibi...

Tuğrul, rakının boğazını yakan tadını duyunca rahatladı. Şarap sevmediğini, rakı istediğini söyleyemeyişine kızdı. Ayrıntılarda, küçük meselelerde sorun çıkarmak istemez, hemen uzlaşırdı. Bazen birey yanının yeterince

gelişmediğini düşünür, bazen de doğulu yanım, der geçerdi.

Balkona çıkıp, sedire uzanır gibi otırdu. İyi insanlar ve bütün iyi insanlar gibi, hemen burunlarını benim işlerime soktular, diye düşündü. Size ne ha, size ne benden? Artvin'e giderim, gitmem, anılarım canlanır, canlanmaz, çok mu derdinize? İyi insanlar canını sıkardı oldum olası. Kötü insanlardan hoşlandığı anlamına gelmiyordu bu. İyi olmayan, kötü demek değildi ki. Zeynep olsa, esaslı bir kavga çıkarırdı hemen. *'Yaşadıklarını reddediyorsun. Söylesene, neden ezilenlerden yana oldun? Neden haksızlıklara karşı çıktın ha, neden?'* diye sorardı ona. Oysa Tuğrul'un istediği, tam da buydu zaten: İyilere muhtaç olunmayacak bir düzen.

Dereyle oynaşan ay ışığına takıldı gözleri. Bulutlar, aya yol vermemek için kümeler halinde diziliyorlardı önüne. Ama ay ne yapıp edip bulutlardan sıyrılmanın yolunu buluyor ve hemen Fırtına'ya yolluyordu ışıklarını; kâh bütün dereyi aydınlatıyor, kâh huzmeler halinde dolaşıyordu sularında. Fırtına, ay ışığının dalışını da, çıkışını da umursamaksızın sürdürüyordu akışını. Baştan ayağa köpük kesmişti; yalan söyledin, diyordu Fırtına köpürerek, yalan. Daha bana bakar bakmaz, gördüğün ilk köpüklü suları, yüreğinde ilk fırtınayı estiren kadını düşündün. Artvin'den hiç iz kalmamış, güleyim bari.

Ne yani, hiç tanımadığım insanlara, komşunun beni on dört yaşımda nasıl baştan çıkardığını mı anlatacaktım? Geç bunları, dedi Fırtına'ya.

Ne var ki, anılar bir kez canlanmaya görsün, istese de geçemez insan. İşte yeni yetme Tuğrul, merdivenlerde belirdi bile. Zile basmadan önce, kulağını kapıya yapıştı-

rıyor; Ferhunde Abla, ya radyo dinler, ya şarkı söyler. Annesi bir eksiğini istetmek ya da aldığını iade etmek için her gönderdiğinde, Tuğrul bir süre içeriden gelen sesleri dinler. Annesi hiç şarkı söylemez. Radyo ise yalnız akşam yemeğinde, haber dinlemek için açılır. Ama şimdi içeriden hiç ses gelmiyor. Zile hırsla basıyor tekrar tekrar. Neden sinirleniyor? Bir bardak yoğurt için çarşıya gitmek zorunda kalacağına mı? Gitmemek için azarlanmayı göze alsa, bu defa da o güzelim revaniyi yiyemeyeceğine mi? Hiçbiri değil tabii. Sizin hemen bulduğunuz nedeni, Tuğrul ancak şimdi anlıyor. Neyse ki Ferhunde Abla şakıyor içeriden:

"Kim o?"

"Benim, Tuğrul. Annem biraz yoğurt istiyor da."

Ferhunde, kendini göstermeden kapıyı aralıyor:

"Gir içeri. Ne bakıyorsun şaşkın şaşkın? Ananı hiç banyodan çıkarken görmedin mi? İyi oldu geldiğin. Bir aydır Kaptan yok, sırtımı ov da temizlendiğimi anlayayım."

Tuğrul kuzu kuzu onu takip ediyor. İçi köpüklü sularla dolu küveti gösteriyor Ferhunde.

"Kaptan, küveti de, köpüğü de ecnebi ülkelerden getirdi. Alafranga işler işte, gâvurun dölleri ağızlarının tadını biliyor. Annenin olmadığı bir gün gel, sen de yat içine."

Düşünü, hemen oracıkta, sızdığı sedirde görüyor Tuğrul. Küvetteki köpükler Fırtına'ya, Ferhunde'nin yüzü Zeynep'in yüzüne karışıyor...

Zakar, el fenerini bir kez daha kontrol ediyor, yandığını görüp rahatlıyor. Artvin'e giderken, yanlarına almaları gerekenleri planlıyor. Onları uyarmalı, buranın güneşine

güvenilmez, Karadeniz'de yağmur *'geliyorum'* demez, bastırıverir, kalırsın altında. Hazırlıksız yakalanırlarsa, dolaşamazlar da. Aslına bakılırsa, Tuğrul için değer miydi o da belli değil. Anılarını arayan Hande olsa canına minnet, ama Tuğrul tuhaf adam, hem katılmak, hem dışarıda kalmak istiyor. Belki de iyi oldu, bu yolculuk, onun göçebe ruhunu dinlendirir.

Bu topraklar, göçebe ruhları iyi tanır. Hep birileri gitmiş, birileri gelmiş; birileri gönderilmiş, birileri getirilmiş. *'İnsanlar göçe alışmış, tehciri bile konuşmaz oldular; ama tabiat unutmuyor;'* derdi ninesi. *'Gidenler aklına düştükçe, gökler gürler, şimşekler çakar, yıldırımlar düşer; ağaçlar, otlar gidenlerin peşi sıra yetişmek için bir karış boş yer bırakmadan fışkırıverir topraktan; dereler, ırmaklar kabarır, denizin dalgaları yollara atar kendini. Sonra gelenleri düşünür, yatışırlar; gidenleri gelenler göndermedi ki, derler.' 'Ya kalanlar?'* diye sorardı Zakar ninesine, *'ya kalanlar neden engel olmadılar gitmelerine, onlar sustu mu?' 'Susmak sayılır mı sen söyle,'* derdi ninesi, *'Onlar evlerine çekilip, gidenler için ağladılar.'* Zakar düşünürdü, ağladıklarına göre kalanlar göndermemişti gidenleri; peki yüzlerce, yüzlerce yıl birlikte yaşamış iki halkın çocuklarını ayıran kimdi?

Ne zaman ninesini düşünse, düşünde onu görürdü; yine öyle olacak sandı. Oysa düş bu, kim aklına düşeni görür ki?

Büyük bir salonu hıncahınç dolduran kalabalıktan çıt çıkmıyor. Herkes kürsüdeki adama dikmiş gözlerini. İşte nihayet *'Başkaldıran İnsan'* karşısında. Zakar en ön sırada kulak kesilmiş dinliyor. Neler anlatıyor? Neler an-

latmıyor ki? Oran'dan, çocukluğundan, Cezayirli Fransızlar'dan, Fransa'daki Cezayirliler'den ve insandan, insandan, insandan söz ediyor... Konuşması bitince, kulakları sağır eden bir alkış sesi yayılıyor salona. Zakar, *'Lütfen,'* diyor, *'lütfen susun, ona sormalıyım: Gidenler için evlerine çekilip ağlayanlar, susmuş sayılır mı?'* Duyması imkânsız, diye düşünürken ona dönüyor Camus: *'Ne çıkar ağlamalarından, her şeyi kabul ettikten sonra...'* diyor.

Sabah

Sabahın ilk ışıklarıyla ötmeye başlayan yağmur kuşu uyandırdı üçünü de. Kahvaltıda suskundular, düşlerini düşündüler. Birbirlerini aldatmışlar gibi bir duyguya kapıldılar. Ne zaman ki yola koyuldular, yağmur habercisi bulutları savuruverdi bir rüzgâr, güneşin pırıltısı aydınlattı içlerini, gökyüzünün mavisi dindirdi esintilerini. Deniz, gözükara dalgalarını çekip, mutluluk veren, dost yüzünü gösterdi onlara. Ormanlardan, çiçeklerden, derelerden, tepelerden söz ederken bakabildiler birbirlerinin gözlerine yeniden.

Kaçkarlar'daki pınarlardan, volkanik buzul göllerinden beslenen dereler, denize ulaşırken, dar, derin vadiler açıyor, yer yer coşkun akan şelalelere dönüşüyordu. Geçit vermeyen ağaçlarla kaplı dağlar öylesine güzeldi ki, bulutlar bile bu çekiciliğe dayanamayıp, doruklarına iniveriyordu. Mola verdikleri yerde güneşin ısıtmaya başlayan ışığına oturup, ağaçkakanları, bülbülleri dinlediler. Ayaklarının dibine kadar gelen serçelere ekmek içi verdiler. Rozeti, akşamsefasını beğenmeyen arının, mor ku-

mar çiçeğinde kalakalışına gülümsediler. Bakışlarıyla anlaştılar: 'Yaşam budur işte!' dediler.

Tekrar yola çıktıklarında, Tuğrul'un çocukluk arkadaşları bulunmuş, anıları canlanmış gibi sevinçliydiler.

YANLIŞ İNSAN

Unutulmasın istedim...

Çantasından çıkardığı paketi açıp açmamakta kararsız kaldı. Kadın sitesiyle ilgili broşürü uzun süredir bekliyordu, açıp okusa iyi olurdu, ama uykusuz kalmak da istemiyordu. Ertesi gün, rüyalarıyla ilgili notlarını Doğan'a götürecekti. Tepkisini merak ediyordu. Olasılıkları düşündü: Son sayfayı okuduktan sonra yanına gelip sarılırsa, onun dostluk isteğini onaylamış olacaktı; bundan sonrasının önemi yoktu. Ya da, uzun aralıklarla bazı sesler duyulacaktı. Defteri, gözlüğü, masa üzerine bırakırken, boğazını temizlerken çıkan sesleri... Bu şıkta sarılma söz konusu olmadığından, dönüp, bekleyecekti. Doğan hastanın doktorunu çözüm yerine koymasının sık rastlanır

bir durum olduğunu, ara vermelerinin iyi olacağını falan söyleyecek, Mine defterini alıp çıkacaktı.

Bunları düşünürken uykusu kaçtı. Paketi açtı. İstanbul'dan gelen zarfın içinden, kucağına bir defter düşünce, şaşırdı. Defteri açınca, gördüğü düzgün yazıyı hemen tanıdı. Doğan, rüyalarına ilişkin notları okumadan önce, güncesini gönderip onu rahatlatmak istemişti:

26 Ağustos 1999

Değirmendere'ye geleli daha altı gün olmuş; bana aylar geçmiş gibi geliyor. Bir tatil yaptıktan sonra buraya gelmeyi düşünebilmiş olmamı, aklım almıyor şimdi. Yaşlı teyzeyi görmesem adada olacaktım.

'Sesimi duyan yok mu? Yardım eden yok mu?' diye bağıran çocuğun çaresiz yüzünü görür görmez, televizyonu kapatıp kendimi dışarı atmış ve onu görmüştüm. Rengi solmuş elbisesine inat, al aldı yanakları. Kenarı açılmış terlikleri ayağından çıkmasın diye, adımlarını sürterek ama telaşla atıyordu. Yetişemeden kamyonun kapağını kapadılar. İki eliyle sarıldığı biberonları var gücüyle fırlatırken, bileklerine doğru kat kat inen çoraplarını tutturduğu, dizinin üstündeki lastikleri gördüm. Onun isabet ettiremediği şişeleri kamyona nişanlayan, mahallenin iflah olmaz şarapçısıydı. Kadın, şarapçının 'çak moruk' diye uzattığı eline minnetle vurdu. İşte tam o anda bağırdım: 'Durdurun kamyonu!' Hiç duraksamaksızın, ikisi birden kamyonun kasasına vurarak 'Dur!' diye bağırdılar şoföre. Ve o yaşlı kadın, sırtımı sıvazlayarak yolladı beni de.

Hiç bu kadar çok araç görmemiş, bu kadar çok siren sesi duymamıştım. Gölcük'e ulaşmamız saatler aldı. Kendimi, bir an, dev yıkıntılardan oluşan bir stüdyoda sandım. Caddeler, ilk katları yer altına girmiş, yan yatmış binalarla, temelinden çıkıp devrilen yapılarla kapanmıştı. Çok değil, daha bir kaç gün önce, yaşama dair her tür sesin taştığı evlerden, bir mırıltı olsun gelmiyordu. Bu sessizliği en iyi açıklayan, onun kokusuydu.

Tonlarca betonun ezemediği tek şey, tüllerdi. Birbirine geçen katların; kapısı, penceresi kaybolmuş, ışık sızmaz duvarların arasından, bütün inceliği ve masumiyetiyle havalanıyordu tüller. Her dalgalanışında, bir kadın uzanıp, sokağı şöyle bir kolaçan edip, tekrar çekilecek duygusuna kapılıyordum. Tüllerin ardında kalanları delicesine merak ettim. Her bir kişinin hayatıyla ilgili ne çok ayrıntı vardır. Neler yaşadı? Hayalleri, acıları, kaygıları, sırları neydi? Kimi sevdi, onu kimler sevdi? Mektupları, fotoğrafları, giysileri, diplomaları, anıları, geçmişi, geleceği... Binlerce beden, binlerce yaşam. Hepsi, hepsi tüllerin ardında kalmıştı...

Trajedi nedir? Bir sabah uyanamamak, sevdiğinizle konuşurken birden onun sesini duyamamak? Evsiz, işsiz, yarınsız kalmak? Hepsi?

Değirmendere'ye vardığımızda akşam oluyordu. Sahilde, meydana kurulmuş kriz masasını bulduk. Oturan iki görevlinin de, biriken kalabalığı umursamaz bir tavrı vardı. Önümüzdekiler de söylene söylene ay-

rılınca, şoförü kenara çekip, masaya yaklaştım. 'Çok yorgun olduğunuzu görüyorum, ama herkes sizin durumunuzda, getirdiklerimizi nereye boşaltacağımız konusunda yardımcı olmalısınız,' dedim. Kadın bana boş boş baktı, öfke bile sezmediğim bir tonla konuştu: 'Demek aynı durumdayız? Siz de mi annenizi kaybettiniz?'

27 Ağustos 1999

Kurtarma çalışmaları durdurulalı üç gün oldu. Oğ-

luyla birlikte oturduğu evinin enkazı başında çömelip, hiç ağlamadan, inatla bekleyen bir kadın vardı. Gelen koku, tüm umutları bastırsa da, kimse kıpırdatamıyordu onu. Her sabah yanına gitmek istiyor, bakışlarını görünce vazgeçiyordum. Öyle uzak, öyle bağışlamaz bakıyordu. Bu sabah gelen kepçenin önüne attı kendini. 'Cinayet bu,' diyordu 'O yaşıyor biliyorum.'

28 Ağustos1999

Herhalde haber spikeri falan olamazdım, yüzünde tek mimik yok. Anlaşılan, Dış İşleri ve İç İşleri, Sağlık Bakanı'nın ayıbını örtmeye çalışıyor. Doktor, hemşire, sağlık ekibi kılığında iç işlerimize müdahale etmeye kalkanları, Sağlık Bakanı 'Size verecek tek hastam bile yok, diyerek geri püskürtmüştü ya, şimdi, istenmeyen ilan edilen yabancı kurtarma ekiplerine, gümüş tabak hediye edilecek, gelecek yaz tatillerini de Türkiye'de geçirme olanağı sağlanacakmış.

Bugün Belçika ekibinin başkanıyla birlikteydim.

Yirmi beş kişilik ekipte, teknisyenden, hemşireye, itfaiyeciden, memura kadar her meslekten insan var. Televizyonu izler izlemez, 'Orada olmalıyız,' deyip, yola çıkmışlar. İlk kez Belçika dışında bir kurtarma işine katılıyorlarmış. Bir kadın son suyunu onun köpeğine içirince çok duygulandı. 'Geceleri, kampın etrafında dolanıp duruyorlar. Onların, çaresiz bir sessizlikle uyanmamızı beklediklerini düşündükçe, uyuyamıyorum,' dedi.

29 Ağustos1999

Zafer geldi. Gölcük Kaymakamlığı, bütün sivillere katkılarından dolayı teşekkür edip, hayatta başarılar dilerim, anlamında birer yazı göndermiş. Sorup soruşturunca mesele anlaşıldı. Valiliklere 'Sivillerle çalışmayı durdurun!' talimatı gelmiş. Pes, gerçekten pes. Demirel fay hatlarını kast ederek 'Altımız çürük,' diyor. Ya üstümüz?

Elbette binlerce gönüllü arasında propaganda amaçlı gelen de vardır. Ama çoğunluk için, bir zorunluluk hali burada oluşları. Bugün gelen bir üniversite gönüllüsü, ayağına sürtünen tekiri kucağına alırken, uzatılan mikrofona şöyle diyordu: 'Niçin geldiğimi, burada ne yapabileceğimi henüz bilmiyorum. Ama başka türlü davranamazdım.' O sırada havalanan kuşlara bakıp ekledi: 'Çiçeklerin hâlâ açabilmesi, kuşların kümeler halinde uçabilmeleri sizi de şaşırtmıyor mu?'

Dün Saraylı'da gördüğüm çocuk, rüyama girdi. 4-5

yaşlarında var yoktu. Yere uzanmış, başını sol eline yaslamış, sağ eliyle mıcırı avuçlayıp avuçlayıp boşaltıyordu. Dizine uzanan mavi çizmeleri öyle büyük duruyordu ki, çizmeli kediyi tanıyıp tanımadığını merak ettim. Tanımıyormuş. Kırmızı, sarı renkleri göz alırcasına parlayan kamyonunu, eğilip alışıma aldırmadı bile. Dünyanın bin türlü yükünü omuzlamış bir hali vardı. Yarın döneceğimi biliyormuş gibi geldi, suçluluk duydum. Kalıyorum, deyip, uzandım yanına. Ağabeyini balonlar bağladıkları bir sandığa koyup, gö-
100 *türdüklerini söyledi. Gökyüzüne uçtuysa dönebilir mi, diye sordu. Yanıtlayamadım. Bütün bildiklerimi unuttum.*

30 Ağustos 1999

Yarım gün çocuk merkezinde çalışmaya başladım. Çizdikleri bütün resimlerde çadır var. Üzerine Kızılay yazdıklarına delik koyuyorlar. Binaların hepsini yıkılmış resmediyorlar. Farklı iki resim vardı. Birinde, arkalarından deniz görünen dört ev var; üstlerinde kuşlar uçuşuyor, önleri rengârenk çiçekler içinde. Altına 'Allah'ım ne güzel bir resim.' yazılmış. Diğerinde, topun peşinde koşturan çocuklarla, üst üste konan taşlarla sınırları belirlenmiş iki kale görünüyor. Birinde kaleci var, birinde çelenk.

Bugün ilk Kadın Çadırı kuruldu. Çadırkent'in bütün kadınları seferber oldu, askerlere yardım ettiler, paletleri taşıdılar. Birkaç saat içinde masaların üstüne örtü bile serilmişti. Buradaki kadınlar sahiplenene

kadar; İstanbul'dan gelen gönüllü kadınlar kalacakmış çadırda. Açılan ilk iş yerleri kahveler oldu, erkekler, sabah erkenden kahvelere atıyor kendini. Çocuklar oyun evlerine gidiyor. Çadırların içinde yalnız kalan kadınlar, şiddete yönelmeye başlamıştı. Buluşup, halleşecekleri bir mekân iyi gelecek onlara. Haftada bir günümü, kadınları dinlemek için ayırıp ayıramayacağımı sordular, kabul ettim.

Sivil Koordinasyon'a gittiğimde Kenan, ihtiyaç tespiti için yaptıkları anketin sonuçlarını değerlendiriyordu. 26 yaşında Mine isimli bir kadın, 'En çok ihtiyaç duyduğunuz şey nedir?' sorusunu, 'Kalıcı dostluklar istiyorum,' diye yanıtlamış. Çadır numarasını aldım. Nasıl yardımım dokunur bilmiyorum, ama yarın uğrayacağım.

Mine mutlu bir gülümsemeyle bıraktı defteri. En sevdiği şarkıları mırıldanarak hazırladı yemeğini. Tanıştıkları günü düşündü. Doğan geldiğinde, çadırın önünde bulaşık yıkıyordu. Kendini tanıtmış, Kadın Çadırı'ndan söz etmiş, orada çalışıp çalışamayacağını sormuştu. Birlikte Yüksel Hanım'a gitmişler ve aynı gün kadın çadırında çalışmaya başlamıştı. Yemeğini yerken, okumayı sürdürdü.

1 Eylül 1999

Gençler halime acıyıp, çadırlarında yer açtılar bana. Bir süredir onlarla kalıyorum. Bu akşam Hakkı

Bey'i yemeğe alıkoyduk. İlk kez katıla katıla güldük. En hoşuma giden hikâyesi, Ayşe Hanım'la ilgili olandı. Altlı üstlü oturdukları Ayşe Hanım, ikisinin de eşi öldükten sonra uzun süre Hakkı Bey'e yemekler taşımış, kahveye çağırmış, bakmış ki iş çıkmıyor, küsüp, selam vermez olmuş. Hakkı Bey, yıllardır durumu düzeltmenin yolunu arar, bulamazmış. Depremde Hakkı Bey yatağıyla birlikte alt kata inivermiş. Zar zor kendini toparlayıp Ayşe Hanım'a ulaştığında, o, bir eliyle bigudilerini yoklayıp diğer eliyle yakasını toparlarken, hışımla çıkışmış: 'Odamda ne arıyorsunuz?' Hakkı Bey 'Tabii ki sizi,' demiş. Şimdi içtikleri su ayrı gitmiyormuş.

Sanırım bu gece uykum tüllerle bölünmez. Bigudilere razıyım.

2 Eylül 1999

Karmaşa sürüyor. Devlet hantal yapısıyla bir türlü organize olamıyor. Hâlâ bir yerlerde ekmekler dökülürken, kimi yerlerde kuru gıda sıkıntısı sürüyor. İrtica yayılıyor, solcular yandaş arıyor vs. deyip, sivillerin kurduğu çadırkentleri de Kızılay'a devrettiler. Üstelik de, bağışlanan malzemelerin karaborsada satıldığı dedikodusu ayyuka çıkmışken. Bu zihniyet hiç değişmeyecek mi? Amerikalı toplumbilimciler, Türkiye'nin farklı bir çizgiye taşınacağı kanaatindeymiş, devlette de toplumda da önemli bir değişim öngörüyorlarmış. Halk onlardan daha realist. On binlerce insan göç etti bölgeden. Verilen sözlerin yıllarca tutulmamış olmasının yarattığı bir gerçekçilik duygusuna sahipler. Hükümetten, devletten pek beklentileri yok.

Bugün bölgeyi gezmek isteyen başbakan, otobüsten inip halkın arasına karışamadı. 'Polisin arkasına saklanma, in otobüsten, gel benimle konuş. Söz istiyoruz, söz,' diye bağıran bir kadın gözaltına alınınca, ipler iyice gerildi. Karakolu kuşatanların sayısı katlana katlana artınca, kadını bıraktılar. Siyasiler hiç ortada görünmese, buradakiler daha rahat edecek. Geçenlerde, sağlık çalışmalarını denetlemek için gelen bakanı taşıyan helikopter iniş yaparken, sahra hastanesi görevi yapan çadırı havalandırıverdi. Kaş yaparken göz çıkartıyorlar.

Gazeteler düzenli olarak geliyor artık. Yüz bir sivil toplum kuruluşu ortak duyuru yapmış. Gönüllülerin bölgeden uzaklaştırılması, deprem yardımı alan sivil kurumların hesaplarının bloke edilmesi, tak dedirtti anlaşılan. Sağcısı, solcusu, islamcısı, Kemalisti, sivillerle resmî kurumların birlikte çalışması gerektiğine işaret ederek bireyler devlet için değil, devlet birey için vardır, deyip basmışlar imzayı.

Demirel, iyi nabız tutuyor: Hırsız müteahhitlere, çetelere, katillere, işkencecilere af getiren yasayı veto etmiş. Herkes can derdiyle uğraşırken, meclis, yangından mal kaçırır gibi çıkarmak istedi Af Yasası'nı. Nasılsa gözden kaçar diye mi düşündüler nedir, gemi iyice azıya almışlardı. İşkence yapanlar affedilirken, işkence gören içeride kalacaktı. Neyse ki toplum, başbakan gibi 'İçime sindiremedim,' deyip susmadı.

3 Eylül 1999

Çadırkentler, çamurkent oldu. Yağmurun tıpır tıpır gelen sesini tekrar sevebilecek miyim? Bir eliyle kavradığı üç ekmeği göğsüne bastırmış, diğer elinin tersiyle, yıpranmış kasketinden süzülen yağmura karışmış yaşlarını silerek yürüyen yaşlı adamı unutabilecek miyim?

Bu lanet olası yağmurluğu bana kim verdi?

4 Eylül 1999

Çadıra otuz civarında kadın geldi. Çocukları, eşleri için kaygılıydılar, nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmeye çalışıyorlardı. Kendilerinin bulunmadığı bir anda yakınlarının yaşadığı bir felâket üzerine konuşur gibiydiler. Sonra kurtarma çalışmalarından, madencilerin sözü edilmeyen kahramanlıklarından, kazma, kürek ve yürekle yarattıkları mucizelerden, dayanışma duygusunun uyandırdığı güvenden söz ettiler. 'Küçük bir çocuğu canlı çıkartan Yunanlı'nın gözyaşları içindeki yüzünü hiç unutmayacağım,' dedi biri, 'Onlar nasıl bizim düşmanımız olabilir ki?' Yaşlı bir kadın, 'Biz devleti görmedik, yardımımıza önce küpeli delikanlılar geldi, torunlarıma iki gün onlar baktı, karı gibi küpe takıyorlar diye, onları ayıpladığım için şimdi utanıyorum, dedi.

Mine'yle birlikte çıktık. "Anlattı, anlattı... Hâlâ şoktalar, yaslarını bile yaşayamıyorlar. Bu çadırın açılması çok iyi oldu. Yavaş yavaş konuşmaya başladılar. Bugün çadırkent yönetimine bir kadın seçtik. Yöneti-

cilerin hepsi erkekti. Depremden sonra birkaç saat içinde bütün kadınlar regl olmuş, çoğunun kanaması hâlâ sürüyor. Ne kendileri, ne de kocaları gidip pet isteyebiliyordu. Depolar pet doluyken, kadınlar çamaşırlarını kullanıyormuş. Yönetimde kadın olsa bu sorun kalkar, dediler. Gidip yönetimle konuştuk, hemen kabul ettiler. Tam bunları tartışırken çadırın kapısına genç bir erkek geldi. Kucağındaki bebeği çadırın içine doğru uzatıp, seslendi: 'Ağlıyor.' Karısı, 'Şimdi toplantım var, sen bakıver biraz daha, dedi... İşe yarama duygusunu bana da bulaştırdı, huzurlu ayrıldım yanından.

5 Eylül 1999

Sivil başkaldırı sürüyor, diyor gazeteler. Sivil toplum kuruluşları deprem fonlarının şeffaflaşmasını istemiş ve yas ilan ederek siyah kurdele kampanyası başlatmışlar. Sahi neden resmî yas ilan edilmedi? Yetmiş altı bin camide kılınan cenaze namazını yeterli mi buldular? Gerçi bütün Türkiye yasta zaten, belki de resmen ilan etmek gerekmiyordu.

Depremzedelerin yeni hayatlar kuracağı prefabrik konutlar için ihale açılmış. Yalova'da hasar gören kırk okulun onarımı için yapılan ihaleden sabıkalı eller çıktığında, Bayındırlık Bakanı karga güldüren cinsten bir açıklama yapmıştı: 'Haklarında henüz kesinleşmiş mahkeme kararı yok, ne yapalım?' Umarım bu da öyle sonuçlanmaz. Halk, fay hattı, pay hattı oldu, diyor.

Belçikaya dönen ekip, 'Ruhlarımız sarsıldı,' deyip, terapiye girmiş.

6 Eylül 1999

Bugün dönmüş olmam gerekiyordu. Gonca'ya telefon edip, hastaları teker teker aramasını istedim. Jülide, on beş gün sonra tekrar gelebileceğini söyledi, o gelince dönerim.

Burada çocuklara büyük bir ilgi var. Gençler, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları pervane gibi dönüyor etraflarında. Oyuncakları, okşayanları, masal okuyanları, fıkra anlatanları, şarkı öğretenleri bir dolu. Yine de, dönmediğimi görünce sevindiler.

Mine uğradı. Kadın psikologlarla çalışmaya karar vermişler. Bir çadırın içinde çoluk çocuk, dedeler, teyzeler karmakarışık kalıyorlar. Sorunları her geçen günle ağırlaşıyor, bir kadına daha rahat açılabilirler, dedi. Doğru tabii...

7 Eylül 1999

Bugün bütün gazetelerde, Yargıtay Başkanı'nın adli yılın açılışında yaptığı zehir zemberek konuşma var. Her gazete kendine göre manşet atmış: 'Fay Hattında Hukuk Göçüğü', 'Devletin Örgütlenmesi Teokratik', 'Şaşırtan Çıkış', 'Hükümete Acil Görev', '1982 Anayasası Meşru Değil', 'Demokrasi cumhuriyeti değil, cumhuriyet demokrasiyi yönetiyor'.... Başbakan 'Önemli bir konuşma, üzerinde düşünmek gerekir,' demiş. Bakalım düşünmesi ne kadar sürecek?

Yalova'da yetmiş kişinin öldüğü Mesa konutları, bataklık alanın imara açılmasıyla oluşturulan araziye yapılmış. İmar iznini veren de Belediye Başkanı. Yalova ve Çınarcık'ta yaptığı siteler yerle bir olan müteahhit de tutuklanmış. Yalova Adliyesi etrafında toplanan kalabalık onu linç etmek istemiş. Bir köşe yazarı soruyordu: 'Malzemeden çalınıp çırpılarak ucuza satılan bu evleri, zorla mı sattılar? Kaçak kat çıkmak için rüşvet alan suçlu, tamam, ama verenin hiç mi suçu yok?'

8 Eylül 1999

Kayıp sayısı giderek artıyor. Özellikle çocuk ve genç yaştaki bazı yaralıların, organ satan bir çete tarafından kaçırıldığı iddiası yaygınlaşıyor. Yetkililer duvar gibi. Bu iddiaların takibi bile gönüllülere kaldı. Bütün bu olumsuzlukları gidermek, yaşamı daha katlanılabilir kılmak için gözlerini, kalplerini hep açık tutuyorlar. Sanki hep buradaymışlar, sanki hep acılı insanlara yardım ederek yaşamışlar gibi... Bazen tuhaf bir duyguya kapılıyorum. Soğukkanlı, tüm acıları ertelemiş bir halimiz var. Dışarıdan gelenler için yaşam yalnızca burada, buralılar içinse yaşam sanki başka bir yerde. Gündelik hayata dair hiçbir işi üstlenmiyorlar.

Bugün çocuklar için açılan fotoğraf kursuna katıldım. Çok daha ileri yaşlarda yaşamaları gereken duygularla küçücük yaşlarında tanışmış olmanın verdiği örselenmişlik sinmiş fotoğraflarına. Çocuklukta, genç-

likte, hiç unutmam sandığı nice şeyi unutur insan. Acılar, sevdalar, kahkahalar, kırılganlıklar, renklerini yitirir zamanla. Ya bu çocuklar, bu çocuklar da unutabilecek mi? On bir yaşındaki Duygu, 'Neler yaşadığımızı herkes görsün ve unutmasın istedim. Bu fotoğraflar, hatıraya, tarihe, gerçeğe olan ihtiyacımızın karşılığı,' diye yazmış deftere.

9 Eylül 1999

Balerin sulara gömülmüş eteklerinin üstünden kal-

dırdığı kollarıyla, dönme dolaba, atlıkarıncaya, çarpışan arabalara kol kanat germek istiyor sanki. Yüzündeki hüznü yeni fark ediyorum. Başına geleceği biliyor muydu? Hep böyle bakıyordu da, ben lunaparklarda yaşadığım çocuksu coşkuyla, onu gülümsüyor mu sanmıştım?

10 Eylül 1999

Türkiye'nin tüm istatistiklerinde geri kalmış bölgeler olarak görülen, üretimde, tüketimde adı anılmayan iller yardım için yarışıyor. Siirt Belediyesi bir çadırkent kurdu. Şırnak bir trilyon, Mardin yüz elli milyar, Diyarbakır atmış milyar, haritada yerini bile hatırlamadığım Pervari'de yaşayanlar, bir milyar bağış yapmış. Deprem yaralarını, gerçekten yaralananlar sarıyor. Hiçbir siyasi iradenin başaramadığını, acılar gerçekleştiriyor. Bir kardeşlik ruhu yayılıyor. Türkiye'nin doğusu, batısı için; Atina, Gölcük için ağlıyor. Paradoks mu? Olmayan ne kaldı ki? Olağanüstü hal ilan edilse, ordu bölgeden çekilmese, diye düşüneceğim hiç aklıma gelir miydi?

11 Eylül 1999

Kargaşa, yüzeyden derinlere iniyor. Siren sesleri, kurtarma ekipleri, koşuşturan binlerce insan yok artık. Akşam olunca, herkes çadırlarına çekiliyor. Solgun, sarı ışıklar karanlığı açamıyor. Meydanı boş bulan köpeklerin sesine, ara sıra bir hıçkırık sesi karışıyor: Acı, boşluk bırakmadan, usul usul siniyor her yere.

Her gece, Zeki Usta'ya uğruyorum. Bin kişilik sabah çorbası için patates, soğan soyuyorum onunla. Yakınlarının hepsini yitirmiş, boş durmak delirtebilir onu.

Bu gece yalnız değildi. Adam, erzak sandığının üstüne oturan kadının dizi dibine yerleşmişti. Zeki Usta karşılarında, boynu omuzlarına gömülmüş gibi çökmüştü yere. Ellerini ovuşturmasa, üçünü de heykel sanabilir insan. Erkekler, belli belirsiz bir baş hareketiyle aldı selamımı. Kadın, soluk alacakmış gibi açtığı ağzını kapamakla yetindi. Arkadan bağladığı eşarbının üzerinden geçirdiği gözlük sapları, kulağının o kadar yukarısında duruyordu ki, uzanıp düzeltmek istedim. Su yüzü görmüş elmas küpeleri, bakışları kadar ışıksız. Başını nedense kocasına doğru değil, sola doğru eğmiş. Kalın çerçeveli gözlüklerinin ardında daha da iri duran gözlerinden yaşlar akıyor. Kırış kırış derisinden damarları çıkan ellerinin birini adamın boynuna dolamış, diğer elinin baş parmağını kulağına koyup, diğer parmaklarını alnına dağıtmış gelişigüzel. Adam saçsız, çilli başını, kadının eline doğru değil, ters yöne doğru eğdiğinden, el boşlukta kalmış gibi görünüyor. Başını kadının eline dayasa, gözlerindeki umarsızlık azalacak oysa. 'Tut elini,' diyorum içimden.

Alnında başlayan kırışıklıklar, sarkık yanaklarında derin çizgilere dönüşüyor. Kirli sakalının arasından bir çizgi gibi görünen ağzını büküşü, bir bebeğe daha çok yaraşır. Sandığın boş bölümünde darmadağınık duran plastik bardaklar, ekmek parçaları, kirli tabaklar, öyle halden anlamaz bir saygısızlık sergiliyor ki, derleyip toparlamak istiyorumdur. Ama duruşlarındaki bir şey engelliyordu beni. Üçünün sonu gelmez sessizliğindeki dostluk, kendimi fazlalık hissettirdi. Hiçbir şey söylemeden ayrıldım.

12 Eylül 1999

Ne çok insanla vedalaştım, ne çok çocuğa sarıldım. Hafta sonları yine gideceğim gitmesine ya, aklım orada kaldı.

Mine, o günü kare kare hatırlıyordu. Doğan, her şeyi kırk kere tekrarlıyor, gereksiz gidiş gelişler yapıyor, söylediklerinin anlaşıldığından bir türlü emin olamıyordu. Çocuğunu ilk kez bir yabancıya bırakacak annelerin telaşı vardı üstünde.

18 Eylül 1999

İki arkadaşım da benimle geldi. Getirdikleri oyuncaklara, şekerlemelere bayıldı çocuklar. Çiğdem, son paketi, bu kapış kapış paylaşıma katılmayan Onur'a uzattı. Onur hem utanıp 'istemem' diyor, hem annesine yolladığı kaçamak bakışlarla onay istiyordu. Vermenin en zor yanı, el açmaya alışmamış insanların içinde kopan fırtınayı gözlerinden okumak. Kadının sü-

rekli yutkunması, başını eğerek verdiği onaydaki çaresizlik, içimi burktu.

Kadın çadırına da uğradım. Mine çok meşguldü, pek konuşamadık. İyi görünmüyordu. Arkadaşlarım dolaşmak istedi. Keşke onlara uymayıp biraz daha kalsaydım. Kendimi turist rehberi gibi hissetmek de hoşuma gitmedi zaten. Allahtan Ali Akbulut'u gördüm de, biraz rahatladım. Değirmendere'nin çınarlı parkının bir köşesinde, o güzelim ahşap heykelleri yutan denize arkasını vermiş, saçı sakalı ak bir derviş. Tabelasına şöyle yazmış:

"TÜM DEPREMDEN ZARAR GÖRENLERİN DİKKATİNE!

Sizlere baş sağlığı diliyorum, büyük geçmiş olsun diyorum. Ben Çanakkale, Lapseki'den geliyorum. Ayakkabılarınızı, para almadan tamir etmeye geldim. Bu şekilde bir nebze katkım olursa sevinirim."

25 Eylül 1999

Danışma Merkezi'nde çalışmaya başladım. Erkekler, önce işsizlikten, parasızlıktan; kadınlar, geleceğin belirsizliğinden yakınıyor. Konuşma ilerledikçe gerçek acıları, sitemleri, özlemleri çıkıyor yüzeye. Kadınların ortak yakınmalarından biri de, erkeklerin çoluk çocuk dinlemeden yatma istekleri. 'Çadırdaymışsın, yedi kişi daha varmış, zırt pırt banyoya gitmeye utanırmışsın, umurlarında değil; okumuşu, okumamışı

aynı bokun soyu, canları istediği anda olacak,' diye özetleyiverdi Emine Hanım.

Mine de geldi. Annesiyle babası, bir yaşındayken kazada ölünce, onu akrabaları büyütmüş. Kimi zaman baba tarafında, kimi zaman anne tarafında kalmış. Çok itilip kakılmamış, ama kendini hep yama gibi hissetmiş. Yalnızca teyzesinin komşusunun kızını sevmiş. Leyla, onun annesi, babası, arkadaşı, sırdaşı, her şeyi olmuş. 17 Ağustos'ta Mine İstanbul'daymış. Değirmendere'ye kendini zor atmış, Leyla'yı enkaz altından o çıkarmış. 'Annem babam yerine ben ölseydim, onlar başka bir çocuk sahibi olabilirlerdi. Benim yerime Leyla yaşasaydı, yeni arkadaşları olabilirdi. Yine yanlış insan,' dedi.

2 Ekim 1999

Hayat ne tuhaf. Bildikleri işler yok olurken, yeni bir sektör doğuyor. Bu gittiğimde, her yerde hasar tespiti ve onarım büroları gördüm. Kiralar artmış, yeni rant kapıları açılmış. Vali yardımcısı, kalıcı konutlara geçmeleri dört beş yılı bulur, dedi. Fuhuş, uyuşturucu, ensest şikâyetleri artıyor.

Kadınlar, gündelik yaşama uyum sağlamaya çalışıyor. Çadır girişlerine raflar yapıp, örtüler seriyor, çiçek yetiştiriyor, herkes için yaşamı sürdürülebilir kılmaya çalışıyorlar. Çok can kaybedilen böyle bir afetten sonra, tek bir canlı yetiştirmek için gösterdikleri çaba hoşuma gidiyor. Erkekler daha teslimiyetçi, gi-

derek içlerine kapanıyorlar. Havalar erken kararmaya başladı. Çocuklar bir türlü çadıra girmek istemiyor, gece anne babalarıyla aynı yatakta uyumak istiyor.

13 Ekim 1999

Bu hafta Değirmendere'ye gidememiştim. Banu mektup yazmış, şöyle diyor:

"Sevgili Doğan Ağabey,

Seni çok çok çok seviyorum. Bütün cumartesi hep seni bekledim. Depremde korktun mu diye sorduğunda susmuştum ya, işte onu anlatacaktım. Öyle çok, öyle çok korkmuştum ki anlatamam. Artık yavaş yavaş alışıyorum korkuya. İşin bitince yanıma gel. Buraya palyaço geldi. Bizimle oynadı, şarkı söyledi, çok güzeldi. Benimle çadıra kadar geldi. O gece rüyamda hep onu gördüm, ama ben yalnızca senin gelmeni istiyorum."

16 Ekim 1999

Terapiye geç başladık. Sivil Koordinasyon, İzmir'in Karakum Köyü'nden genç kızların çeyizlerini satarak yaptıkları bağışlarla, nişanlı bir çiftin prefabrik evini donatıp, onlara düğün yaptı. Gençler, nikâh şahidi olarak akrabaları yerine, gönüllülerden Osman'la Aysel'i istediler. Gazeteciler, at kuyruklu Osman'la, hızmalı Aysel'in türbanlı gelinle fotoğraflarını çekmek için yarışıp durdular. Şarkılar söylendi, halaylar çekildi. Bugün

umut, kaygıya fark attı, dünya herkese daha yaşanılabilir geldi.

23 Ekim 1999

Kadın çadırlarını açan İstanbul'lu kadınlar vakıf kurmuşlar. Depremde eşini kaybetmiş kadınların kendi ayakları üstünde durmasını sağlayacak bir proje geliştirmişler. Hem barınma sorunlarını çözecek, hem meslek edinmelerini kolaylaştıracak atölyeler kuracaklarmış. Projenin koordinasyonunu Mine üstlenmiş, anlatırken gözleri parlıyordu.

30 Ekim 1999

On beş yaşında hamile bir kız getirdiler. Kendi babasıyla, bebeğin babası aynı adam. Gazeteler, televizyonlar bölgeden çekiliyor. Bu insanların asıl şimdi yardıma ihtiyacı var. Hepimiz normal yaşamlarımıza geri döndük. Önce daha az düşünmeye, sonra vazgeçmeye başladık. Bizi onlardan uzaklaştıran şey neydi, tam bilemiyorum; belki korku, belki unutma isteği.

6 Ekim 1999

Mine'den rüyalarını yazmasını istedim. Kendini bırakmakta zorlanıyor, çok yavaş ilerliyoruz.

Defterin yazılı sayfaları burada bitiyor. Mine, defterin arasında duran katlanmış kâğıdı tedirginlikle açıyor:

28 Kasım 1999
Gaye Eyüboğlu

Merhaba,

Kardeşim, Düzce depremini duyar duymaz yola çıktı. Geçirdiği kazada onu kaybettik. Bu defter, en çok size ait, diye düşündüm.

HACI YARALILARIN MELİHA

Onu, bir pazartesi sabahının tüm hayhuyu içinde ayırt ediyorum. Salına salına yürüyüşü canımı sıkıyor. Onu geçmeliyim. Kaybedecek zamanım yok. Yazılacak dilekçeler, yapılacak görüşmeler, bakılacak dosyalar beni bekliyor. Biri koluma çarparak solluyor beni. Acelesi olan yalnız ben değilim. Herkes bir yerlere yetişme telaşında, senden başka. Salınmanı sürdür canım, işin gücün yok anlaşılan.

Ayaklarım beynimin, *'Onu geç,'* komutuna uymuyor. Aynı aralığı koruyarak, onu seyrederek, arkasından yürüyorum. Belki beynim de böyle bir komut vermiyor. Bu kadında beni çeken ne var? Biraz daha yaklaşıyorum. Kumral saçları, balık eti vücudu, en çok da yürüyüşü tanıdık geliyor bana. Hızlanıp, yanına geçiyorum. Bu rastık çekilmiş yay gibi kaşlar, hep soluk soluğaymışçasına yarı

açık duran etli dudaklar, gözlerindeki şen şakrak bakış hiç de yabancım değil. Aman Tanrım! Dudağının üstündeki benini de koyultmuş. Bu kadın, Hacı Yaralıların Meliha değil mi? Ama o yıllar önce ölmemiş miydi?

Nuruosmaniye'ye sapınca, bir an bocalıyorum. Sonra birden Meliha Abla'nın sesini duyar gibi oluyorum: *'Bu dünyanın işi hiç bitmez, onun için hiç başlamayacaksın.'* Seni mi kıracağım? Ne işim var ki yarına, öbür güne, hatta daha sonraki günlere kalamayacak? Telaşım niye? Önemli işlerim olduğuna inanma isteği mi? Bekle. Ben de geliyorum.

El dokuması kilimler satan mağazayı geçiyor, *'Bak, lütfen bak,'* diyorum, *'kilimlere bayılırım, neden geçiyorsun?'* Hiç oralı olmuyor, pek oyalanmadan Sahaflar'a giriyor. Okunmuş kitaplar satan bir tezgâhın önünde duruyor, kitaplara dokunuyor, karıştırıyor. Mutlu sonla biten bir aşk hikâyesi arıyor, biliyorum. Meliha Abla da bayılırdı aşk hikâyelerine, ama ille de mutlu sonla bitenlere. İlk ve tek aşkı yerine başkasıyla evlendirilmiş olmasından mıydı, yoksa yaşayamadığı bir aşka duyduğu özlemden miydi? Neden onu daha iyi dinlememiştim ki? Hayır, dinlemiştim, dinlenmeyecek şeyleri söylemezdi ki...

Kamburunu çıkarma. Sakız çiğneme. Uzanır gibi oturma, dik otur. Saçların gözüne giriyor, kaldır. Artık büyüdün, etekle ağaca çıkma... Bunları ondan hiç duymadım.

Aradığı kitabı buldu. Göz ucuyla kapağına bakıyorum. Yandan ayrılan saçları, çıplak omuzlarına dökülmüş, kalın kaşlı, uzun kirpikli bir kadınla saçları arkaya taralı, çukur çeneli, geniş omuzlu bir adam görüyorum. Fotoğrafı tamamlıyorum. İkisinin de gözleri tutkuyla parlıyor. Kadın başını arkaya atarken, bedeni hafifçe öne doğru kay-

kılmış, erkek ona doğru eğilmiş, kadını belinden sarıp kendine çekiyor. Kitap kapağı değil, Rüzgar Gibi Geçti'nin afişi sanki. Tabii ki bu kitabı alacak, diyorum. Alıyor.

Yine o önde, ben arkada yola koyuluyoruz. Kapalı Çarşı'ya giriyor. Kuyumcuların vitrinlerine bakıyor uzun uzun. Diğerlerinden hemen ayırt edilen, ışıltısı en parlak olanına giriyor. İri zümrütleri pırlantaların çevrelediği takımı gösteriyor. Vitrine yaklaşıp onu gözlüyorum. Küpeleri, kolyeyi, bileziği, yüzüğü takıyor. Aynanın karşısında başını çeviriyor, yarı profilden kendine, küpelere bakıyor. Aynayı indirip göğüslerine doğru uzanan gerdanlığa bakıyor. Satıcıdan çok o konuşuyor. Satıcı, alıcı olmadığının farkında, ama onun kraliçe edasından da etkilenmiş belli ki. Onu süzüp, duruyor. Meliha Abla, başka takılar gösteriyor, deniyor. Yeter, satıcı kızacak, çık artık, diyorum. Satıcı kızmıyor. Kasasından özel bir takım çıkartıyor. Kolyesini, bileziğini, küpesini çıkarmasına, diğerlerini takmasına yardım ediyor. Yüzüğü takarken ona bir şeyler söylüyor, ikisi de buna çok gülüyor.

Ne dediğini tahmin etmeye çalışıyorum. Adam istekten kısılmış bir sesle "Bunu ben takmak isterdim," demiş olabilir mi? Saçmalama, diyorum. Duruma uygun şeyler söylemiştir. Ama, ne? Dudaklarımı büküp, omuz silkiyorum. Bulamadım. Meliha Abla olsa en az beş tahminde bulunur, tuttururdu da.

Hayal gücümün zayıflığı, o kadar sarsmıyor beni. Daha acısını yaşamışlığın getirdiği bir hafife alma var ne de olsa. Şaşkınlığı, Ümit'in ısrarıyla gittiğim *Arizona Rüyası*'nda yaşamıştım. Ümit gibi soğuk nevalenin teki bu filmi nasıl beğendi, onun hiç düşü yoktur ki, diye düşün-

müştüm. Sonra ikinci yarıda, *"Peki benim düşüm ne?"* diye sormuş, bir yanıt bulamamıştım.

Ayrılma faslına geçtiler. Şimdiki diyaloğu tahmin edebilirim, düş gücü gerektirmiyor:

"Hangisini alacağıma karar veremedim."

"Hepsi de çok yakıştı."

"En iyisi eşimle gelip, bakmak. O yardımcı olur karar vermeme."

Ya da şöyle :

"Yarına kadar düşüneyim, tekrar gelirim."

"Kartımızı vereyim, sizi bekleyeceğim."

Meliha Abla kartı alırken ikisi de ellerini çekmiyor. Kart, iki elin arasında, sanki parmakların birbirine dokunması için yaratılmış gibi duruyor. Telefon çalıyor. Satıcı diğer eliyle ahizeyi kaldırıp, kulağına götürmeden, tekrar yerine koyuyor. Kadın kartı çantasına koyup çıkıyor.

Yine yürüyoruz. Çeyiz mağazalarının vitrinlerine takılıyor. Hepsi ilk gece için düşünülmüş geceliklere, çamaşırlara bakıyor. Kendini düşünüyor ipekler, satenler, danteller içinde. Kapalı, kısa geceliklere hiç bakmıyor. Dolgun bacaklarını kapatırken açacak, derin yırtmaçlı, dekoltesinin görkemini ortaya çıkaracak geceliklerde gözü. Sabahlığının önünü yanlara doğru uçuşturarak dolaşması geliyor gözümün önüne. O günlerde kullandığına benzer, bir de terlik beğeniyor. Topuklu, üstünde aynı renk uzun tüyleri olan, açık burnundan kırmızı ojeli tırnaklarının görüneceği... Bense mağazaya girip çıkanlara bakıp, burkuluyorum.

Evlenecek genç kızlar, yanlarında hem kendilerinin hem damat tarafının yakınlarıyla birlikte geliyorlar. Kimi

mahcupluğundan, her kafadan çıkan seslerden bunalmışlığından, kimi "O özel insan benim. Evlenecek olan benim," diyen çalımlı halinden anlaşılıyor. Bütün bu özen ilk gece için mi? Kim bilir kaç kadının cinselliği, o geceliklerin parlaklığıyla birlikte soluyor. Bu ilk gece masalı neden hâlâ sürüyor? Neden daha sonra yakası insanı boğazlayacakmış gibi duran pazenlere, kapalı çamaşırlara dönüyorsunuz? Neden Meliha Abla'nın artık kendinden başka kimsenin görmediği bedenine gösterdiği özeni göstermiyorsunuz?

120 Bu kez içeri girmiyor. Hakiki Maraş'tan dondurma alıyor. Rujunu bozmadan dondurmayı bitiriyor. İmreniyorum; hem dondurmaya, hem rujunu bozmayışına.

Kapalı Çarşı'da biraz daha oyalanıp, çıkıyoruz. Sahaflar'ın girişindeki çay bahçesine oturuyor. Yıllarca oturduğum, büyük çınarın dibindeki masayı seçişi hoşuma gidiyor. Biraz çaprazına düşen, karşı masaya geçiyorum. Beni fark etti mi? Hayır.

Ne düşünüyor? Bu çınarın, yüz yıllardır burada olduğunu mu? Çevresi gibi, gölgesine oturanların da değiştiğini mi? Kaytan bıyıklı, bıçkın erkeklerin yerlerini at kuyruklu delikanlılara; güneş şemsiyeli, peçeli kadınların yerlerini mini etekli kızlara bıraktığını mı? Türbanlı genç kızlarla başı açık kızların birlikteliği hoşuna mı gidiyor? Hiçbiri değil. Öylesine kendiyle meşgul ki, kızıyorum.

Çevreme bakıyorum. Hemen her masada ateşli tartışmalar sürüyor. Bugün önemli bir şeyler geçmiş olmalı başlarından. Ansızın bana muzip bir bakış fırlatıyor, "Önemli olması gerekmez, onlar genç," der gibi. Gülüm-

süyorum. Gençliğini geride bırakmış insanların bilgiçliğiyle, bu sırrı paylaşıyoruz.

Ona ilişkin sırrımı ise öğrenemeyecek. Benim öykülerimi okumaz ki...

RAKKASE

Zeynep, kızının saçlarını ince ince örüyor, amcasıyla annesinden yana hiç bakmıyordu. Sait, yengesiyle konuştuklarını onun duymadığına neredeyse inanacaktı ki, öfkeli sesini duydu. Saçlarını tekrar tekrar çözüşüne itiraz eden kızını, gereksiz bir sertlikle susturmuştu.

"Yapma, kızacaksan bana kız," dedi Sait.

Zeynep yanıt vermeden çıktı odadan.

Sait sigarasından derin bir nefes çekip dumanını yavaş yavaş bırakırken, "İstanbul'dan gelmek için tam da yengemden borç isteyeceğim günü buldu. Yarın gelse olmaz mıydı? Neyse paramı aldım, çekip gideyim, ne düşünürse düşünsün," diye geçirdi aklından. Sonra, onu yitirmeyi göze alamayacağını düşünüp, peşinden gitti.

Zeynep, tam ortasından açtığı gazetenin arkasına gizlenmişti. Usulca aldı gazeteyi elinden.

"Annenden borç istememe kızdın değil mi? İçinden, 'Demek söylenenler doğruymuş, beş para etmez herifin tekiymiş amcam,' diyorsun. Öyle ya, emekli maaşıyla geçinen birinden borç alacak kadar düşmüşsem, anlatılanların eksiği vardır, fazlası yoktur.

"Doğru, kumarbaz, hovarda, sorumsuz herifin biriyim. Ama senin sevdiğin hesapsız kitapsız, çılgın, sevgi dolu adam da benim."

"Açıklama yapmak zorunda değilsin."

"Açıklama yapmıyorum, sana kendimi açıyorum. Önce dinle, sonra karar ver. Herkesin dediği gibi hercai bir adam mıyım, yoksa sadık bir âşık mı...

"On dört yaşında var yoktum. Anneannemin Çarşamba'daki evinin bahçesinde çelik çomak oynuyorduk. Karşımdaki çocuk, uzun sopasıyla havalandırdığı küçük çubuğu gözüyle takip ederken birden kalakaldı. *'Vursana,'* dedim. *'Rakkase, rakkase geldi size,'* dedi, sayıklar gibi. Koşarak eve girdim. Sahanlıkta kokusu karşıladı beni. Misafir odasına yöneldim. Aynanın önünde duruyordu. Kapının eşiğini aşamadım. Pervaza tutunup seyre daldım. Hep görmeyi beklediğim, beklerken düşlediğim biriydi sanki.

"Siyah saçları, tepeliğinin altından dalga dalga beline iniyordu. Altın bir kemere sardırdığı incecik belini, bindallısını geren kalçalarının yuvarlaklığını, hayal meyal fark edebildim. Makyajını tamamladı. Yanaklarına, dudaklarına parlak bir kırmızılık yayıldı. Büfeye abanınca, aynadan birbirinin üstüne çıkacak gibi duran göğüslerinin çizgisini ve kabarıklığını gördüm. Elini içine sokup düzeltti. Konsolun üstündeki beşibirliğe uzandı. Bir türlü taka-

madı. *'Gel, tak,'* dedi. Alırken, avucuna dokundum, soluğum tıkandı."

Zeynep, Aslan'ın ona ilk dokunuşunu anımsadı. Boynundaki bir saç telini almak için uzattığı elini çekmekte gecikmiş, Zeynep de omzunu kaldırıp yanağını onun eline dayamıştı. Dokunmak, akla karşı duygunun en güçlü silahı; anlaşılmaz bulduğumuz ilişkilerin anlaşılır yüzü, diye düşünürken, amcasına farklı şeyler söyledi.

"Masumiyet Çağını izledin mi?"

"İzledim."

"Daniel Day Lewis'in, faytonla giderken Michelle Pfeiffer'ın eldivenini yavaşça sıyırıp, eline dokunduğu sahneyi anımsıyor musun? Dokunmanın gücünü öyle iyi anlatır ki."

"Benim unutamadığım dokunma sahnesi de rakkaseye ait. Saçlarını başının bir yanında toplayıp, beşirbirliği boynundan geçirirken ellerim titriyordu. Kolyeyi takamayıp, koynuna düşürdüm. *'Al,'* dedi. Omzunun üstünden göğüslerinin arasına uzandım. Elimin altında göğüslerinin inip kalktığını duyuyordum. Birden dönüp, beni ağzımdan öptü. Kaçtım. Irmağa kadar koşup, kendimi Yeşilırmak'ın taşkın sularına bıraktım.

"Mahallenin en güçlü adamının, çelik çomakta hep yenilen, at yarışında en sona kalan, bütün misketleri alınan, en çelimsiz oğluydum ben. Bir tek bunu anlatmam, dudağımdan taşan ruju göstermem, diğer çocuklara karşı büyük bir üstünlük sağlardı bana. Anlatmadım, bunu o zaman bile kendime sakladım."

"Anneannen eve rakkase gelmesine bozulmuyor muydu?"

"Dedemin dokuz köyü, dokuz da karısı vardı. Hepsi gül

gibi geçinip giderlerdi. Kıskanmamayı, kıskansalar da bunu göstermemeyi öğrenmişlerdi. Hem rakkaseler sanatçı insanlardı, aşklarıyla sanatlarını karıştırmazlardı. Ama kadınları anlamak zordur. Ben ne anlatıyorum, sen neyi merak ediyorsun. Belki de kıskanmış, bozulmuştur, bilmiyorum.

"O yaşlarda yokluğunu çok çektiğim sevgiyi, dokunulma ihtiyacını bir o karşılamıştı. Fark edilmeyi, öpülmeyi, bir ilgi kırıntısını beklerdim usanmadan. Rakkase, bekleyişimin ödülüydü sanki. Ne var ki, zamanında karşılanmayan, tattırılmayan bir duyguyu sonra doyurmak olanaksız. Ömrüm, o kadının sıcaklığını aramakla geçti.

"Yalnızlığın yarattığı boşluk nasıl doldurulur bilir misin? İnsan umudu varsa sürdürür aramayı, yoksa vazgeçer. Ben, inatla aramayı seçtim. Hep gidersem, ona ulaşırım sandım. Nal seslerinde, gemi düdüklerinde, tren çuf çuflarında, uçak homurtusunda duymak istediğim onun sesiydi. Şimdi düşünüyorum da, gelseydi, bulsaydım ne olurdu? Oyun biter, büyü bozulurdu. Oysa aramanın ve beklemenin kendisiydi büyü."

Zeynep, Aslan'ın *'Seni ararım,'* dediği ilk gün eve kapanıp bekleyişini anımsıyor. Telefonun yanından hiç ayrılmamış, arayanları neredeyse terslemişti. Saatler ilerledikçe, kâh unuttu sanıp öfkeye kapılmış, kâh başına bir şey mi geldi diye kaygılanıp durmuştu. Aslan'ın sesini duyduğunda, söyleyeceği her şeyi unutmuş, tutulup kalmıştı. Büyülü ne kelime, ona göre işkenceydi beklemek.

"Hep daha çoğunu, daha çoğunu verdim. Vermekte sınır tanımadım. Bir kadına çiçek göndereceksem, yüzlerce gül birden gönderdim. Kendi yaşayamadıklarımı çocuklarıma yaşatmak için, onlara sonsuz bir sevgi sundum.

İçkiyi sevdim, dibini bulmadan bırakmadım. Kumarı sevdim, cebim boşalmadan kalkmadım. Her şeyde aşırıya kaçtım. Bütün ölçüler, bütün dengeler hayatımın sınırları dışında kaldı.

"Nereye gitsem, çevremde hep kadınlar oldu. Pusu kurar gibi yaklaştılar, pohpohladılar, bedenlerini sundular. Hepsini kabul ettim. Herkes gibi âşık olmak için çok uğraştım. Özlemek, kıskanmak, terk etmek, terk edilmek istedim. Hepsi beklemeye dönüştü. Rakkasenin hayali hep benimle yaşadı. Tanıdığım bütün insanlar yaşlandı, o hiç yaşlanmadı.

"Aramak ve beklemekten oluşan bir hayat neye yaradı deme. Evet, elde avuçta, yengenin üstüne olduğu için satamadığım bir evle, emekli maaşım kaldı. Bir zamanlar kumarhanelerde, gece kulüplerinde krallar gibi karşılanıp, uğurlanan amcana, şimdi o saatlerde çöpçüler eşlik ediyor, ama inan hiç pişman değilim. Şunu da yapsaydım diye gözümün arkada kalacağı hiçbir şey yok. Yetmiş iki yaşındayım. Yemeyi, içmeyi, sevişmeyi, her şeyi yasakladı doktorlar. Param olsa neye yarayacaktı?"

Zeynep, rakkaseye âşık oğlan çocuğunu boşuna ararken gözlerinde, "Haklısın," diye fısıldadı amcasına.

KIRKINCI GÜN

Ses, beni peşine takıyor.

Saydanaya Manastırı'nın koridorlarını hızla geçip, bir rahibenin, yürekten gelen dokunaklı bir sesle, İncil'den Arapça ilahiler okuduğu kiliseye giriyorum. İçimi rahatlatan kadife yumuşaklığındaki sesi dinlemek için, arkalarda bir sıraya ilişmek üzereyken, herkesin ayakta olduğunu fark edip oturmuyorum.

Bir alçalıp bir yükselen hüzünlü sesi, bir ırmağın serinliğini yayıyor. Bir soprano, bir diva olabilirdi. Bunu düşünmüşse bile, şimdi halinden memnun. Sesinin güzelliğinin bilincinde tabii, ama kendini boş yere harcanmış gibi görmüyor. Yanına varılamazmış duygusu bırakmıyor, tersine, yüzüne çok yaraşan, hepimizin en yakınıymışçasına, sevecen bir ifadeyle okuyor.

İkonlara, fresklere çeviriyorum gözlerimi. Batıdan doğuya doğru gidildikçe, Meryem ve İsa'nın ten rengi, canlandıranın kendi ten rengine uygun olarak daha koyulaşıyor, çevredekilerin giysilerinin renkleri daha parlaklaşıyor. Sahi kiliseye gelirken nasıl giyiniyorlar burada?

Önümdeki sıralara gelişigüzel dağılmış dokuz erkeğe bakıyorum. Neredeyse tıpatıp aynılar. Ortadan biraz uzun boyları birbirine denk. Tepesi açılmış gümüş rengi saçlarını özenle taramışlar. Kalıp gibi ütülenmiş giysilerinin tersine, enseleri kırış kırış. Bedenleri küçüldükçe büyüyen kulaklarının memeleri, omuzlarına ha değdi ha değecek. Başlarından enselerine akan teri hiçbiri silmiyor. Vızıldayarak konacak yer arayan kararsız sineği kovalayan da çıkmıyor. Sanırsınız ki, tüm duyguları boşalmış, bütün hareketler gereksiz hale gelmiş, sanki bir fotoğraf karesinde donup kalmışlar.

Omuzlarını düşürerek yay gibi kamburlaştırdıkları sırtlarında, kısa kollu, açık renk gömlekler var. Bellerini, pantolonlarının rengine uygun, dar deri kemerler kuşatıyor. Kimisi, sağ arka cebine koyduğu cüzdanın yanına ince bir tarak da sokuşturmuş. Kül rengi pantolanlarının paçası ya dubleli ya da ayakkabılarının üzerinde kat yapacak kadar uzun.

Güç almak ister gibi, ellerini önlerindeki sıraya dayamışlar. Bir günün iki günün yorgunluğu değil ki, bedenlerinde yılların ezikliği var. Tıraşlı olduğuna emin olduğum yüzlerini, bezgin bakışlarını, nasırsız temiz ellerini, boyalı ayakkabılarını göremiyorum. Yine de duruşlarından, giysilerinden sızan hava, kurallara saygılı hatta itaatkâr insanlar, diyor onlar için. Yoksul desem az gelecek, varlıklı desem çok gelecek, kendi yağıyla kavrulan insanlar işte.

Hafif loş, eski eşya kokularına yemek kokularının karıştığı orta halli evlere yerleştirebiliyorum onları. Atletleri ve dikilmiş donları üzerine giydikleri çizgili pijamalarıyla, kahvaltı masasının sol baş köşesinde gazete okuyorlar. Sol bacaklarının üstüne gevşekçe attıkları sağ ayaklarındaki terlik, düştü düşecek. Arada bir, gözlerini gazeteden ayırmadan, şekerle kaynatılmış çaylarından bir yudum alıp, bardağı el yordamıyla tabağa koyuyorlar. Dilleriyle takma dişlerini yerinden oynattıklarında çıkan sesi duyar gibi oluyorum.

Yemek masasının yakınlarındaki büfenin üzerinden radyonun sesi geliyor. Haberler, ya da yurttan sesler türünden bir programın şarkıları çalınıyor kulaklarına. Dikkatlerini çeken bir haber olduğunda, başlarını hafifçe radyoya doğru çevirip kulak kabartsınlar, hoşlandıkları şarkıların en sevdikleri bir iki sözcüğünü mırıldansınlar istiyorum. Ne gezer. Yıllar yılı aynı haberleri, aynı şarkıları dinleyen kulakların kayıtsızlığı var, ne haberler umurlarında ne şarkılar.

Atlet, pijama, terlik üçlüsü oldum olası beni sıktığından, bakışlarımı, onların sağ yanında kalan sıralara çeviriyorum.

Bir örnek giyinmiş kız çocukları, düzenli bir şekilde sıralanmışlar. Birbirlerinin tam arkasında durabilmek için, sağ kollarını kaldırıp önlerinde duranın sağ omzuna koymuş olmalılar. Belki de hepsinin duracağı yer işaretlidir, kim bilir? Dikkatli bakınca, sıkıldıklarını anlıyorum. İlahinin havayı onlara göre daha da çekilmez hale getiren etkisini azaltmak için, ağırlıklarını, bir sağ bacaklarına, bir sol bacaklarına veriyorlar. Aklı dışarıda kalan biri, parmaklarını sırayla eteğinin pililerinde dolaştırıyor. Başını

çevirip, gözlerini evire çevire maskaralık yaptığını görünce, göz kırpıyorum. Beni pek şakacı bulmuyor.

Çocuklar sözleşmiş gibi aynı anda ayak değiştirince hafif bir dalgalanma oluyor. O ana kadar gözleri kapalı sandığım Papaz, durumu fark ettiğini gösterir biçimde başını sallayınca, hepsi mum gibi oluyor. Ben de daha arkalara yöneliyorum.

Sağ yanımda dizilmiş kadınların hepsi karalar bağlamış. Bu bir kırk ayini olmalı. Ruhla bedenin ayrıldığı, gerçek ölümün başladığı bugün, fotoğrafların üstündeki

örtüler kaldırılacak, yemekler pişirilecek, kırk hamamı yapılacak, eşyalar dağıtılacak. Belki yasın sona ermesinin verdiği suçluluk duygusundan, belki ölenin daha güçlü hatırlanması yüzünden, kırkıncı günün kasveti çökmüş her yere.

Ön sıradaki üç kadının da yüzü, soğuk ve mesafeli. Hayatta kalan eşin çoktan unuttuğu, bağışladığı kusurları, hâlâ dün gibi hatırlıyorlar. Bu yüzden olacak, duruşlarında, arkadaşlarına yönelik bir küçümseme de gizli. Nasıl? Taş yürekli mi dediniz? Hayır, hayır, üzgün değiller, ama kayıtsız olduklarını da söyleyemeyiz. Oldu bitti öleni sevmemişler. Ölüm bile hafifletici neden olamamış, iyi duygularını açığa çıkaramamışsa, onu sevmemek için yeterli nedenleri vardır. Peki neden mi buradalar? İstekli geldiklerini söyleyemeyiz. Gelmeleri gerektiği için buradalar. Son saatlerinde ne yaptı, ne istedi, en son kimi gördü, direndi mi, kendini bıraktı mı, bunları sorup öğrenmeye çalıştıklarını sanmam. Cenaze evindeki yemeğe de katılmamış, masa kurmaya, kaldırmaya yardım etmemiş, arkasından da konuşmamışlardır. Yemekleri iştahla atıştırırken, bir yandan böreğin kalınlığına, çorbanın tuzuna laf

edip, bir yandan da ölenin son saatlerini, daha doğrusu nasıl öldüğünü, aynı aç gözlülükle öğrenmeye çalışmadıkları için, onlara gülümsüyorum.

İkinci sıradaki kadınların hepsi ayrı telden çalıyor. İki sıra arasındaki boşluğa güçlükle sığan en baştaki, her şeye hakim konumda. Gözüyle, kaşıyla durumu idare ediyor. Ailenin birinci derecede yakını. Elbiseler, ayakkabılar kime verilecek, akşam ne ikram edilecek, onları düşünüyor. Arada bir başını iki yana sallayıp, sonra *'olmaz'* anlamında yukarı kaldırıyor. *'Olur, neden olmasın ki, öleni sevmemiş olsa bile, elbiseleri alınca ona sempati duyabilir, bu da yeter,'* diyorum. *'Eh, peki'* der gibi, omuz silkiyor. Aramızdaki bu iletişimden rahatsız oluyorum. Ne var bunda, yardımcı olmak istiyorsa bu kötü bir şey değil ki, diyorsunuz, değil mi? Aldanıyorsunuz. Bu kadın, iyi olduğundan ya da kalanları düşündüğünden çabalamıyor. O, herkesin gözünün herkesin üstünde olduğu böyle günlerde fırsat kollar, helvayı karar, çayları getirir, ayakkabıları dizer, geleni karşılar, gideni uğurlar, dili damağına yapışana su, tansiyonu düşene tuzlu ayran yetiştirir. Üstüne üstlük, canı yiyecek miyecek çekmiyormuşçasına davranıp, bütün ısrarlara, andlara rağmen, tek lokma koymaz ağzına. Yaptığını herkes görsün, onu öyle hatırlasınlar, yardım ettikleri, kendilerini ona borçlu hissetsin ister. Daha çok almak için verir. Bunun nesi iyi? Lanet bir kadınsın, diyorum, onu tanımadığım için seviniyorum.

Hemen yanındaki kadının kendi burada, aklı başka yerde. Yine rüzgâr çıktı, yatak odasının camını açık bırakmıştım, balkon kapısı da açıksa bir iki cam iner aşağı, diye kaygılanıyor. Bu yıl havalara ne oldu, anlayamadı. Çok sıcak başlayan bir günün ilerleyen saatlerinde bir

yağmur, bir fırtına, sanki kış geliyor. Leylaklar on gün bile kalamadı dallarında, yağmurdan, rüzgârdan. Ama gülleri ne açtı ne açtı, üstelik misler gibi kokuyor. Bunu söylemeye can atarcasına, önündeki kadının omzuna dokunuyor, *'Çıkınca bize gidelim,'* diyordur. Sırası mı şimdi? Gören oldu mu diye yan gözle bakınırken, göz göze geliyoruz. Bu da nereden çıktı der gibi, biraz şaşkınlık ve merakla bakıyor bana. Ne giymişim, halim tavrım ne, süzüp duruyor. En küçük ayrıntıyı bile atlamak istemiyor anlatırken, fotoğrafımı beynine yerleştiriyor. Ben de se-

nin neden burada olduğunu merak ediyorum, diyorum. Üzülmüyorsun, kırgın değilsin, sevmemişsin, bir hayal kırıklığı da yaşamamışsın, neden geldin söyler misin? Bir eliyle yakasını toplayıp, diğeriyle haşmetli kalçalarını gizleyemeyen eteğini çekiştiriyor. Mağrur bir tavırla yüzünü çeviriyor. Hak etmediği bir eleştiri alanların, yanlış anlaşıldığına inananların küskün ifadesi yerleşiyor yüzüne.

Öleni düşünüyorum. Ne iyi ne de kötü denemez onun için. Yardımsever de, alçakgönüllü de değildi. Çok başarılı ya da çok varlıklı olmadığı da ortada. Dalkavukları da olmamış, kıskananı da. Düşmanı olacak türden de değil. Seveni de mi olmamış diye bakınırken onları görüyorum. Güzel yüz hatları da, kederli halleri de benziyor. Ölenin karısı ve kızı olmalılar.

Karısı, yalnızca iyi günleri anımsıyor şu anda. Birlikte geçirdikleri kırk yıl, kırk gün gibi geliyor ona. Doymadan öleceği belliydi, diye geçiriyor içinden. Lohusa yatağımda bile bebekle bırakmazdı beni. Annem onun dolanıp durmasından anlar, *'Yat oğlum, yat karının koynuna,'* der, alır çıkardı bebeği. Hastanede yatarken, banyo

yapmak için bile göndermemişti eve, *'Şu kapıdan çıkarsan bil ki ölürüm,'* demişti. Şimdi ölmüştü işte. Koskoca yatakta, kocasının bacağını kalçasının üstünde hissetmeden yatmaya nasıl alışacaktı bakalım.

Birdenbire yasına öfke karışıyor. Kendini terk edilmiş, yalnız hissediyor. Değişen hayatını düşünüyor. Neydi bu başına gelenler? Bırakıp giden nur gölünde yatsın, karıncalar incitmesin onu, bir dükkân bıraktı ama neye yarar. Karısını gündelik yaşamın dışında tuttu da iyi mi oldu? Evet, onun sağlığında sorunlarla ilgilenmesi pek gerekmedi, ama şimdi nasıl başa çıkacak? Dükkân kırk gündür
başkalarının elinde. Kapatsa nasıl geçinecek? Kapatmasa kim ilgilenecek? Rahmetli iyiydi, hoştu da öyle kıskanç bir adamdı ki, burnunun ucunu göstermeden yaşatmıştı kendisini.

En yakın arkadaşları da kırmıştı onu. Avutucu, yüreklendirici tek laf etmedikleri gibi, baba evine mi dönsem, diye sorunca, hem ona hem rahmetliye verip veriştirmişlerdi. Ne işi vardı, yatalak haline bakmadan beğenmediği yemeği tabağıyla yere çalan, kızınca hâlâ baston fırlatan babanın evinde. Düşüncesiz, kendini beğenmiş, kıskanç kocalar konusundaki iğneli konuşmaları da cabası. Evet kocasının ayranı tez kabarırdı, ama onu yatıştırmak kendisi için öyle kolaydı ki. Üstelik her zaman önce karısını düşünmüştü, o da kocasını sevmiş, onunla mutlu olmuştu. Esas sorun arkadaşlarını şaşırtan biriyle mutlu olabilmesindeydi. Bunu hiçbir zaman kabullenememişler, sözleriyle, bakışlarıyla mutluluğunu azaltıp durmuşlardı.

Kafasını kurcalayan düşünceleri uzaklaştırmak ister gibi sallıyor başını. Olan, kalana değil, ölene oluyor el-

bet, ne de çabuk kocasını düşünmeyi bırakıp, kendisi için ahlayıp oflamaya başladı. Dertlenecek ne var? Kızını evlendirmiş, ununu elemiş, eleğini asmış. Kocasından sonraya kalan ilk kadın değil ya, dur bakalım, gün doğmadan neler doğar.

Kızına bakıyorum. Acısı yalnız yüzüne değil, bütün bedenine sinmiş sanki. Elinden gelen tek şey ağlamak. Bugünden öylesine kopuk ki, acısının paylaşılmadığının bile farkında değil. Öfkeden, kaygıdan, sitemden uzak duruyor, pişmanlık yüklü daha çok. Annesi *'Pek bir şeyi yok'* deyince rahatlık duyacağına, atlayıp gelseydi ya.

Geçen yıl tatile geldiğinde babası birden fenalaşmıştı. Yaz güneşinin oynaştığı odada koltuğa yığılıp, *'Gece mi oldu?'* deyince, hemen hastaneye kaldırmışlardı. Acil bakım odasından çıkan doktorun koluna yapışıp *'Nesi var?'* diye sorduğunda, mesleki deformasyonu dört dörtlük olan doktor *'Beynine giden damarlar tıkanmış olmalı, çok yaşlı, başka çocukları varsa haber verin,'* demişti. Sonra camın ardından babasını görmüştü. Kolunda serum şişesi, burnunda lastik hortum, her yanında EKG telleri... Başucundaki monitöre göz atıp, *'Korkuyor,'* demişti. Meslektaş olduklarını öğrenen doktor izin vermiş, odaya girip babasının elini tutmuştu. Bir yandan onun elini okşuyor, yanağına sürüyor, bir yandan da, *'Korkma, yanındayım, dayan, iyileşeceksin, seni eve götüreceğim, seni seviyorum,'* diye fısıldıyordu kulağına.

Onun başucunda bütün bir çocukluğu, genç kızlığı geçmişti gözünün önünden. Babası ona tapardı. Evlendiği gece, başını göğsüne gömüp ağladığını, mutlu olması için dua ettiğini anlatmıştı annesi. Şimdi sıra ondaydı. Bütün

bir yaşam boyu biriktirdiği sevgiyi, anıları, hepsini, hepsini damıtırcasına akıtmıştı babasına. Çok komik bulduklarına gülmüş, kalbini acıtanlarda gözleri dolmuş, tuhaf bulduklarını babasına sormuştu. Yakamoz saçan denizde yüzmenin güzelliğini bir türlü anlatamamıştı, sözcükler yetersiz kalmıştı aktarırken. İyileşince ilk işi, onu alıp, yakamozlu bir gecede yüzdürmek olacaktı. Yaşamın, böyle bir sürü ıvır zıvırdan oluştuğunu ilk orada fark etmiş, ne var ki bunu yine unutmuştu. Orada, baş başa kaldıkları bütün o saatler sonrasında, onun varlığını babası da hissetmiş, bir süre sonra elini kımıldatmış, adını sayıklamıştı. Babasını geri almıştı ölümün elinden.

İnsanları son günlerinde, kendi evlerinden alıp hastane odasına kapatmayı, sevdikleri yerine doktorlar, hemşireler arasına bırakmayı yanlış bulurdu. Ve şimdi, babasının son gecesini kendi sıcak yatağında değil de, hastane odasında geçirmesinden, son bir sigara tellendirmek yerine, son bir hap yutturulurken ölmesinden kendini sorumlu tutuyordu.

Derin bir iç geçirip, ucu kızarmış burnunu çekiyor. Göz yaşları hızlanıyor. Babasının kendisine bisiklete binmeyi öğrettiği günü anımsıyor. Arkasından koşuşturan babasına gülmüş, alıp başını gitmişti, *'Dönüp bir el sallasaydın hiç değilse,'* demişti babası sonradan. Beş yaşındayken İstanbul'dan getirdiği müzikli kutuyu sakladığını, kapağını her açışında hâlâ hayranlıkla dinlediğini, gittiği her yere götürdüğünü, o yabancı evlere, o soğuk odalara alışmasına yardımcı olduğunu, neden anlatmamıştı ki babasına. Annesiyle ziyaretine geldiklerinde, hep çok meşgul olurdu. Ne zaman değildi ki? Keşke daha çok zaman ayırsaydım, çimlere uzanıp, onun çocukluğunu, özlemlerini,

pişmanlıklarını dinleseydim, keşke daha çok sarılsaydım, keşke, keşke, keşke...

Hissetiği acıyı tıpatıp hissediyordum, ruhuna dokunmuş, bedenine girmiştim. Birlikte ağlıyorduk...

MUZCU

Kitap okuyan bir muzcu gördüm.

Muzcu, ne demek? Muz satan kişi. Tarihçi ne o zaman, tarih satan mı? Yoksa ci, cu ekleri *'ulaştıran'* anlamını mı taşıyor? Muzu, tarihi bize ulaştıran kişi vs. vs.

Peki ama bu muzcu, iki sokak ileride pazar kurulduğunu, komşu semtlerden insanların bile, alışveriş için oraya gittiklerini, burada hiç şansı olmadığını bilmiyor mu? Bilmiyordur. O kadar ticari kafası olsa, muz arabasının başında kitap okumaz, *'Muz, muz'* diye bağırırdı.

Şimdi sen ne demek istiyorsun? Kitap okumanın, iddia edildiği gibi zararlı bir şey olduğunu mu söylemeye çalışıyorsun? Ya da kitap okuyanların aklı çalışmaz mı? Eğer bu doğru ise, kitap okuması hoşuna gittiğine göre, senin de aklından şüphe etmek gerekmez mi?

Acaba ne okuyor? Aslında biraz daha muz almamın bir

sakıncası yok, nasılsa Deniz, iki günde bitirir pazardan aldığımı.

"Merhaba."

"Buyur abla."

"Şunu tartar mısın?"

"Neden tartmayayım abla."

Kitabını kapamadan, ters çevirip muzların üstüne koyuyor. Bir gazetenin promosyon olarak verdiği Türkçe bir sözlük bu. Demek ki promosyonlara tümden de karşı çıkmamalı, iyisi var, kötüsü var.

"Sözlük okuyan birini ilk kez görüyorum."

"Muz satarken başka bir şey okunmuyor, sık sık bölünüyor insan. Bilmediğim çok kelime var. Ben de ya sözlük alırım elime, ya da ansiklopedi, ilgimi çeken yerleri okurum."

"Biliyor musun iki sokak ileride pazar kuruluyor."

"Biliyorum."

Biliyorsan neden burada duruyorsun? Sana ben mi öğretecceğim rekabet mesclesini?

"Burada pek şansın olmaz diye düşündüm de."

Gülümseyerek başını iki yana sallıyor.

"Mahallede yenisiniz galiba?"

"Üç yıldır burada oturuyorum."

"Ben on yaşımdan beri, yani neredeyse on yıldır, pazar kurulduğu günler burada muz satıyorum. Mahalleli ile artık akraba gibi olduk, muzunu pazardan değil, benden alır."

Üç yıldır oturduğum bu sokakta Allah'ın bir kulunu tanımadığımı söylesem, çocuk şaşırmaz mı? İnsanları sevmediğimi, ya da beni ilgilendirmediğini mi düşünür? Ona ne diyebilirim? Canım bak, insanlar, yaşamımda önemli bir yer tutuyor, ama onların neler yaptıklarıyla değil de,

ne yapmaları gerektiği ile ilgileniyorum. Nasıl düşünmeleri, nasıl düşünmemeleri, hangi değerlere sahip olmaları, devlet içindeki çetelere neden karşı çıkmaları, hatta muzu nerede satmaları gerekir falan filan... Üç yıldır burnumun dibinde muz sattığın halde ve bütün mahalle seni isminle tanır, alışveriş eder, ilgilenirken, nasıl olup da seni görmediğime şaşırıyorsun, ama bilmelisin ki aslında ben, seninle, onların hepsinden daha çok ilgileniyorum. Tabii bunu anlamakta zorlanıyorsun, çünkü bu, nasıl anlatayım, somut bir şey değil, elle tutulur, gözle görülür yanı yok, soyut denebilir belki. Neden anlamamış gibi bakıyorsun? Sözlükte ne yazıyor soyut için: Somut karşıtı, gerçekliğinin algılanması güç vs. mi diyor? Sen bundan, benim insan sevgimin de anlaşılmasının güç olduğu sonucunu mu çıkarıyorsun? Annem de benim için böyle düşünüyor. Anahtarı evde unuttuğum bir gün kapıda kaldık. Kızım gelene kadar arabada oturmayı önerdim. O, karşı dairede beklememiz için ısrar edip, bu vesileyle bir komşu edinebilecceğimi söyledi. Bir süre tartıştıktan sonra dışarı çıktığımızda, bir apartmana, bir bana bakıp *'Şimdi bu koskoca apartmanda, kapısını çalabileceğin hiç kimse yok mu? Senin insan sevgisi dediğin, nasıl bir şey acaba?'* dedi. Bunları söylerken, tıpkı senin gibi bakıyordu bana. Peki somutlaştıralım:

"Tanışalım öyleyse. Artık muzumu senden alacağım."

Torbaya fazladan bir muz atıyor:

"Bu, tanışmamız için."

KUŞ DEYİP GEÇMEYİN

Farfaracı kavakların sesiyle uyandım. Gökyüzüne dimdik uzanan gövdelerini kımıldatmadan, dallarını, yapraklarını rüzgâra verişlerini düşündüm yattığım yerde. Pencereyi açtım. O güzelim bahçeden eser kalmamış. Zamanın soldurduğu, rüzgârın, yağmurun aşındırdığı duvar tuğlaları yer yer düşmüş. Erik ağacının kurumuş gövdesinde derin yarıklar oluşmuş. İncirin kırılan iki dalı yerlerde sürünüyor. Koklamaya kıyamadığımız manolyanın yaprak kalmamış dallarında çamur renkli, inatçı bir çiçek düşmemek için direniyor. Çalımsı, dikenimsi karaltıların yerinde, bir zamanlar yedi mahallenin en güzel güllerinin olduğunu kim tahmin edebilir? Buruşturulduktan sonra atılan sigara paketleri, boş kola kutuları, bira şişeleri, cam parçacıkları diz boyu uzamış otların arasından tek tük görünen çiçeklere eşlik ediyor. Çınarın diğerlerinin

üstüne utanırcasına yaydığı dallarında, rengi atmış poşetler sallanıyor. Birdenbire, şen kahkahalar atarak otlardan kurtulan şeytan arabaları, pervasız, arsız coşkularıyla dağılıveriyorlar bahçenin kırılgan hüznü içinde.

İçeri doluşuveren şeytan arabalarından biri yanağına konunca, Deniz, bir sinek gibi kovuyor onu. Kalkınca ağaçların sesini dinletmeli ona. Ama önce giyinip içeri gitmeli, annem ilk konuklarını ağırlayıp göndermiştir bile.

Odadan çıkınca annemin sesini duyuyorum:

"Uyanmış mı benim oğlum, Kâmil'im uyanmış mı? Sen uyurken kimler geldi bilsen, ablan geldi, kızı geldi, evimiz şenlendi."

Hanife Hanım'ın sesinden, alındığı anlaşılıyor: "Görürsün, kıskanır bu onları."

"Kıskanmaz benim oğlum."

Mutfağın kapısına gelip bakıyorum. Annem iki elini arkasında kavuşturmuş, başını kafese doğru uzatmış, konuşmayı sürdürüyor. Sağ elini sol göğsüne vurarak "Haydi gel artık yaka çiçeğim," der demez, Kâmil, rengârenk kanatlarını açıp, masmavi gövdesini havalandırarak, annemin yakasına konuyor. Başını annemin boynuna sürterek, bir nağme tıtturuyor. İnişli çıkışlı bir tonlamayla sürdürdüğü ötüşünü dikkatle dinliyor annem. Hanife Hanım, kahvaltılıkları masaya dizmeyi bırakıp, kulak kabartıyor Kamil'e.

"Bir şeyden şikâyetçi ama kim bilir neden? Gece iyi uyuyamadı mı nedir?"

"Geceler kimseyi dinlendirmez oldu," diyor annem. Beni fark edince yanına çağırıyor, Kâmil'le tanışıyoruz.

"Hanife Hanım'ın oğlu Kâmil evlenip İstanbul'a giderken, getirip bıraktı bize."

"Annen bana *'Kuş kafesten uçtu Hanife Hanım,'* derken, oğlan sahici bir kuş getirmesin mi, gül gül öldük."

"Sizi iyi oyalıyor."

"Ne diyorsun, hiç konuşmayan annen Kâmil'le bir sohbet tutturur, şaşarsın. Günde on kez sorar *'Suyu, yemeği var mı?'* diye, unuturmuşum gibi. Hep onu gözler, ne istediğini şıp diye anlar. Kâmil de o yatarken girer kafesine, sabah annen onunla konuşmadan çıkmaz yerinden."

"Ben de misafir geldi sandım."

"Sabah ezanı kapının çalınması babanın zamanındaydı. Artık herkes modern oldu. Bayram deyince çoluk çocuk tatile gidiyorlar, sizin gibi. Dolup dolup taşan bu evde, sofralar kurulup kalkmaz oldu. Zaten kim hizmet edecek ki, gelin de kalmadı, kız da."

"Niye eksikleniyorsun ki hanımım. Yemiyorlarsa yokluktan değil, istemediklerinden. Dolabımız tıklım tıkış dolu."

Buzdolabını açıyorum. Sevdiğimi bile unuttuğum yemekler, özenle yerleştirilmiş. Gözüm, her yanı kaplayan karlara takılıyor; çözüp temizlemeli, buzluğun düşen kapağını da taktırmalı.

Kâmil, kahvaltılıklar ve tabaklar arasında mekik dokuyor. Tabağımı uzatsam da, benimkine uğramıyor.

"Beni yabancılıyor."

"Kuş o, ne yaşarsa onu bilir. İlk kez gördüğü birinin, bu evin kızı olduğunu ne bilsin. Bir iki günde alışır, ne kadar kalacaksınız?"

"Yarın gece döneceğiz."

"Ateş almaya mı geldiniz, kovsalar gidilmez bir günde."

Kahvaltı bitince salona geçiyoruz.

"Deniz kaça gidiyor?"

"Lise birde."

"Dersleri nasıl?"

"Her zamanki gibi, ite kaka gidiyor."

"Sıkıma çocuğu."

"Sıkmıyorum..."

"Saime'yi görüyor musun?"

"Hiç görmüyorum desem yeridir. Bir oğlu daha olmuş, gidemedim."

"İnsan, göz aydınlığına gitmez mi, şaşılacak şey..."

"Haklısın, dönünce giderim."

Annem inanmamış bir tavırla, boş ver, der gibi sallıyor elini.

"Selçuk yine Beşiktaş'taki mağazada mı?"

"Herhalde oradadır, onu da görmüyorum."

"Nezahat'i de aramıyorsundur?"

"İstanbul çok yorucu bir kent anne, hepimiz de çalışıyoruz. Arada bir telefonla konuşuyoruz, görüşürüz, diyoruz ama olmuyor işte."

"Herkesi toplayan Bahriye imiş demek ki."

"Doğru, teyzemden sonra dağıldık. Tek tek görüşmek zaman istiyor, o da bizde yok."

"Hayatın cilvesi işte. Sizin önünüzdeki zaman uzun, yaşadığınız an kısa; benim yaşadığım an uzun, önümdeki zaman kısa. Hiçbir şeye yetmeyen zaman, durdu sanki, geçmek bilmiyor. Her gece uyuyup her sabah yeniden uyanıyorum, hepsi bu. Camın önüne oturup, gelene geçene bakıyorum. Eskiden insanlar benim hayatımı seyrederdi, şimdi ben onları seyrediyorum. Her gün birbirinin aynısı, geçip gidiyor işte. Sen ne yapıyorsun? Tekrar evlenmeye niyetin yok mu?"

"Hayır anne."

"Yalnızlık Allaha mahsus. Elin ayağın tutarken evlenmeye bak. Gençlik adamın yanına kalmıyor, duvarlar da sana ses vermiyor."

Hanife Hanım taze kokusu odaya yayılan kahvelerle içeri girerken, yapıştırıyor manisini:

"İki kere iki dört eder,
Annem beni dert eder."

"Birlikte dönelim, ikiniz de kontroldcn geçersiniz."

"Kılavuza gerek yok," diyor annem, "Sayılı günler görünüyor, aşağıdan bak, yukarıdan bak, yolun sonu görünüyor."

"Dünyaya kazık mı kakacağız?" diyor, Hanife Hanım.

Deniz çıplak ayaklarını sürüye sürüye gelip, annemin kucağına bırakıyor kendini. Hepimizin çok sevdiği kocaman göğüslerine yaslıyor başını. Kâmil bir yandan şikâyet dolu sesler çıkartırken, bir yandan da saçlarını çekiştirince, elinin tersiyle itiyor onu. Annem Deniz'e sıkıca sarılırken, Kâmil'i alıp kendi başına koyarak, ikisini de yatıştırıyor.

Hanife Hanım bana dönüyor: "Annen beni hiç rahat bırakmıyor. Evimizin temizliğini bile başkalarına yaptırıyor. Hep yanında oturayım istiyor. Hangi işe kalkışsam *'Bırak yarın yaparsın,'* diyor. Ayda yılda bir köye gitsem, iki gece üst üste kalamıyorum. Başka kimseyi istemez yanına. Ben de alıştım ona, bunca senede huyumuzu suyumuzu kaptık, konuşmadan anlaşır olduk. Bütün gün bu koltuklarda oturur, dışarı bakarız. Haber saatinde şu

koltuklara geçer, televizyonu açar, yatana kadar da ona bakarız. Hoş buna da şükür tabii, neler geçti başımdan."

"Kocan ölmüş müydü?"

"Hangisi? Koca diye ilkini bildim. Muhtardı, kapı gibi, enine boyuna bir adamdı. Evde yürürken deprem oluyor sanırdın. Dayak sırtta, korku yürekte yaşardım ya, yanıma uzanınca geçerdi hepsi. Çocuğumuz olmuyor diye kuma getirince dayanamadım, üstümdekilerle çıktım evden. Üç dal bileziğim vardı, satıp bir oda tuttum şehirde. Onun bunun kapısında çalıştım. Sonra bir doktorun evine yatılı girdim. Karısı, sizden iyi olmasın, çok hanımefendi bir kadındı. Lakin doktor ayyaşın tekiydi, bir gece kalçama bir şaplak indiriverdi. Bir iki hafta geçti geçmedi, hanım, beni bir ustaya verdi. İyi adamdı, itip kakmadı, horlamadı, ama verecek bir şeyi yoktu. Kâmil doğunca, evin önüne bir çam dikti, ona bakmaya bile gücü yetmedi. Eteğimde bir oğulla bırakıp gitti beni."

Annem gülerek başını sallıyor:

"Ne anlatıyor?"

"Hayatını."

Deniz televizyonu açıyor, görüntü var, ses yok, söylenmeye başlıyor:

"Her şey bozuk bu evde. Dayım hiç uğramıyor mu, bunları görmüyor mu? Radyo çalmıyor, musluklar damlıyor, sifon çalışmıyor."

Hanife Hanım, "Yumrukla," diyor. Birkaç vuruştan sonra ses geliyor. Deniz, hoplaya zıplaya dans ediyor.

"Hayatını mı? Herkesin hayatından kaç roman çıkar."

"Herkes sırt çevirdi bana. Boşuna dememişler, maşa kadar kocası olanın paşa kadar hükmü olur, diye. Tekrar

düştüm el kapılarına. En son size geldim. Baban, Kâmil'i, parasız yatılı sınavlarına soktu. Allah rahmet eylesin, çok iyi adamdı. Kâmil onun sayesinde adam oldu."

Annem, konuşulanları duymadığını anlatan bir ifadeyle gülümseyerek, kaşlarını kaldırıp başını bize doğru uzatıyor.

"Babamdan söz ediyor, Kâmil'den falan."

"Falan filan... Hayatımız oldu, falan filan..."

Hanife Hanım gücenmiş bir tonla mırıldanırken, annem söze giriyor: "Babandan sonra anım yok gibi. Zaman durunca anılar da duruyor, hatırlayacak bir şey bulamıyorsun."

"Şuna yaşlandık desene. Asıl babandan sonra hatırlayacağı çok şey var, ama artık her şeyi unutuyor. Aslına bakarsan, unutması daha iyi, Tanrı her şeyi sıralı veriyor."

"Hatırlarsa üzüleceği ne var ki annemin?"

"On yıl önce gelip beni bulduğun günü hatırlıyor musun? Baban öleli iki ay olmuştu."

"Evet," derken Deniz'e bakıyorum. Annemin önünde zıplayıp duruyor, ara sıra başına, yanağına öpücük kondurup, şekerlikten bir çikolata atıyor ağzına. Annem, kâh el çırpıp ona eşlik ediyor, kâh konuşuyor:

"Bayramcılık olursun sonra, çok şeker yeme."

"Gelince annenle çok ağlaştık. Evde hiç yalnız kalmamış, bir gün bakkala bile gitmemişken, hayatta yapayalnız kalıvermişti. *'Kimsenin yanına sığamam, gözünün üstünde kaşın var deseler, zoruma gider. Öyleyse alışacaksın yalnızlığa da, karanlığa da,'* demiş, kendine. Âdettendir, kırk gece ışığı açık bırakmış. Kırk birinci gece, gün ağarana kadar gözünü kırpmamış, evin her ya-

nından sesler gelmiş kulağına, kan ter içinde kalmış. Bir gün de, kapıcıya söylemeyip kendi gitmiş bakkala. *'Hanımım,'* demiş bakkal, *'kapıcı, servis zamanı değil, falan derse, bana bir alo de, ne istersen gönderirim.'* İşte böyle, o ağladı ben ağladım. O gün bugündür, bir dediğini iki etmem, çocuk gibi gözüm üstündedir."

"Ne diyor kuzum bu Hanife Hanım?"

Zar zor yutkunup, "Hiç işte, konuşuyor." diyorum.

"Ne yapsın, anlattıklarının yarısını anlarım, yarısını duymam, seni buldu, içini döküyordur."

"Öyle."

"Biliyor musun Mukaddes de öldü."

"Çok severdin onu. Kardeşi nasıl?"

"O da öldü, ama ona üzüldüm dersem yalan olur."

"Neden bilmem, ben de pek sevmezdim onu. Gülünce korkardım, dudakları ip gibi gerilir ama yüzü değişmezdi."

"Gözünün akı çok olanın kalbi kara olur, gözü de sözü de batar insana. Mukaddes'i yanına alıp da bir gün bakmadı. Pintinin biriydi, acıkacak diye helaya gitmeye korkardı."

Kaşlarını, bir şey hatırlamaya çalışırcasına kaldırıp, dalıyor bir süre:

"Fermude'den sonra hızlandı ölümler, ayağını sürüdü sanki."

"Teyzemin cenazesine gelemediğim için çok üzüldüm. Onu severdim."

"Biliyordum gelemeyeceğinizi. Kolay mı, kar, kış, yılbaşı ertesi, hepinizin işi gücü var. O, benim kolum kanadımdı. Her sabah uğrar, kahvesini şu koltukta içer, ne var

ne yok anlatırdı. Bahriye'nin çocukları da gelemedi. Aklıma gelmişken sorayım Saime ile Selçuk'u görüyor musun?"

"Hayır anne, pek görüşemiyoruz."

"Görüşseniz iyi olmaz mı? Onların çocukları da Deniz'le yaşıttır, tanışıp arkadaş olsalar fena mı olur? Deniz kaça gidiyor şimdi?"

"Lise birde."

Deniz'e sesleniyorum: "Gelsene kızım, anneannenle otursana biraz, dans etmeye mi geldin buraya?"

"Nasılsa sürekli *repeattesiniz*, bir yerinden yakalarım."

"Depremde korktunuz mu?" diyor annem.

Bahçe katındayız, pek sallanmadık falan derken, Hanife Hanım kendi kendine mırıldanıyor:

Ey Marmara Marmara
Ne kadar bahtın kara
On binlerce insanı
Canlı koydun mezara

Annem başını öne doğru uzatarak soruyor:

"Şarkı mı söylüyor?"

"**Evettt anneanneeee**!" diye sesleniyor Deniz.

"Neden bağırıyorsun, ben sağır mıyım?"

Deniz ne diyeceğini bilemiyor, kederlenip annemin kucağına yatıyor yine.

Hanife Hanım duvarlardan sarkan kâğıtları gösteriyor:

"Deniz nasıl kızıyor her şey eski, her şey bozuk diye. Genç tabii, eşyalar da kendisi gibi olsun istiyor. Oysa bizden geçti. Eşyayı yenilesen ne yazar, kulakları da yenile-

yemezsin ya... Şarkıda dediği gibi, ben sana dargın değilim, dargınım senelere..." diyor.

Zil çalıyor. Hanife Hanım'la yarışırcasına kapıya koşturduğumuzu gören Kâmil, hızla anneme doğru uçuyor...

BENİ DUYUYOR MUSUN BABA?

Rusya, tarihini tartışarak geleceğini arıyor. Sokaklar, marketler, sahneler, tuvaller, afişler perestroykanın izlerini taşıyor. Yanlış zamanda yanlış yerdeyim. Bu değişime hazır değilim, heyecan yerine acı veriyor bana. Bütün bir geçmiş, hatırlansa da artık bulunamayan sokaklar gibi yitip gidecek duygusuna kapılıyorum. Her kuşağın üst üste koyduğu deneylerden saklamaya değer ne varsa, değişen zamana inat, hepsini, hepsini belleğime kazımak istiyorum. Onlar ise, başarılarından çok, başarısızlıklarıyla, yanlışlarıyla ilgililer.

Deyniçenko'nun sesi yankılanıyor derslikte:
"Gulag Takımadaları'nı okudun mu? Hepsi gerçekti."
"Bu kadarı gerçek olamaz."
"Okudun mu?"

"Okumadım."

"Okumadığın bir kitapta anlatılanların gerçek olup olmadığını nasıl bilebilirsin?"

Evet, nasıl bilebilirim?

'Al oku bunu, sonra konuşalım,' diyor babam sisler içinden. Uzattığı kitabı alıyorum: Gulag Takımadaları. Ne düşüneceğini hiç umursamadığımı gösterir bir pervasızlıkla, kitabı masanın üzerine atıyorum. *'Okumam! Burjuva propagandası bunlar.'* On beş yıl sonra bir Sovyet tarihçisi aynı şeyleri söylüyor. Yine okumayacak, yine dinlemeyecek miyim?

Ağlama diyorum, sakın ağlama. Pes etme, diren. Deyniçenko'nun hep sevgiyle baktığım gözlerine, öfkeyle bakıyorum. Umuttan umutsuzluğa, isyandan hayal kırıklığına uzanıyor bakışlarım. Boynuma, omuzlarıma, ellerime, dudaklarıma hükmedemiyorum. Neden bu kadar anlayarak bakıyor bana?

Sesinin sevgi dolu tınısına kapılıyorum yeniden.

"Nasıl sarsıldığını anlıyorum, ama bir de beni düşün. Yetmiş yaşındayım. Hayatımı Stalin'e ve onun doğrularına adadım. Kendi yaşam biçimimiz ve geleceğimizi, tüm dünyanın yargıçlığına karşı savunduk. Hep yarını bekleyerek, yarının daha güzel olacağını umarak bir ömür tükettik. Şimdi kayıp kuşak diyorlar bize. Ama ben hâlâ nerede yanlış yaptık, bugün ne yapmalıyız diye soruyorum kendime. Geçmişi, dün olduğu gibi yalnızca kahramanlıklarıyla değil, trajedileriyle de kabul ediyorum. Bu bizim tarihimiz ve bunu kabullenmek bizim için daha can acıtıcı. Henüz çok gençsin. Gördüklerini, okuduklarını, dinlediklerini anlamaya çalış. Ya doğruysa diye bir düşün.

Bir buğu perdesinin arkasından bakıyorum, onu seçemiyorum. Sesi çatallaşıyor, kısılıyor, onun da beni seçemeyeceğini anlıyorum. Zil sesine en çok ikimiz seviniyoruz. Ok gibi fırlıyorum yerimden.

Aylar sonra döndüğümde babamı ziyarete gidiyorum. Çevredeki beyazlık hoşuma gidiyor. Kabanımı, çantamı, ayakkabımın burnunu bile kuşatıyor. Bugün sessizlik rahatsız etmiyor beni. Müzik sesi, dost sesi, kuş sesi... Hiçbirini istemiyorum. Babamı buluyorum. O da beyazların altında kalmış. Annemin kardelenleri onun yalnızlığını paylaşıyor. Moskova'da biriktirdiğim gözyaşları yükseliyor içimden, bu kez tutmuyorum onları.

Sevgini yok sayışım, dünyanın yarısını kötü belleyip, seni de aralarına katışımla ilgili ne söyleyebilirim ki şimdi? Üzgünüm? Mahcubum? Özür dilerim? Hepsi?

Stalin ve Gulag Takımadaları konusunda haklıymışsın baba. Gerçi kitabı hâlâ okumadım. Sen olsan okurdun değil mi? Onu okuyamam, ama benzerlerini okudum. Filmlerini izledim. Sokaklarını dolaştım. İnsanlarını dinledim.

Stalin tek başına mıydı? Parti yok muydu? Sovyet halkı neredeydi? Stalin nasıl diktatör oldu?... gibi senin açıklayamadığın sorularıma, Rusya'dan yanıt gelmesine ne diyorsun baba? Farklı düşünsek de seni sevebileceğimi anlamama, seninle barışmama hepsi Rus olan bir tarihçi, bir yönetmen ve bir bestecinin neden olmasına alınmazsın değil mi?

Gözleri seninkiler kadar mavi olan bir tarihçi, özgür ve adil bir dünya için bizim de özgür ve adil olmamız gerektiğini anlattı bana.

Tek karesinde bile şiddetin yer almadığı Yarın filmi,

korkunun, sinmişliğin egemen kılınışının başyapıtıydı. Gulag'tan gelen binlerce kütüğe kazılmış isimleri okuyarak, yakınlarının yaşayıp yaşamadığını öğrenmeye çalışanların umudunu, kederini izlerken hep seni anımsadım.

Sen klasik müziği sevmezdin baba. Şostakoviç'i de dinlememişsindir. Çağının en büyük bestecilerinden, diyorlar onun için. Çağdaşları Stravinski ve Prokofiyev ülkelerini terk etmek zorunda kalırken, o hiçbir zaman ayrılmadığı ülkesinde, derin bir bağlılıkla kalıyor. Yüzyılının dehalarından olan bu olağanüstü adam, bir bakıyorsun ülkesini temsilen yurtdışına gönderiliyor, bir bakıyorsun yapıtları yasaklanıyor. Sonunda iki türde beste yapmaya başlıyor; isyan ediyor, teslim oluyor, yine isyan ediyor... Bir dahinin boyun eğişindeki çaresizlik seni de yaralardı baba.

Kızına senin anlatamadıklarını onların anlatabilmiş olmasına üzülmezsin değil mi? Bir de şunu merak ediyorum baba, acaba hangisine daha çok sevineceksin? Senin deyiminle, Stalin'in zalim bir diktatör gibi davrandığını kabullenişime mi? Yoksa artık seni sevdiğimi söyleyebilmeme mi? Bunu benden hiç duymamıştın değil mi? İşte söylüyorum: SENİ SEVİYORUM BABA!

AURORA

"Artık vakit tamam, dedi Aurora"
Nâzım Hikmet

Moskova'da bindiğimiz tren, Doğu Ekspresi'ni çağrıştırıyor. Giyim kuşamdaki sefilliğe, tütün ve nem karışımı ekşimsi kokuya ya da kutulardaki civcivlere, kumanyalara bakarak nerede olduğunu karıştırabilir insan.

Karşımda oturan gür sarı saçlı, pala bıyıklı, iri yarı adamla önce birbirimize, sonra birlikte pencereye bakıyoruz. Dışarıda bembeyaz bir gece var. O, ıslıkla Beyaz Geceler'i çalmaya başlıyor. Öyle güzel, öyle dokunaklı çalıyor ki, o kaba saba, koca elli adam, dünyayı saracak uzunlukta kolları olan, hepimizin kendine yer bulabileceği liman gövdeli, sıcacık birine dönüşüyor gözlerimin önünde.

Sesler yavaş yavaş kesiliyor. Ilık bir esinti dolaşıyor aralarda. Kimsenin kötü bir şey düşünemediği, en iyi yanlarının açığa çıktığı anlardan birini yaşıyoruz. Verdiğimiz her solukla, en duru, en içten duygularımızı dışarı salıyoruz. Herkes bu havayı soluyor, paylaştıkça etkisi artıyor. Belki bir gün batımında, belki bir virtüözü dinlerken, belki de güzel bir filmin çıkışında, benzer duygular yaşamışsınızdır siz de, bilirsiniz. Ayakları gerçeklerden kesen, o ılıman havayı yaratan, güzellik duygusudur. Böyle anlarda herkes, doğduğu anın saflığındadır. Henüz hiç yalan söylememiş, hiç ihanet etmemiş, parayı, ikiyüzlülüğü, ayrılıkları, acıları tatmamıştır sanki.

Yüreklerde sevgi, dudaklarda gülümseme, bakışlarda hoşgörü var. Öyle ki, yanımdaki kıvırcık saçlı çocuk, sandviçinin arasındaki salçalı sosisi, beş dakika önce değil de şimdi düşürseydi, şişman kadın yanaklarını şişire şişire ona bağırmayacak ve hatta *'aldırma'* der gibi onun sırtını sıvazlayacaktı. Tıpkı şu, öksürüğünü bastıramadığı için çevresine suçlulukla bakan adam gibi. Biraz önce, nasıl da tükürüğünü karşısındakinin yüzüne saça saça öksürmekte ısrar ediyor, üstelik de iyi bir şey yapıyormuş gibi her seferinde kadının tedirginliğinden keyiflenip sırıtıyordu. Ya bu genç kıza ne oldu? Karşısına oturan delikanlı ayağına çarptı diye, yüzünü daha da asıp, homur homur söylenen o değil miydi yoksa? Ateşini bir türlü bulamadığı için sigarası ağzında kalan delikanlıya çakmağını uzatırken, onun teşekkür eden şaşkın bakışlarına, bir şey değil gülümsemesini gönderirken nasıl da güzelleşiverdi.

Ama bütün mutluluklar gibi bu duygu ortaklığı da kısa sürdü. Adam, bıraktığı etkiye aldırmaz bir tavırla bitirdi ezgiyi. Birkaç dakika içinde o gizemli hava kayboldu, uğultu başladı yine.

Dışarıyı seyre koyuluyorum. Geniş düzlüklerden, yoksul görünümlü köylerden geçiyoruz. Kar hiç bozulmamış, kimsenin izi kalmamış. Bir çoban köpeği bile dolaşmamış mı buralarda? Şimdi tren dursa, hepimiz çıkıp yan yana karlara uzansak, elektrik direklerinin altındaki sarı ışık konilerinin içinde daha da güzelleşen kar yağışını seyretsek. Beraberliğimiz içimizi ısıtsa, kar bizi üşütmese. Ağzımızı açıp içimize dalmasını beklesek. Kar toplayan bulutları delen bir yıldız kaysa apansız, hep bunu beklediğimiz halde, ne tuhaf, dilek tutamamış olsa bazılarımız, onlar için üzülsek. Tren düdüğünün *'gidiyorum'* diyen çağrısı kaldırabilse bizi yerlerimizden ancak. Kalkınca, bıraktığımız şekillere bakıp, en uzun boylu olanımızı seçsek. Yerinden kayarak, küçük hileler yapanlar olmuşsa, onları görmezden gelsek. Tekrar yola koyulduğumuzda, artık birlikte eğlenmiş insanların neşesi, bir sırrı paylaşanların yakınlığı olsa aramızda.

Kıvırcık saçlı çocuğun minik dirseği çarpıyor koluma. Karda beraber yatmışız gibi gülümsüyorum ona. Annesine heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatıyor, arada bir Leningrad dediğini anlıyorum. Onu dinledikçe, kadının huzur nedir görmemiş gözlerindeki anlam değişiyor, sevecenleşiyor, yakamoz hızıyla da olsa bir umut ışığı bile yanıp sönüyor. Belli ki çocuk ilk kez gidiyor. Merakla karışık bir hoşnutluk seziliyor halinden. Ben de ilk kez gidiyorum. Heyecanlı ve hoşnutum.

Görmeden seviyorum Leningrad'ı. Gezip gördüğüm bir kent kadar tanıyorum neredeyse. Nevski kaldırımlarının düzlüğü, Neva Nehri'nin üzerinde buz pateni yapanlar, Kışlık Saray'ın ya da İshak Kilisesi'nin görkemi şaşırtmayacak beni. Piskaryovskaya Mezarlığı'nda dolaşırken, insanı ürperten atmosferi, sönmeyen ateşi, derinden gelen müzik sesini yadırgamayacağım. Savaşta brandalara sararak bombalardan korudukları, hasar gören yerleri özenle restore ettikleri için, tarihî dokusunu bütünüyle koruyan çşi az bulunur bir kent karşılayacak beni, biliyorum. Belki insanlarını bile yabancılamayacağım. Dostoyevski'nin roman kahramanlarından tanıdık yüzler bulacağım. Ve elbette Aurora'yı gezeceğim. Toplarını Kışlık Saray'a çevirerek, Ekim Devrimi'nin ilk işaretini veren Aurora'yı.

Tam düşündüğüm gibi buluyorum Leningrad'ı. Şıkır şıkır havası insanı sarıp sarmalıyor. Moskova'da rehin bıraktığım umudu geri alıyorum. Güneşle arama giren bulutlar çekiliyor. Bir rüzgâr esiyor içimde, kalbim yelkenlerini fora ediyor. Bu kentte kalsam diyorum. Burada hiçbir şey değişmemiş. Burası destansı direnişlerin kenti, perestroykaya da direnir, onu ütopyama başkent yaparım.

Aurora'ya geldiğimizi söylüyor rehber. Otobüsten iniyoruz. O da nc? Karşımda duran, bizim şehir hatları vapurlarından daha küçük gemi değil herhalde Aurora. Rehber ona doğru yürüyor. Diğerlerinin yüzlerine bakıyorum, hiçbir şaşkınlık belirtisi yok. Üşüyorum.

Aurora'nın ünlü gemicilerinin fotoğrafları, kasketleri, madalyaları asılı duvarlarda. Fotoğraflara bakıyorum. O gece gemiyi kullanan kaptanı bulmaya çalışıyorum. Yüzünde hüznün oyduğu çizgiler taşıyan, gözbebeklerine umarsızlık çökmüş olanı değildir. Her limanda bir kadına tutulduğu koluyla direği sarışından belli olan, yüzünde o kadınların her birinden ayrı izler kalmış, hergele gülüşlünün önünde biraz oyalanıyorum. Onun yanındaki öyle ruhsuz ki, *'Bu hiç olamaz,'* deyip geçiyorum. Buluyorum. Uzanıp parmaklarımı geçirsem saçlarından, elimde denizin tuzu kalacak, kıskanmak nedir bilmeyen cömert bir yeşilin içinden bakıyor. Kızılca kıyamet mi kopuyor, unutamadığı limanlar mı yerleşmiş bakışlarına? Kendine, dünyaya, yarına olan güveni yıldız yıldız parlıyor gözlerinde. Bu gemici, diğerlerine benzemiyor. Yine de *'Hangisi?'* diye sormuyorum. Doğruluğuna güvendiğim için mi, ya o ruhsuz çıkarsa diye korktuğumdan mı?

Gemiden çıkıyoruz. Dönüp, tekrar bakıyorum.

Ben, seni bir transatlantik gibi düşlemişim Aurora. Neredeyse kolum uzunluğundaki toplarına, uçsuz bucaksız uzunluklar yakıştırmışım. On beş yirmi kişiyle dolan güvertelerine, şehirler yerleştirmişim. Sen bu minicik halinle, dev gibi işleri nasıl başardın Aurora?

Özene bezene sakladığım bütün güvercinlerimi bırakıyorum. Arkalarına bakmadan uçuşuveriyorlar. Kül rengi bir bulut oluşturuyorlar havada. Umutlarımı, düşlerimi kırpıp kırpıp bulutlara gönderiyorum, dünyayı dolaşsınlar, başka bulutlarla karşılaşsınlar diye.

MEBUSE TEKAY 1954 yılında Çarşamba'da doğdu. İlkokulu Ankara, Çarşamba ve Samsun'da, ortaokul ve liseyi Samsun'da okudu. 1975 yılında İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdi.

Çalışma yaşamıyla ilgili (İş Hukuku) kitaplar yazan Tekay'ın İş Hukuku ile ilgili inceleme ve makaleleri akademik dergilerde; gündelik yaşama ilişkin yazıları çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Kendisi halen bireysel ve toplu iş hukuku alanında çalışmakta, işçilerin ve işçi sendikalarının avukatlığını yapmaktadır. Türkiye Birleşik Komünist Partisi genel yönetim kurulu üyesi olan ve yıllardır sivil toplum kuruluşlarında çalışan yazarın bir kızı var.

Hiç unutmam sandığı nice şeyi unutur insan.
Sevdalar, kaygılar, kahkahalar, kırgınlıklar,
renklerini yitirir zamanla.
Sonra bir ses, bir şarkı, bir koku, hayat verir hepsine.
En kuytu köşelere gizlenmiş kareler, kişiler, anılar, sel gibi akar.
Sevdiklerimizden, sevmediklerimizden, aşktan, dostluktan,
hayal kırıklıklarından, yaşama sevincinden söz ediyorum.
Kulağınıza uzanıp, en sevdiğim şarkıları söylüyorum.
Sizinkileri anımsayın istiyorum.
Ama öykü bu, kim aklına düşeni okuyabilmiş ki...

ISBN 975-331-392-6
9 789753 313926
on-line alışveriş: www.yenisayfa.com
http://www.epsilonyayinevi.com